

UNGES OPLEVELSE AF PRÆSTATIONSSAMFUNDET

- Skaber krav og forventninger ny udsathed?

Specialet er udarbejdet af:

Julie Isabella Lindh, Studienummer: 20202314

Sabrina Pandzic, Studienummer: 20201415

Toni Hauch Hansen Djurhuus, Studienummer: 20201455

Titelblad

Titel: Unges oplevelse af præstationssamfundet – Skaber krav og forventninger
ny udsathed?

Studieretning: Socialt Arbejde

Universitet: Aalborg Universitet

Afleveringsdato: 31.05.22

Vejleder: Mustafa Kemal Topal

Semester: 4. Semester - Kandidatspeciale

Antal anslag: 213.266

Antal sider: 103

TAK

Først og fremmest tak til vores modige og åbne informanter. Uden jer – intet speciale.

Dernæst en stor tak til Liza og Henrik for at skabe kontakten til informanterne.

Tak til Pi for korrekturlæsning og vores familier for at støtte os i hele denne proces.

Endeligt et stort tak til Mustafa Topal for værdifuld og lærerig vejledning.

Æret være Anders Petersens minde.

Abstract

This thesis wants to uncover new forms of marginalisation regarding the Danish term “Nyudsathed”. Countless studies from the last five years have accounted for the fact that young Danish people are suffering from an increase in bad mental health. They feel obliged to follow the strict structure in the education system where there is a tendency for a massive emphasis on performance and achievement. The young people affected by this are not the same as those affected by the more classical marginalisations such as psychiatric illness or poor economic possibilities.

As researchers, we are addressing these worrying facts with a curiosity as to why studies show this increase in bad mental health when at the same time, other studies show that young Danish people are some of the happiest in the world?

We wonder if the Danish society is the reason for the development of stress, or maybe it is the pressure of achieving top grades or the expectation to appear perfect on social media.

The empirical data is gathered and based on six qualitative interviews, observations in both 8th grade and a 3.g class in the final year of gymnasium, and a quantitative questionnaire for both 8th grade and 3.g. The data is processed on a hermeneutical approach with the understanding described above.

The theoretical framework includes the theories of Hartmut Rosa, Anders Petersen, and Axel Honneth. Collectively the theories help to analyse the conditions in society, give us an understanding of what kind of society we live in, and how we can understand the young people in this context of acceleration, performance, and recognition.

This thesis has two analytical parts. The first part seeks to shed light on how political reforms and demands of performance regarding grades and a fast track through the education system are affecting the young people. The second one focuses on how social media has an influence on young people and how this is shown.

Based on the findings we have uncovered that there is a new form of marginalisation in Danish society. Unlike the classical form of marginalisation, we uncover that the new form consists of many different aspects. The young people experience stress due to the pressure of achieving

good grades and the consistent attempt to perform, to always be a little better than the rest. Society's norm of self responsibility and the structural pressure with the expectation of being on top of all aspects of your life leads to stress and thoughts of not being good enough. If something in a young person's life should fail, it is up to themselves to fix it.

The social media enhances the need to radiate perfection, which adds to the pressure among young people.

We find that most young people have internalised these expectations, they do not question the pressure even though so many of them are affected by them in a way, that we call a new form for marginalisation.

Indholdsfortegnelse

Kapitel 1 - Indledning	8
Præstationer og pres	11
Uddannelsesreformer	12
Unge trivsel og deres egen stemme i eksisterende forskning	13
Kontekstualisering	18
Det teoretiske afsæt	20
Præsentation af empiri	21
Problemformulering	21
Kapitel 2 – Teoretisk ramme	22
Rosas kritiske teori om et højhastighedssamfund	22
Teknologisk acceleration	22
Acceleration af social forandring	23
Acceleration af livstempoet	23
Den kulturelle motor: løftet om evighed	24
Den sociale motor: konkurrence	25
Præstationssamfundet	26
Honneths anerkendelse	27
Den private anerkendelsessfære	28
Solidarisk anerkendelsessfære	28
Selvrealisering	29
Kapitel 3 - Metode	29
Videnskabsteoretisk afsæt	29
Hermeneutik	29
Kritisk hermeneutik	30
Anerkendelsesideal	31
Metodologi og forskningsdesign	32
Mixed methods	34
Kvalitativ forskningsmetode	34
Adgang til informanter	34
Vores netværk	36
Præsentation af informanter	36

Kvalitative forskningsinterviews og interviewguide	36
Transskribering	37
Meningskondensering	38
Deltagende observation	38
Observationsguide	39
Feltnoterne	40
Refleksioner over det, vi oplevede ved observationerne	41
Kvantitativ metode	42
Spørgeskema	42
Etiske refleksioner	42
Analysestrategi	43
Teoriens samspil med analysen	44
Kapitel 4 - Analyse	45
Analysedel 1- Strukturelle rammer i uddannelsessystemet	45
Er skolen vigtig for de unge?	46
Indskrænkelse af det frie valg	48
Håndtering af pres	50
Kan de selv ønske sig noget anderledes?	52
Tanker om fremtiden	52
Presser karakterer de unge?	54
Karakterer og konkurrence	56
Forældrepres og forventninger	59
Egne forventninger	60
Vigtigheden af karakterer	61
Ingen karakterer?	62
Sabbatår - tilvalg eller fravalg	63
Hvor mange tager sabbatår?	71
Delkonklusion	73
Analysedel 2 - Hvilken påvirkning har sociale medier på unges trivsel?	75
Vedvarende aktivitet	75
Perfekthedskultur på sociale medier	77
Unge brug af TikTok	81
I følgende afsnit vil vi belyse, hvordan det sociale medie TikTok, påvirker unges trivsel ved at anvende Rosas teori om den sociale acceleration.	81

Hvorfor poste på sociale medier?	85
Pause fra sociale medier	88
Unge undgår at tage et bad efter idræt	91
Delkonklusion	92
Konklusion	94
Litteraturliste	97
Bilagliste	102

Kapitel 1 - Indledning

Mental sundhed bør sættes helt øverst på den politiske dagsorden. Vi bør måle alle andre beslutninger og initiativer, vi tager i Danmark, op mod denne dagsorden og stille spørgsmålet: Er det en beslutning, der er god for børn og unges mentale trivsel? (Bøgh, 2022).

Således udtaler Dea Seidenfaden, formand for Dansk Psykologforening, sig til B.T. i en artikel, der omhandler unges trivsel i samfundet (Bøgh, 2022). Ifølge Seidenfaden, så er det ikke kun sociale medier og den såkaldte 12-tals kultur blandt unge, der er et problem, men derimod de samfundsmæssige strukturelle rammer, som rammer de unge og påvirker deres mentale helbred i en negativ retning. Disse betragtninger af Seidenfaden understøttes også af tal fra den nyeste undersøgelse fra Sundhedsstyrelsen, der beskriver en stigning af unge, som oplever at have dårligt mentalt helbred (Sundhedsstyrelsen, 2022a). Vi er i dette speciale nysgerrige på, om Seidenfaden kan have ret i, at det primært skyldes samfundsmæssige strukturer, at de unge oplever et øget dårligt mentalt helbred, samt hvordan vi kan forstå dette, når vi ser på de faktuelle tal i sammenhæng med empiriske undersøgelser og en teoretisk referenceramme. Herudover ønsker vi at afdække, hvordan de unge selv giver udtryk for et muligt dårligt mentalt helbred.

Bogen *Ny udsathed i ungdomslivet* (2019), som ungdomsforsker Anne Görlich og flere andre forskere er redaktører for, beskriver, at der i 2013 er 13% af gruppen 14-24-årige unge, som har dårligt mentalt helbred (Görlich, Pless, Katznelson & Graversen, 2019, s. 23). I 2017 var andelen steget til over 23,8% (Sundhedsstyrelsen, 2017b, s. 22). Det fremgår af den seneste sundhedsrapport fra Sundhedsstyrelsen, at andelen af danskere, som angiver at have et dårligt mentalt helbred, fra 2017-2022 er steget med 4,2 procentpoint. For kvinder mellem 16 og 34 år er stigningen i samme periode på 10,6 procentpoint (Sundhedsstyrelsen, 2022a, s. 10). I bogen citeres de unge med udtalelser som: *"Der er så meget, man hele tiden skal"* eller *"Jeg føler mig presset"*. Görlich skriver, at disse unge, som citeres, ikke tilhører gruppen af klassisk udsatte, hvorfor den stigende mistrivsel er svær for fagfolk at identificere, da "de klassiske udsathedsmarkører" såsom psykiatriske diagnoser, misbrug i hjemmet eller lav indkomst, der benyttes til at definere unges trivsel, ikke længere kan anvendes. Derfor kan det være svært for

fagprofessionelle omkring de unge at gribe ind og afhjælpe, før det medfører større udfordringer for den enkelte unge. Grunden til dette er, at det er vanskeligt at afgøre, om de unge oplever et bump på vejen eller er påvirket af afgrænsende, men indgribende problematikker (Görlich et al., 2019, s. 25).

I forlængelse af det skriver Görlich, at det ikke er svært for både forældre og fagpersoner at være opmærksomme på de nævnte klassiske udsathedsmarkører, når det kommer til unges trivsel. Opdagelsen af stigende mistrivsel i form af dårligt mentalt helbred bliver dog en udfordring for alle, da man ikke har viden om markører for det, påstår Görlich. De unge, som giver udtryk for at opleve pres, er unge, som ifølge Görlich et al. har udfordringer, der knytter sig til andre forhold, der udmunder sig i dårligt mentalt helbred (Görlich et al., 2019, s. 24).

Cand.Mag. Noemi Katznelson uddyber yderligere, at den nye form for udsathed er et bredt kulturelt og sociologisk fænomen, som breder sig på tværs af alle samfundslag. Ny udsathed kommer til udtryk i form af oplevelser af blandt andet pres og stress. Ny udsathed forstås som et fænomen, når de unge oplever et markant kulturelt præstations- og forventningspres, både i uddannelsessystemet, ungdomslivet og i forhold til samfundsvilkår, herunder velfærds- og uddannelsesreformer (Katznelson, Pless, Görlich, Graversen & Bank, 2021).

Hermed lægger Seidenfaden sig op af de fund, som Görlich et al. beskriver i deres bog om ny udsathed. Ifølge ovenstående kan denne nye form for udsathed ramme bredt, da stigningen i dårligt mentalt helbred ikke er forbeholdt de klassiske udsatte. Det pres, unge oplever, er det samme, uanset hvilken social status den unge har. Dog finder vi det væsentligt at have for øje, at de unge, som har vanskeligere kår, sandsynligvis også vil have vanskeligere ved at imødekomme det pres, da de allerede kæmper en kamp for at klare sig. Dermed tænker vi, at der til stadighed vil være en chanceulighed. Med chanceulighed forstås vi unge, som er underlagt strukturelle og samfundsmæssige forskelle i kraft af deres familiære baggrund, herunder forældres manglende socioøkonomiske ressourcer (Petersen, 2015, s. 44).

På den anden side scorer Danmark højt på lykke i de internationale undersøgelser, hvorfor det bør antages, at de unge objektivt set aldrig har haft det bedre, end de har nu (Görlich et al., 2019, s. 17). Derfor mener Görlich et al., at det er paradoksalt, at de unges oplevelse af mistrivsel og udsathed stiger blandt et større antal unge og ikke kun de unge, som vi definerer som klassisk udsatte.

Godt mentalt helbred defineres i vores projekt som en tilstand af velbefindende, hvor den unge udlever sit potentiale, og bidrager aktivt i skolen og i sociale fællesskaber. Den unge oplever at kunne klare både dagligdagens - og livets udfordringer (Vidensråd for forebyggelse, 2020, s. 13).

Ved dårligt mentalt helbred, eller psykisk mistrivsel, hos unge forstås, at den unge begrænses i sin livsudfoldelse på grund af forskellige symptomer som for eksempel stress. Unge, som påvirkes af psykisk mistrivsel som stress og ensomhed og derved får dårligt mentalt helbred, har som regel ikke en klinisk psykiatrisk diagnose og modtager ikke psykiatrisk behandling (VIVE, 2018a s. 12). Indeværende projekt benytter sig af "dårligt mentalt helbred" som en term, der også dækker over psykisk mistrivsel.

I denne sammenhæng undersøger indværende projekt, hvorfor der er sket en stigning af unge, som oplever dårligt mentalt helbred, og hvorfor det er svært at identificere mistrivsel hos unge, som ser ud til at klare sig godt. Yderligere undersøges det, om fænomenet *Ny udsathed* i denne sammenhæng kan være behjælpelig med at tegne et bedre billede eller forståelse af disse unge. Ny udsathed kan forstås som flydende, periodisk og ikke statisk. Det betyder, at de unge kan føle sig udsatte og påvirkede i forskellige perioder af deres liv, hvilket gør det vanskeligere at afdække (Görlich et al., 2019, s. 25).

De unge, som vi ønsker at se nærmere på, er unge i folkeskolens overbygning og i gymnasiet. Det er unge mennesker, som ikke er ramt af den klassiske udsathed, men netop den gruppe, som muligvis kan høre ind under begrebet ny udsathed. Det er unge, som uden større problemer kan gennemføre deres grundskole og ungdomsuddannelse, men alligevel kan havne i den stigende gruppe, der beskriver at have dårligt mentalt helbred. Vi ønsker at undersøge en bred ungdomsgruppe nærmere for at skabe øget forståelse for de unges oplevelse af pres og præstationer. Vi undrer os over, hvordan det kan være, at Danmark generelt scorer højt på lykke, når den dårlige mentale trivsel øges hos flere unge? Vi undres over, hvad der ligger til grund for den øgede mentale mistrivsel og ønsker at afdække det. Handler det om strukturelle rammer i samfundet, der kan have en betydning, som sociolog Hartmut Rosa vil påstå eller handler det om et ændret syn på individet, værdier og normer, som sociolog Anders Petersen vil mene? Vi har en antagelse om, at der er en mulig fejludvikling i samfundet, som de unge påvirkes af. For at kunne rammesætte konteksten for vores undren vil vi kort uddybe nogle tanker om den seneste samfundsmæssige udvikling.

Præstationer og pres

Politolog Ove Kaj Pedersen argumenterer for, at vores nuværende samfund styres af det, han kalder for konkurrencestaten. Konsekvensen af konkurrencestaten er et præstationssamfund (Pedersen, 2011, s. 12). Ifølge Pedersen betragtes det at være en del af arbejdsmarkedet som en forudsætning for at være en del af et fællesskab. Endvidere er der fokus på, at den enkelte opnår frihed ved at realisere sine egne behov. Yderligere pointerer Pedersen, at staten ønsker at skabe dynamik frem for stabilitet, hvorfor der løbende sker reformændringer (Pedersen, 2011, s. 12). Imidlertid påpeger antropolog Laura Gilliam, at forandringstendenserne i konkurrencestaten beskrives for unuanceret, da der ikke tages højde for, hvordan eksempelvis politiske reformer har indvirkning på den enkelte og på, hvordan reformer forandres og omfortolkes i praksis (Sørensen, Pless, Katznelson & Nielsen, 2017, s. 28).

Ifølge den danske sociolog Anders Petersen, er konkurrencestaten fundamentet, som præstationssamfundet hviler på (Petersen, 2016, s. 55). Præstationssamfundet er stærkt norm- og regelstyret, hvilket ofte ses i eksempelvis elitesportsmiljøer. Præstationer er blevet en internaliseret del af samfundet og ikke udelukkende noget, som forefindes i elitesport. Præstation er blevet en primær social kompetence og et grundlæggende socialiseringsparameter, vurderer Petersen (Petersen, 2016, s. 62).

Derfor mener Petersen, at det forventes, at de unge altid skal præstere. De unge skal være i konstant udvikling, omstillingsparate og fleksible (Petersen, 2019, s. 80). Kravet om udvikling kommer allerede i børnehaven, hvor udviklingsplaner og leg har et udviklingsformål. Børnene skal blive til den bedste version af dem selv, lære at indgå i forskellige sammenhænge og dermed også præstere og yde - helt fra 3-årsalderen. Det er blevet mere sjældent, at man ser leg blot for legens skyld, mener Petersen. Når de unge er vokset op på denne måde, bliver kravet om præstation internaliseret i dem. Petersen beskriver det med et eksempel: *En ung får 12 for en opgave, men kan sige: "Jeg kunne sagtens have fået 15."* For de har lært, at de skal yde mere (Petersen, 2019, s. 80).

Hvis præstation er en grundkompetence, der ligger til grund for sociale relationer, kan vi blive bekymret for de unge, som ikke formår at leve op til de normer og værdier, der ligger i at præstere.

Sociolog Hanne Warming er kapitelforfatter i bogen *Ny udsathed i ungdomslivet* (2019). Hun hævder, at karakterer kan påvirke unges trivsel i folkeskolen og gymnasiet, da de unge kan opleve, at karakterer er lig med deres eget værd som menneske og ikke udelukkende en vurdering af faglig formåen. Yderligere beskriver Warming, at de unge kan opleve, at samfundet er meget ressourceorienteret, frem for omsorgsorienteret, således at ressourcer ikke kommer til udtryk i omsorg. Hvis en ung beder om hjælp, bliver de mødt med en beregning af deres ressourcer, samt hvad der skal til, for at de selv kan komme videre. Såfremt de unge vurderes til at have en smule ressourcer selv, vurderes det, at de kan klare sig selv. Disse unge kan, ifølge Warming, ende et værre sted, end da de søgte hjælp. De kan få depression, stress eller spiseforstyrrelser og selvskade. Derved bliver de mere udsatte, før de kan få hjælp (Warming, 2019, s. 63-71). I vores projekt vil vi gerne se på, hvordan de unge vi taler med, oplever det at få karakterer. Vi ønsker at belyse, om karaktergivning påvirker deres trivsel. Som Warming påstår, har karakterer indflydelse på deres selvværd og deres egen opfattelse af *kunnen*.

Uddannelsesreformer

Vi har en antagelse om, at de unges opfattelse af, at de skal præstere, muligvis kan have bund i uddannelsesreformen fra 2013. I hvert fald når der ses på de strukturelle rammer for unges uddannelse og dermed også trivsel. Tilbage i 2013 gennemførtes en omfattende SU-reform, samt uddannelsesreform, også kaldet *Fremdriftsreform*. Ved SU-reformen blev der vedtaget en begrænsning for SU på ungdomsuddannelser, hvilket betyder, at en ung kan opnå SU til max. 5 ungdomsuddannelser. Hvis man påbegynder en videregående uddannelse senest 2 år efter afslutning af en ungdomsuddannelse, kan man få 12 måneders ekstra SU til færdiggørelse af sit studie. SU sænkes generelt og fribeløbet hæves (Undervisningsministeriet, 2013a).

Fremdriftsreformen betyder, at de studerende ved universitetet skal gennemføre hurtigere, således at der skæres 4,3 måneder af den samlede studietid. Det betyder, at man skal være fulltidsstuderende og ikke længere kan vente med et fag eller to på et semester. De studerende tilmeldes ligeledes automatisk eksamen (Folkehøjskolernes forening, 2022). Med Fremdriftsreformen sker der en acceleration af de studerendes gennemførelse af studierne, her ser vi, at samfundet går hurtigere. Et fænomen også beskrevet af Hartmut Rosa, som vi også benytter som teoretisk afsæt i dette projekt.

I 2015 blev der vedtaget en uddannelsesreform på EUD-området, der omhandler erhvervsuddannelser. Det betyder blandt andet, at der vedtages karakterkrav for at kunne blive optaget. De unge skal minimum have en karakter på 02 i henholdsvis dansk og matematik for at kunne blive optaget på EUD (Uddannelsesforbundet, 2021). Gymnasierne får en reform i 2016, hvor der bliver stillet krav om karaktergennemsnit på minimum 5 i både dansk og matematik, for at blive optaget (Gymnasieskolen, 2016).

Der er sket en stigning fra 15% til 25% af unge, som ikke påbegynder en ungdomsuddannelse efter grundskolen, hvilket man kan antage bundet i de vedtagne karakterkrav (Uddannelsesforbundet, 2021).

Unge trivsel og deres egen stemme i eksisterende forskning

For at belyse eksisterende viden på området om unges psykiske trivsel, har vi afgrænset vores søgning af forskningsrapporter til perioden 2013-2022, idet vi gerne vil tegne et nutidigt billede af unges trivsel ud fra den nyeste forskning på området. Det er også i denne tidsperiode, at der vedtages en række uddannelsesreformer, som beskrevet ovenfor. Vi finder flere rapporter på området interessante og har udvalgt dem, vi finder mest relevante.

VIVE har i 2018 lavet følgende rapport: *Forebyggende indsatser til unge i psykisk mistrivsel*. Rapporten er baseret på et systematisk litteraturstudie med det formål at skabe overblik over, hvilke forebyggende indsatser og metoder, der har en positiv effekt på unges psykiske mistrivsel i alderen 16-30 år. Endvidere er formålet med rapporten også at indkredse begrebet psykisk mistrivsel, da det er et forholdsvist ubeskrevet begreb i Danmark (VIVE, 2018b, s. 6).

På baggrund af udvalgte eksklusions- og inklusionskriterier er litteratursøgningen foretaget i en række forskellige databaser og hjemmesider. Det fremgår af rapporten, at resultatet på søgningen viste 2.861 studier, hvoraf det blev vurderet, at 17 af disse studier var relevante (VIVE, 2018b, s. 56).

I rapporten konkluderes det, at der blandt unge i Danmark er 9-10% af pigerne i psykisk mistrivsel, og 3-5% af drengene i psykisk mistrivsel. Der peges desuden på, at der ses en stigning i antallet af unge, der er i mistrivsel, mens at flertallet af unge i Danmark er i trivsel (VIVE, 2018b, s. 50).

VIVE laver hvert fjerde år en panelundersøgelse; *Børn og Unge i Danmark*. Undersøgelsen giver et indblik i, hvordan den brede del af børne- og unge befolkningen trives på forskellige områder. Undersøgelsen er blandt andet med til at belyse børns materielle velfærd, deres helbredsmæssige og subjektive trivsel, fritid samt deres sociale relationer. Børnene og de unge i undersøgelsen bliver repræsenteret ved fem forskellige aldersgrupper: 3, 7, 11, 15 og 19 år. I undersøgelsen anvendes der surveydata, som fandt sted i 2017, hvor 7.697 børn og unge deltog. Yderligere er der benyttet registerdata. Her er der benyttet data for hele befolkningen i de fem årgange, alt i alt cirka 327.000 børn og unge (VIVE, 2018b, s. 5).

Første udgivelse kom frem i 2010, hvorfor den nyeste udgave er fra 2018. På nuværende tidspunkt er der en undersøgelse i gang, som forventes at være færdig i marts 2023. Undersøgelsen *Børn og unge i Danmark* følger målgruppen over tid, og på den måde overvåger rapporten bevægelser og udviklingstræk i børn og unges trivsel samt opvækstbetingelser. Undersøgelsen benytter sig af de samme respondenter i dataindsamlingen fra gang til gang. Undersøgelsen har flere væsentlige resultater. Et væsentligt resultat fra undersøgelsen i forhold til vores projekt omhandler den dalende trivsel i skolen.

Undersøgelsen viser, at flere børn og unge foretager skoleskift, fordi de trives dårligt. Derudover er det også relevant at nævne, at der er et fald i andelen af børn og unge, som selv mener, at de klarer sig fagligt godt. Yderligere viser undersøgelsen, at der er vækst i psykisk mistrivsel. Undersøgelsen viser, at de 11-årige er i god psykisk trivsel, og at mistrivsel kan begynde at opstå i teenageårene - særligt pigerne er hårdt ramt (VIVE, 2018a, s. 6-7).

Artiklen *Picture Perfect, Præsteringer blandt unge i forskellige ungdomslivskontekster* fra 2017 tager afsæt i tre forskningsprojekter fra Center for Ungdomsforskning. Fælles for disse forskningsprojekter er, at de alle er baseret på kvalitative interviews, der har fokus på temaerne: trivsel og uddannelse. Hensigten med forskningsprojekterne er ikke at undersøge orienteringen mod præsteringer som et centralt tema. Projekterne finder alligevel, at præsteringer er et tema, der løbende kommer til udtryk i datamaterialet, hvorfor det i artiklen konkluderes, at præsteringer er værd at fremhæve (Sørensen, Pless, Katznelson & Nielsen, 2017, s. 31).

Artiklen belyser, hvorledes fokus på præstationer optræder i forskellige kontekster, som unge indgår i. Fokus på præstation er derved en integreret del af et ungdomsliv. For nogle unge betragtes orienteringen mod præstationer som en ressource, for andre kan det medføre, at man frakobles fællesskabet. Til trods for, at nogle unge oplever præstationer som en ressource, og andre unge oplever, at præstationer medvirker til, at de frakobles fællesskabet, har de en fælles

fornemmelse af, at de aldrig kommer i mål (Sørensen, Pless, Katznelson & Nielsen, 2017, s. 27).

Samtidig er det værd at bemærke, at orienteringen mod præsteringer alligevel udmønter sig forskelligt alt efter, hvilken kontekst den unge er en del af. I gymnasierne er fokus på præsteringer baseret på et balanceprincip, der blandt andet kommer til udtryk ved, at nogle unge er optaget af ikke at stikke for meget ud for ikke at havne uden for fællesskabet. Andre unge er for eksempel optaget af, hvornår de har præsteret tilstrækkeligt, hvorfor de i denne sammenhæng forsøger at finde en balance. Derved bevirker præstationsorienteringen, at unge positionerer sig forskelligt i den givne kontekst (Sørensen, Pless, Katznelson & Nielsen, 2017, s. 42-43).

Børns Vilkår udgav i 2020 to rapporter i forlængelse af hinanden, der overordnet omhandler stress og pres blandt børn og unge i Danmark:

Den første rapport *Pres og stress, Krop, køn og digital adfærd – hvordan mindsker vi presset på børn og unge?* er baseret på en kvantitativ og kvalitativ undersøgelse med udgangspunkt i en spørgeskemaundersøgelse i Børns Vilkårs Skolepanel. Heri deltog 1.820 skoleelever i 6. og 9. klasse, og yderligere deltog 51 børn og unge i 6. og 9. klasse i kvalitative interviews. Rapporten har fokus på, hvordan høje forventninger til krop, køn og sociale medier kan bevirke, at børn og unge føler sig stressede (Børns Vilkår, 2020a, s. 5). Rapporten finder, at børn og unge presses på baggrund af stressende livsbegivenheder, utilfredshed med kroppen, perfektionskulturer og tilgængelighedsnormer på sociale medier, samt forældres manglende interesse (Børns Vilkår, 2020a, s. 8-9).

Den anden rapport *Pres og stress, Skolen og det trygge klasse miljø – hvordan mindsker vi presset på børn og unge?* er ligeledes metodisk funderet i en kvantitativ og kvalitativ undersøgelse. 1.820 skoleelever deltog i en spørgeskemaundersøgelse i 6. og 9. klasse. Ligeledes deltog 57 skoleelever i kvalitative interviews i 6. og 9. klasse.

Rapporten er optaget af, hvordan børn og unge føler sig presset til at leve op til høje krav og forventninger i skolen. På baggrund heraf føler de sig presset til at præstere i skolen (Børns Vilkår, 2020b, s. 3). Ifølge rapporten føler børn og unge sig presset på grund af bekymringer om fremtiden, om ikke at blive accepteret i klassen, om at fejle eller sige noget forkert i timerne og om relationen til skolelærere (Børns Vilkår, 2020b, s. 9).

Vidensråd for forebyggelse udgav i 2020 rapporten *Mental sundhed og sygdom hos børn og unge i alderen 10-24 år - Forekomst, udvikling og forebyggelsesmuligheder*. Formålet med rapporten er at samle den nyeste viden om forekomsten, fordelingen og udviklingen for mental sundhed, mentale helbredsproblemer og psykiske sygdomme hos børn og unge i alderen 10-24 år. Ligeledes har rapporten til formål at give et overblik over sundhedsfremmende og forebyggende indsatser for nævnte målgruppe (Vidensråd, 2020, s. 7).

I rapporten er der brugt kliniske og epidemiologiske undersøgelser, og desuden er der trukket data fra tre danske nationale registre: Det Psykiatriske Centralregister, Landspatientregistret og Lægemiddelstatistikregistret. Derudover er der brugt nationale og internationale befolkningsundersøgelser, hvor der har været anvendt standardiserede spørgeskemaer og interviews til forældre, lærere eller til de unge selv, samt registerdata. Yderligere er der blevet anvendt selvrapporterede data fra skoler i forskellige danske kommuner, i alt har cirka 12.000 børn og unge i aldersgruppen deltaget fra de deltagende kommuner (Vidensråd, 2020, s. 12).

Rapporten kommer blandt andet frem til, at 6-11% af børn og unge rapporterer lav livstilfredshed. Ligeledes ses der et betydeligt fald i andelen, der oplever at have et meget godt mentalt helbred. Helt præcis viser rapporten, at der i 1984 var 48% af de 13-årige drenge og 47% af de 13-årige piger som rapporterede, at de havde et virkelig godt selv vurderet helbred, hvorimod tallet i 2018 var henholdsvis 32% for de 13-årige drenge og 24% for de 13-årige piger. Herudover viser det sig, at cirka 20% af unge på ungdomsuddannelser ofte oplever ikke at kunne det, de sætter sig for, og 18% af børn i 4-9. klasse oplever en lav social kompetence (Vidensråd, 2020, s. 13).

Afslutningsvis er der i rapporten udarbejdet råd til politikere og beslutningstagere. Ligeledes er der fokus på implementering af indsatser og organisatoriske forandringer, som sammen kan være med til at forbedre den mentale sundhed hos de 10-24-årige i Danmark (Vidensråd, 2020, s. 13-14).

Børnerådet har i 2018 lavet undersøgelsen: *Pres på ungdomslivet*, som undersøger sammenhængen mellem præstationsorienteringer og unges mentale helbred. Undersøgelsen er baseret på en spørgeskemaundersøgelse, hvori 2.615 elever i 8. klasse deltog.

Resultatet af undersøgelsen viser, at 29% af pigerne ofte eller hele tiden er pressede, og blandt drengene gælder det 12%.

Derudover konkluderes det, at flere føler sig pressede af tests, lektier, fremlæggelser og karakterer. Samtidig konkluderes det, at oplevelsen af præstationskravet i skolen hænger sammen med deres egne og andres forventninger. Ydermere viser undersøgelsen, at unge i 8. klasse

tænker meget på karakterer. De er også bekymrede for at vælge forkert i forhold til valg af ungdomsuddannelse, da valget kan få stor betydning for deres fremtid (Børnerådet, 2018, s. 6-7).

Rapporten: *Stress i gymnasiet* er udarbejdet af Danmarks Pædagogiske Universitet i 2017. Den har fokus på at undersøge, hvad der stresser gymnasieelever. Metoden er en kombination af en spørgeskemaundersøgelse, der er sendt til en hel årgang i 2.g på to forskellige gymnasier og fokusgruppeinterviews med 14 elever fra disse to gymnasier i Aalborg Kommune (Nielsen & Lagermann, 2017, s. 23-26). Rapporten viser, at eleverne bliver stressede af konstante krav om, at de skal præstere i forbindelse med afleveringer. Endvidere har de fokus på konstant at præstere i skolen, da karakterer har stor betydning for deres fremtid, karriere og uddannelse. Præstationskravet medvirker til, at der opstår en konkurrence blandt eleverne både fagligt og socialt. Hermed menes der, at der konkurreres om at opnå positiv opmærksomhed fra lærerne, da det er vigtigt for den enkelte elev at blive opfattet som den dygtige elev. Herudover får præstationskravet, som tidligere nævnt, betydning for, at der socialt konkurreres blandt eleverne. Derfor gælder det om at få høje karakterer, da det medvirker til, at andre elever vil være i gruppe med en, og at man bliver lyttet til. Som følge heraf bliver det vigtigt for den enkelte elev at udvise overskud og have ressourcer til at opnå gode præstationer til trods for, at man føler sig stresset og udmattet, hvilket kan opfattes som et dobbeltspil. Dette dobbeltspil kan medvirke til, at eleven føler stress og usikkerhed (Nielsen & Lagermann, 2017, s. 10).

Sundhedsstyrelsen udgav i starten af 2022 rapporten *Danskernes sundhed - Den Nationale Sundhedsprofil 2021*. I rapporten findes data om danske borgeres sundhed, som kan medvirke til at kvalificere og målrette det fremadrettede arbejde med forebyggelse og behandling i kommuner og regioner (Sundhedsstyrelsen, 2022a s. 5).

Rapportens dataindsamling er baseret på en spørgeskemaundersøgelse, som er sendt ud til 324.000 borgere i Danmark på 16 år og derover. Ud af de 324.000, som modtog spørgeskemaet, deltog 183.646 borgere (Sundhedsstyrelsen 2022a, s. 11).

Rapporten viser, at det generelt går bedre med danskernes sundhed, blandt andet viser rapporten, at færre unge ryger tobak og at andelen af unge, der drikker mere end 10 genstande om ugen er faldet. Rapporten konkluderer, at der er flest kvinder i aldersgruppen 16-24 år, som scorer lavt på den mentale helbredsskala, da andelen udgør 34,4% (Sundhedsstyrelsen 2022a, s. 10). Endvidere konkluderes det, at der ses en høj score på stressskalaen særligt blandt kvinder, idet de udgør en andel på 33,6%, hvorimod mænd udgør en andel på 24,5%. Dette mønster

i forhold til køn er gældende for alle aldersgrupper, men resultatet viser, at færre placerer sig højt på stressskalaen, jo ældre man bliver. Derudover viser resultatet, at 14,4% af mændene og 16,7% af kvinderne i aldersgruppen 16-24 år ofte er alene til trods for, at de ønsker at være sammen med andre (Sundhedsstyrelsen 2022a, s. 11).

Det er væsentligt at fremhæve, at undersøgelsen blev udarbejdet i foråret 2021, hvor Covid-19 pandemien var dominerende i Danmark og i resten af verden, hvorfor der i denne periode var indført en række forskellige restriktioner og tiltag med det formål at håndtere udviklingen af pandemien. Derfor kan undersøgelsens resultater med stor sandsynlighed være blevet påvirket af disse restriktioner og tiltag (Sundhedsstyrelsen 2022a, s. 5).

Fælles for ovenstående undersøgelser og rapporter er, at de primært baserer sig på kvantitative data, såsom spørgeskemaundersøgelser og registerdata. Enkelte rapporter har en mindre mængde kvalitative data. Ovenstående sender et tydeligt signal om, at der pågår en udvikling i en negativ retning for unges mentale helbred. Det, som disse undersøgelser ikke får tydeligt frem, er de unges stemme. Som Seidenfaden påtalte, mangler der inddragelse af de unges stemmer, når der træffes beslutninger, som omhandler dem. Ved at inddrage de unge mere ved hjælp af kvalitative data, vil der muligvis kunne findes nye forståelser for de unges øget dårlige mentale helbred.

Kontekstualisering

Med udgangspunkt i førnævnte eksisterende forskning har vi opnået ny viden inden for området, som har medvirket til at belyse, hvilke mønstre der går på tværs gennem forskningen. Vi har undret os over, at man i den eksisterende forskning ikke har fået de unges stemmer mere frem. Kvalitative data er benyttet minimalt, hvorfor årsagsfortolkningerne står meget frit hos forskerne, da der hovedsageligt anvendes kvantitative data.

Vi har i dette projekt benyttet den eksisterende forskning til at udvikle en observationsguide, og senere hen en interviewguide (Olesen & Monrad, 2018, s. 62). Vi har blandt andet ladet os inspirere af tidligere nævnte rapporter fra Børns Vilkår, hvor de undersøger stress og pres blandt unge i Danmark, herunder hvordan de påvirkes af sociale medier og uddannelseskraav. Med afsæt i den eksisterende forskning har vi stillet spørgsmålstegn ved, hvorfor der ikke tidligere er lavet observationer ude blandt de unge på henholdsvis folkeskoler og gymnasier. På baggrund af denne undren besluttede vi at afholde fire dage med observationer: To dage på en

folkeskole og to dage på et gymnasium. Formålet med vores observationer er at få et indtryk af de unges dagligdag, herunder hvad der fylder i de unges samtaler, og hvordan de interagerer med hinanden. Vi har ønsket at afsøge, om det var muligt at se, hvordan sociale medier og karakterer spiller en rolle i deres sociale interaktioner.

Endvidere findes der i den eksisterende forskning et generelt mønster, der peger på, at der sker en stigning i antallet af unge, som mistrives og oplever et dårligt mentalt helbred. Vi bliver optaget af, om det generelle mønster kan relateres til samfundets udvikling. Derfor har den eksisterende forskning haft indvirkning på vores problemformulering.

Vores projekt vil have hovedfokus på, hvorledes de unge implicit og eksplicit selv oplever de samfundsmæssige krav, og hvordan disse påvirker deres trivsel. Vi forventer at afsøge en mulig empirisk sammenhæng mellem den samfundsmæssige acceleration og det, at de unge oplever at skulle præstere.

Vi forventer at afdække de unges egen fortælling ud fra vores empiriske materiale og dermed få deres stemme frem, hvilket fremadrettet vil kunne benyttes til at øge forståelsen af, hvad det er for et samfund, de unge oplever at leve i. Yderligere ønsker vi at undersøge de normer og værdier, som de unge påvirkes af, for at belyse, om der her skulle være forklaringer på deres trivsel.

Nærværende projekt beskæftiger sig derved ikke direkte med chanceulighed, da spørgsmål om hustandsindkomst og psykiatriske diagnoser er fravalgt. Det har vi gjort, både for at begrænse mængden af data, men også for ikke at stille, særligt de yngste i 8. klasse, spørgsmål, de ikke ønsker eller kan svare på. Yderligere begrænser vi vores projekt ved ikke at skelne mellem drenge og piger. Vi er bevidste om, at pigerne i den eksisterende forskning oplever sig mere pressede, men har valgt ikke entydigt at have fokus på kønsfordelingen i vores projekt. Endelig ønsker vi at belyse om samfundsstrukturer og krav, viser sig at have en negativ indvirkning på de unges trivsel og formåen.

Det teoretiske afsæt

Nærværende projekt har teoretisk afsæt i sociolog Hartmut Rosas teori om accelerationssamfundet (2014), som beskriver et samfund, hvor udviklingen, både på individ- og samfundsniveau accelererer og bidrager til et konkurrencefyldt samfund, hvor det gælder om at være først og bedst på alle parametre (Rosa, 2014 s. 20). I forlængelse heraf vil vi anvende følgende begreber fra Rosas begrebsapparat: *Den teknologiske acceleration*, *Acceleration af social forandring* og *Acceleration af livstempoet* (Rosa, 2014, s. 21-26). Derudover opererer Rosa med to begreber: *Den sociale motor; konkurrence* og *Den kulturelle motor: løftet om evighed*, som er med til at afdække, hvorfor samfundet er havnet i en accelerationsproces.

Vi vil således benytte os af Rosas ovenstående begreber for at belyse, hvordan unge oplever samfundets acceleration.

For at forstå accelerationen i det samfund, de unge lever i, finder vi det relevant at inddrage Pedersens begreb om *konkurrencestaten*. Ifølge Pedersen har vi i Danmark udviklet et samfund, der i modsætning til velfærdsstatens fællesskab med støtte til alle, nu har en konkurrencestat, hvor det enkelte individ i langt højere grad har ansvaret for at klare sig selv. Derudover beskriver Pedersen, at det i konkurrencestaten er vigtigt at være en del af vinderholdet, at lykkes og at opnå succes (Pedersen, 2011, s. 61). Vores projekt benytter sig af Pedersens begreb *konkurrencestaten* som en forståelsesramme for det samfund, vi mener, at de unge befinder sig i.

For at opnå en bedre forståelse af de unges egne oplevelser af deres trivsel, vil vi benytte os af Petersens teori om præstationssamfundet. Petersen belyser, hvorledes præstationssamfundet opstår i kølvandet af et samfund, hvor konkurrence og acceleration præger de valg, som de unge skal træffe, samt hvad det kan betyde for de unge. De unge skal præstere for at opnå anerkendelse og de bedste livsmuligheder (Petersen, 2016, s. 61).

Endeligt vil vi trække på filosof Axel Honneths begreber om anerkendelse, hvilket er følgende: *Kærlighed og Social værdsættelse*. Ifølge Honneth er det en forudsætning, at individet tilegner sig anerkendelse inden for ovenstående begreber for at opnå det gode liv (Honneth, 2006, s. 130-173).

Ved at inddrage Honneths teori om anerkendelse, vil vi forstå, hvordan behov for anerkendelse kommer til udtryk i de unges hverdag, hvor alle de arenaer, de færdes på, er præget af præstationer og konkurrence i et accelererende samfund.

Præsentation af empiri

I nærværende projektrapport har vi benyttet os af et observationsstudie, kvalitative interviews og en kvantitativ spørgeskemaundersøgelse. Vores målgruppe er unge i udskolingen og afsluttende år på gymnasiet. Vi har været ude at observere i fire dage, henholdsvis to dage i folkeskolen og to dage på et gymnasium. Med afsæt i vores observationer har vi afholdt kvalitative interviews med tre folkeskoleelever og tre gymnasieelever for at afdække de unges egenopfattelse af deres trivsel og hverdag. På baggrund af vores interviews har vi udarbejdet et spørgeskema. Spørgeskemaet er udarbejdet med afsæt i informanternes besvarelser fra interviews. Således har vores interviews været med til at specificere og kvalificere spørgsmålene, som benyttes i spørgeskemaet. Vi har valgt at benytte os af spørgeskemaet for at øge mængden af data, samt kvalificere den viden vi får ved vores interviews. Ovenstående afspejler, at vi har benyttet os af mixed methods tilgangen, idet vi både anvender kvalitative og kvantitative data for at kunne belyse de unges oplevelser fra flere vinkler, samt øge kvaliteten af den indsamlede empiri (Olesen & Monrad, 2018, s. 386-388).

Som nævnt tidligere peger meget forskning på, at der sker en stigende udvikling blandt unge, som oplever at have dårligt mentalt helbred, og at disse unge er i risiko for at havne i den klassiske udsathed. For at forstå en mulig ny form for udsathed, vil vi afsøge, hvad der ligger til grund for denne udsathed, hvad den består af, og hvorledes den kommer til udtryk, når vi taler med unge i dag. Vores undren går på, om det er de strukturelle rammer i samfundet eller en norm- og værdiudvikling med afsæt i præstationer, som påvirker de unge i en negativ retning. Vi undrer os over, at de unges stemmer ikke høres mere direkte i den eksisterende forskning og ønsker derfor at have fokus på deres oplevelser.

Med afsæt i begrebet *Ny udsathed* finder vi det relevant at undersøge de unges syn på deres egen trivsel ud fra nedenstående problemformulering:

Problemformulering

Hvordan kan begrebet *Ny udsathed* være med til at forstå unges trivsel i det moderne samfund?

- På hvilken måde giver unge udtryk for, at deres trivsel kan relateres til de samfundsmæssige krav, som de er underlagt?
- Hvilken påvirkning har sociale medier på unges trivsel?

Kapitel 2 – Teoretisk ramme

Rosas kritiske teori om et højhastighedssamfund

Med afsæt i konkurrencestaten som forståelsesramme vil vi i dette afsnit redegøre for udvalgte begreber fra Rosas kritiske teori om acceleration. Rosa er en central skikkelse inden for kritisk teori med hans analyse af udviklingen af accelerationen i samfundet, og hvilke følgevirkninger udviklingen har medført. Rosas begreber om acceleration kan inddrages i tre hovedkategorier. De tre kategorier beskriver Rosa som følgende: *Den teknologiske acceleration*, *Acceleration af social forandring* og *Acceleration af livstempoet* (Rosa, 2014, s. 21-26).

Rosa beskriver, hvorfor det moderne samfund er havnet i en accelerationsproces. Her benytter Rosa følgende begreber: *Den sociale motor: konkurrence* (Rosa, 2014, s. 32-33) og *Den kulturelle motor: løftet om evighed* (Rosa, 2014, s. 36).

Nærværende projekt vil anvende Rosas begreber til at belyse, hvad det indebærer for unge i henholdsvis en 8. klasse og en 3.g klasse, at samfundet accelererer, samt hvorledes deres trivsel påvirkes heraf.

Teknologisk acceleration

Den første kategori omhandler den teknologiske acceleration, der opstår på baggrund af den teknologiske udvikling. Dette kan betegnes som accelerationsprocesser i samfundet, der bevirker, at tempoet i forhold til eksempelvis kommunikationsprocesser forøges (Rosa, 2014, s. 21).

Ifølge Rosa kan den teknologiske acceleration defineres på følgende måde: *”Et øget udbytte per tidsenhed”* (Rosa, 2014, s. 28). Et eksempel på den teknologiske acceleration er, at man førhen var nødt til at bruge tid på at sende breve. På nuværende tidspunkt sendes der primært e-mails, da det er blevet muligt som følge af den teknologiske udvikling. Derfor vil tiden, der anvendes til dagligdags aktiviteter blive reduceret, da der for eksempel kan bruges kortere tid på at sende en e-mail end på at sende et brev. Derved burde den enkelte opleve, at der frigives mere tid til pauser, en udvidelse af fritiden, hvilket burde sænke livstempoet eller minimere oplevelsen af tidsnød. Imidlertid har den modsatte effekt vist sig, eftersom antallet af handlinger per tidsenhed er steget (Rosa, 2014, s. 28-31). Med opfindelsen af *The World Wide Web*, er vores kommunikationshastighed eksploderet. Reelt betyder det, at hvor man før sendte og modtog 10 breve på en arbejdsdag, har man i dag måske 70 e-mails. Der er sket en acceleration af handlinger, som følge af den teknologiske acceleration (Rosa, 2014, s. 28-31). For de unge

i vores projekt, vil den teknologiske acceleration blandt andet komme til udtryk i brugen af mobiltelefoner, og dermed også sociale medier.

Acceleration af social forandring

Den anden kategori omhandler accelerationen af social forandring, der udspringer af, at samfundet forandrer sig i et hastigt tempo. Dette kan betegnes som acceleration *af* samfundet (Rosa, 2014, s. 22). Med andre ord er det selve forandringstempoet, der ændrer sig i et hurtigt tempo. Det gælder for eksempel i forhold til værdier, normer, holdninger, mode, forpligtelser og sociale relationer, samt sociale medier. Den sociale acceleration sker i nutiden, forstået således, at nutiden er tidsrummet for erfaringens og forventningernes sammenfald (Rosa, 2014, s. 23).

Social acceleration er altså defineret ved en stadig hurtigere afvikling af pålideligheden af erfaringer og forventninger og ved sammentrækning af de tidsrum, der kan siges at udgøre nuet (Rosa, 2014, s. 24).

Da den sociale acceleration ses i værdier, normer og holdninger, bliver familielivet og måden vores sociale færden i samfundet er på, forandret. Da forandringstempoet er højt og mulighederne mange, er der ikke længere én defineret vej i livet, men mange muligheder og ingen fastlagte retninger. Hvad der opfattes som værdifuldt og meningsfuldt i dag, kan have forandret sig til næste år (Rosa, 2014, s. 25). Vi ønsker at inddrage acceleration om social forandring til at belyse, hvorledes de unges trivsel og sociale relationer bliver påvirket af en omskiftelig verden, hvor forventninger fra både samfund og relationer hurtigt kan ændre sig, og hvor der ikke længere er en defineret vej, men der er åbent for uendeligt mange muligheder.

Acceleration af livstempoet

Den sidste kategori tager afsæt i et ønske om at foretage flere handlinger på kortere tid, hvorfor accelerationen af livstempoet kan karakteriseres som: "*Forøgelse af antallet af handlinger eller erfaringer pr. tidsenhed*" (Rosa, 2014, s. 26). På baggrund af accelerationen af livstempoet og deraf forøgelsen af antallet af handlinger per tidsenhed, oplever flere mennesker i det moderne vestlige samfund at være i tidsnød (Rosa, 2014, s. 26).

Ved en acceleration af det enkelte individs livstempo, vil man opleve sig forjaget, at tiden er knap, samt stress. Der opstår en bekymring for, om man kan holde trit med sociallivets tempo. Ifølge Rosa sover det moderne menneske mindre og spiser hurtigere end tidligere generationer. Der er også sket en kompression af erfaringer og handlinger ved at reducere pauser eller ved

multitasking, således at man udfører flere opgaver på en gang. Dette bidrager til en acceleration af livstempoet, men der findes ikke en entydig forklaring på, hvorfor det er sådan (Rosa, 2014, s. 27-28).

En øgning af livstempoet er en naturlig løsning på, at man gerne vil nå så meget som muligt i dette ene liv. Hvis en handling kan gøres på den halve tid, hvis et mål kan opnås dobbelt så hurtigt, kan individet fordoble summen af opnåede oplevelser og erfaringer, hvorved man lever flere liv inden for et livsforløb (Rosa, 2014, s. 37). Når unge lever med et højt livstempo, skal de opleve mest muligt. Vi vil med begrebet livstempoet undersøge, hvordan dette højhastighedstog af muligheder påvirker de unges trivsel, og om det har indflydelse på deres valg i livet.

Det er værd at fremhæve, at Rosa pointerer, at ovenstående tre kategorier fungerer som et selvforstærkende feedback-system. Kort fortalt påvirker kategorierne hinanden. Eksempelvis medfører den teknologiske acceleration ofte acceleration af social forandring (Rosa, 2014, s. 38-39).

Den kulturelle motor: løftet om evighed

Som tidligere nævnt giver Rosa to bud på, hvorfor samfundet er havnet i en accelerationsproces, hvoraf det ene er *Den kulturelle motor: løftet om evighed*. Tidligere var samfundet præget af en religiøsitet, en tro på, at ikke alt skal opnås i dette liv, men på, at efterlivet indeholder paradiset. Det enkelte menneske opnår det, der er meningen i dette liv, resten kommer efterfølgende. Accelerationen fungerer i det moderne samfund som en funktionel ækvivalent til det religiøse liv (Rosa, 2014, s. 36). Ifølge Rosa vil individer i vestens moderne samfund på trods af eventuel religiøsitet efterstræbe eller begære verdens tilbud, muligheder og rigdomme. *“Ifølge vestens fremherskende kulturelle logik kan livets rigdom, fylde eller kvalitet opgøres ud fra summen og dybden af de erfaringer man gør sig et helt liv”* (Rosa, 2014, s. 36). Det betyder, at *det gode liv* er et fuldt liv, rigt på erfaringer, og at man har udfoldet sine evner. Da man ikke længere går med tanken om et bedre liv efter døden, er det nødvendigt at man realiserer så meget som muligt, at man skal benytte så mange af verdens og livets tilbud som muligt. Udfordringen bliver, at verden har langt mere at tilbyde, end det er muligt for ét menneske at nå at opleve i et enkelt liv. Verdens muligheder overstiger, hvad der kan nås at realiseres (Rosa, 2014, s. 37). Ved hjælp af begrebet den kulturelle motor: løftet om evighed vil vi forstå unges behov for sabbatår.

Den sociale motor: konkurrence

Rosas andet bud på, hvorfor samfundet er havnet i en accelerationsproces tager afsæt i *Den sociale motor: konkurrence*.

Rosa påpeger, at kapitalismens økonomiske grundprincipper i denne sammenhæng har en væsentlig betydning i forhold til, hvorfor samfundet accelererer. Ifølge Rosa får en konkurrencebaseret tilgang, der udspringer af kapitalismens grundprincipper, betydning for, at det er vigtigt at være foran sine konkurrenter, da man herved opnår en større profit, såfremt den enkelte formår at bevare sin konkurrenceevne. Endvidere er en vigtig pointe i denne forbindelse, at den konkurrencebaserede tilgang breder sig ud i flere forskellige sfærer og optræder dermed ikke kun i den økonomiske sfære (Rosa, 2014, s. 33).

I et individuelt perspektiv opstår der en pågående kappestrid i forhold til både uddannelsesgrad og typer af beskæftigelse, så at sige egen succes, men også i forhold til indkomst, forbrugsgoder og gode venner (Rosa, 2014, s. 34). Her kommer sociale medier med en afgørende faktor, da det handler om at fremstå bedst, have flest venner og opnå flest likes. Det bliver en social kappestrid, hvor individet er under permanent konkurrencebaseret genforhandling af position og værdi. Det afgørende, eller udslagsgivende, konkurrenceprincip i denne sammenhæng er præstation. *“Præstation er defineret som ydelse eller arbejde pr. tidsenhed”* (Rosa, 2014, s. 35). Det betyder, at tidsbesparelse og hastighedsforøgelse optimalt vil give direkte konkurrencefordele, men ellers en fastholdelse af individets hidtidige position. Logikken i den sociale konkurrence resulterer i, at individet er nødt til at investere en konstant større energi til bevarelse af konkurrenceevnen. Det betyder, at der opnås et punkt, hvor konkurrenceevnen ikke længere er et middel til at udleve et selvstændigt liv med et selvdefineret mål, men en sammen-smeltning af mål for både samfundslivet og individets tilværelse (Rosa, 2014, s. 35).

Rosa stiller sig samfundskritisk og kan anses for at være unuanceret i sin teori, hvor han mener, at alle er underlagt accelerationen i samfundet, og at alle på baggrund heraf vil føle sig pressede (Rosa, 2014, s. 9). Indeværende projekt vil ved hjælp af den kritiske hermeneutiske tilgang forholde sig kritisk og undersøgende overfor Rosas påståede pres ved at benytte os af hans begrebsapparat for at undersøge, hvad det betyder for unges trivsel og deres opfattelse af egne muligheder.

For at nuancere Hartmut Rosas begreber og skabe en mere individualiseret forståelse, vil projektet også inddrage Anders Petersens teori om præstationssamfundet.

Præstationssamfundet

.. at *kunne* i præstationssamfundet, er ”vedvarende aktivitet” i den forstand, at præstationsindividet konstant skal holde sig selv i aktivitet og dermed undgå pinslen ved at stoppe op og gå i stå. Eller endnu værre: at sakke bagud og blive en taber (Petersen, 2016, s. 70).

Med tilblivelsen af konkurrencestaten er der opstået en ny kultur i vores samfund, der kan diagnosticeres som en præstationskultur. Ifølge Petersen er konkurrencestaten fundamentet, som præstationssamfundet hviler på (Petersen, 2016, s. 55).

Petersen anerkender, at konkurrencestatens primære opgave er at sørge for, at samfundet som en helhed er deltagende i det globale konkurrencesamfund. Borgerne skal uddannes og gøres arbejdsparate (Petersen, 2016, s. 57). Borgeren skal påtage sig rollen som en god repræsentant for konkurrencestatens overordnede logikker. Dette giver et nyt ideal, der beskrives som et *opportunistisk og egennyttigt individ* (Petersen, 2016 s. 58). Petersen beskriver, hvorledes konkurrencestaten har behov for individer, der selvstændigt er i stand til at realisere det liv, der anses som det gode liv. Borgeren klarer dette med egne ressourcer og kompetencer. Konsekvensen af denne ændring betyder, at det sikkerhedsnet, som udgjorde grundlaget for velfærdssamfundet, er med udviklingen af konkurrencestaten, blevet indskrænket (Petersen, 2016 s. 56). Man kan sige, at disse nye normer bidrager til en psykologisk øget forringelse af den enkelte borgers betingelser i samfundet (Petersen, 2016 s. 53).

Ændringen af samfundet medfører også ændringer af normer og sociale regler. I præstationssamfundet sættes den enkelte borger fri fra at skulle være disciplineret og lydlig på en bestemt måde. I kraft af egne præstationer udforskes livsmuligheder, uden behov for at følge allerede etablerede retningslinjer (Petersen, 2016, s. 67). De normative idealer demokratiseres og bliver til sociale regler, hvor idealets konsekvenser præger alle. Enhver borger skal opfinde sig selv og personliggøre sine handlinger ved hele tiden at præstere i forhold til andre. Ansvar for dette påhviler den enkelte borger, hvorfor præstationssamfundet gennemsyres af tanken om selv-ansvarliggørelse (Petersen, 2016, s. 68).

Præstationssamfundet tilskynder denne selvudvikling, mens der også følger forventninger og opfordringer med. Hvis en borger ikke kan leve op til denne tilskynding, vil der følge sanktioner. Ikke sanktioner som straf, men forstået som udelukkelse fra at gribe muligheder for udvikling. Uden individuelle præstationer er der ingen udvikling, hvilket kan medvirke til øget risiko for den enkelte kan havne uden for fællesskabet. Frihed og tvang smelter sammen og resulterer i, at den enkelte borger tugter sig selv i præstationens hellige navn (Petersen, 2016, s. 69).

Præstationskulturen som præstationssamfundet har skabt, fokuserer på konkurencetendenser, hvor de, som klarer sig godt - vinderne - opnår anerkendelse og bliver feterede og er beundrede. At blive en vinder kræver hårdt arbejde og disciplin. Det er anerkendelsesværdigt at formå at præstere og blive dygtig (Petersen, 2016, s. 60).

Med afsæt i Petersens beskrivelser af præstationssamfundet ønsker vi at undersøge, hvilke implicitte og eksplicitte krav og forventninger unge i dag oplever samt belyse, hvorledes unge påvirkes af de samfundsmæssige normer, som præstationssamfundet beskriver. Yderligere vil vi forsøge at opnå en forståelse for de unges egenopfattelse af den herskende samfundskultur og hvilke handlemuligheder, de oplever. Endeligt vil vi gerne afsøge de unges mentale trivsel i præstationssamfundet.

For at supplere Petersen og Rosas teorier har vi valgt Axel Honneths teori om anerkendelse for at udfolde, hvad anerkendelse kan betyde for et ungt menneske i præstationssamfundet.

Honneths anerkendelse

Honneths anerkendelsesteori argumenterer for, at individualiseringen har medført et øget behov for anerkendelse hos individet. Honneth placerer sig videnskabsteoretisk inden for den tredje generation af den kritiske teori. Den grundlæggende tanke med kritisk teori er, at samfundsudviklingen og de teorier der benyttes til at forstå og forklare udviklingen kritiseres (Harder, 2013, s. 159).

Honneth anser anerkendelse som et grundlæggende behov for individets udvikling og eksistens (Honneth, 2006, s. 130-173). Fra Honneths begrebsapparat vil vi anvende følgende: *Den private sfære* og *Den solidariske sfære*, da vi ønsker at undersøge de unges muligheder for at opnå anerkendelse i et samfund præget af præstationskrav og konkurrence. Vi ønsker at undersøge, om unge formår at opnå anerkendelse fra nære relationer, herunder forældre og venner. Ligeledes vil vi undersøge om unge opnår anerkendelse i de fællesskaber, som de er en del af.

Den private anerkendelsessfære

Denne sfære kommer til udtryk gennem kærlighedsforhold. Honneth ser bredt på kærlighedsforhold og inddrager blandt andet forældre- og barn forhold, forholdet mellem kærester og venskaber under denne sfære. Honneth mener, at stærke følelsesmæssige bånd mellem mennesker er helt centralt for menneskets evne til at kunne være sig selv og knytte sig til andre. Yderligere mener Honneth, at relationen mellem forældre og barn har stor betydning senere i livet, da denne relation bliver bestemmende for karakteren af senere sociale relationer. Den basale selvtillid er en forudsætning for, at mennesker bliver i stand til at deltage i det offentlige liv, derfor ser Honneth en sammenhæng mellem det at have modtaget anerkendelsen inden for denne sfære og at have evnen til at være samfundsborger (Honneth, 2006, s. 11-12). Den private anerkendelsessfære er basis for at kunne opnå anerkendelsen inden for den solidariske sfære. Den er yderligere vigtig, fordi denne sfære er fundamentet for, at mennesket udvikler selvtillid, hvilket Honneth anser som en forudsætning for at kunne udvikle sig til et modent og ansvarligt menneske, som kan anerkende andre. Hvis denne anerkendelsessfære mangler eller er frataget, har det en negativ indflydelse på menneskets selvopfattelse (Honneth, 2006, s. 130-162). Det er relevant at inddrage denne sfære for at kunne belyse, hvorledes de unges trivsel bliver påvirket af anerkendelse fra nære relationer, og hvordan det kommer til udtryk i de unges hverdag og evner til at leve op til samfundsmæssige normer og krav.

Solidarisk anerkendelsessfære

Honneth mener, at mennesket også skal anerkendes for egne karaktertræk og evner, hvilket gøres gennem den solidariske anerkendelsessfære. I den solidariske sfære sker anerkendelse gennem relation til en gruppe, et fællesskab eller et samfund, hvor individet anerkendes for at deltage i gruppen. Det enkelte individ bliver anerkendt for at være sig selv, og for at have unikke egenskaber. Med andre ord indgår individet i gruppen og/eller samfundets solidaritet, hvorved individet bliver anerkendt for sit bidrag (Honneth, 2006, s. 12). Denne anerkendelsesform har gennem de seneste årtier fået større og større betydning, idet samfundet har bevæget sig i retning af individualisme, hvilket har medført et øget behov hos den enkelte for social værdsættelse af livsstil og levemåde (Honneth, 2006, s. 162-173).

Vores projekt benytter sig af denne sfære til at undersøge unges præstationer og reaktioner på samfundsmæssige krav ud fra dette anerkendelsesbegreb. Anerkendelsessfærer har, ifølge

Honneth, en stor og afgørende betydning for, at det enkelte individ kan danne en positiv selvopfattelse og et positivt forhold til sig selv (Honneth, 2006, s. 11).

Selvrealisering

I forlængelse af Honneths anerkendelsesteori har den danske sociolog Søren Juul beskrevet anerkendelse og selvrealisering i en dansk kontekst. Han beskriver, at selvrealisering i Danmark er knyttet til en samfundsnorm, der er forbundet til socialpolitikken og den konkurrencestat, som vi lever i (Juul, 2016, s. 610-613, 621). Det enkelte menneske skal efter bedste evne navigere i krav og muligheder for at kunne leve op til samfundets krav. I en konkurrencestat kræver samfundet mennesker, der er initiativrige, aktive, fleksible og omstillingsparate (Juul, 2016, s. 615). Ifølge Juul er anerkendelse forbundet med opfyldelse af samfundets krav til den enkelte, men mange belastes af kravene, før de opnår anerkendelse (Juul, 2016, s. 612-615).

Vi ser det som relevant at understøtte Honneths anerkendelsesteori med Juuls beskrivelse af, hvordan anerkendelse og samfundskrav kan supplere hinanden og derved nuancere vores analyse. Vi ønsker at belyse, hvordan behovet og muligheden for at opnå anerkendelse kommer til udtryk hos unge i forbindelse med deres brug af sociale medier, deres karakterer og eventuelt valg af sabbatår.

Kapitel 3 - Metode

Videnskabsteoretisk afsæt

Hermeneutik

I vores speciale ønsker vi at undersøge, hvordan begrebet *Ny udsathed* kan være med til at afdække og forstå unges trivsel i det moderne samfund. For at kunne undersøge dette vil vores videnskabsteoretiske afsæt være inden for hermeneutikken. Vi har valgt at tage udgangspunkt i sociolog Søren Juuls fortolkning af hermeneutikken, herunder hans fortolkning af Ricoeurs forståelse af den kritiske hermeneutik. Hermeneutikkens epistemologi har afsæt i den hermeneutiske cirkel (Juul, 2012, s. 110). Den hermeneutiske cirkel inviterer forskeren med som aktiv deltager i en vekselvirkning med det, som skal fortolkes. Som forsker undersøger man de enkelte dele og skaber forståelse herfor. For at kunne forstå helheden, må man opnå forståelse for de enkelte dele. Hver gang forskeren opnår ny forståelse for en del, ændres og opnås større

forståelse for helheden. Den øgede forståelse for helheden kan igen give øget indsigt i de enkelte dele. Processen er cirkulær (Juul, 2012, s. 120-122). Hermeneutikken har flere forskellige grene, men generelt lægger den vægt på, at forståelse opstår i kommunikationen mellem den som fortolker og den fortolkende (Juul, 2012 s. 107-108).

I dette projekt vil vi være fortolkeren og de unge på henholdsvis en folkeskole og et gymnasium vil være de fortolkede. Vi skal fortolke de unges fortællinger, mens de unge fremstår som fortolkende af deres egen livsverden. Vi vil søge indsigt i de unges livsverden gennem interviews med tre folkeskoleelever og tre gymnasieelever for bedre at kunne forstå, hvordan de oplever de samfundsmæssige krav i dagligdagen i forhold til karakterer, sabbatår og sociale medier. Endvidere ønsker vi at opnå et indblik i deres livsverden ved at foretage en spørgeskemaundersøgelse. Med udgangspunkt i den hermeneutiske cirkel vil vi inddrage dele af den indsamlede empiri og derefter sætte det hele sammen i et større perspektiv for bedre at forstå, hvordan unge oplever de samfundsmæssige krav. Dette gentages i en cirkulær proces.

Indenfor hermeneutikken betragtes forskeren ikke som en neutral observatør, hvorfor vi er bevidste om, at vores forforståelse kan være svær at udelade, da vores forforståelse har en betydning for fortolkningen af både teori og den empiri, vi indhenter (Juul, 2012, s. 122). Det kommer til udtryk ved, at vi vælger at anvende vores forforståelse aktivt i forbindelse med udvælgelse af teori og ved empiriindsamlingen. Vores forforståelse kommer i spil ved, at vi udvælger 8. klasse, da vi formoder, at vi her vil se begyndende tegn på, at de bliver presset af samfundskravene. Derudover udvælger vi en 3.g klasse, da vi formoder, at de på dette tidspunkt har oplevet en del mere pres og vil kunne reflektere over presset. Endvidere har vi, på baggrund af eksisterende forskning, en forforståelse af, at flere unge oplever pres og deraf dårligt mentalt helbred.

Kritisk hermeneutik

Vores videnskabsteoretiske ståsted optræder inden for hermeneutikken, herunder den kritiske hermeneutik. Den franske filosof Paul Ricoeur mener, at intet menneske kan gøre sig fri fra sin historie. Man vil aldrig kunne indgå upartisk i en given sammenhæng (Juul, 2012, s. 140). Ifølge Ricoeur er man ved kritisk hermeneutik altid bundet til konteksten, samtidig med man i selve fortolkningen kan overskride tanken. I processen med at forholde sig til både menneskets fortælling og reflektere over institutionaliserede tænkemåder og rutiner, vil vores idealer også forandre sig. Et centralt punkt i den kritiske hermeneutik er det dialektiske forhold mellem *er* og *bør*. Det betyder en sondring mellem virkeligheden, som den er på den ene side. Samtidig

må man på den anden side forholde sig kritisk til moralske vurderinger og etablerede tænke-måder for derved at tænke i fremtidsorienterede perspektiver (Juul, 2021, s. 137). Ved at benytte et blik for forandring skabes der en forbindelse til kritisk teori, hvor der fremgår et normativt perspektiv, som ikke på samme måde findes i hermeneutikken (Juul, 2012, s. 141-142). Ifølge Juul mener Ricoeur, at hermeneutikken også skal forholde sig kritisk til både overleveling og fortællingens mulighedsbetingelser (Juul, 2021, s. 142).

Ved at benytte os af en kritisk hermeneutisk videnskabsteori, vil vi både kunne acceptere de unges historier som sandheden, men også forholde os kritisk til deres fortælling, da de vil fortælle ud fra den kontekst, som de er en del af. Derfor vil vi i analysen stille os kritiske og analysere ud fra en viden om, at de unges virkelighed er påvirket af den verden, de lever i og det, de har med sig. Yderligere vil vi i analysen ikke udelukkende forholde os til det, som fortælles, det som "er", men også være kritisk i forhold til etablerede tænke-måder hos de unge. I vores projektrapport kommer det til udtryk ved, at vi vil forholde os kritisk til, at de unge i hele deres liv har været en del af et uddannelsessystem, hvor der gives karakterer for præstationer. Vi er derfor opmærksomme på, at deres oplevelse af krav til karakterer er påvirket af, at de selv er en del af en kontekst, hvor der gives karakterer. Derfor stiller vi os kritiske i forhold til, hvilken betydning det har for deres oplevelse af karakterer. Det samme gør sig gældende i forhold til sociale medier. I denne sammenhæng vil vi forholde os kritiske til, at de er vant til at anvende sociale medier, hvorfor vi vil være opmærksomme på, hvilken betydning det har for deres oplevelse af sociale medier.

Anerkendelsesideal

Honneth argumenterer med sit anerkendelsesteoretiske perspektiv for en tydelig kobling mellem hermeneutikken og kritisk teori (Juul, 2012, s. 352).

Det kritiske teoretiske paradigme har grundtanken, at samfundsvidenskaben har en emancipatorisk opgave i at blotlægge de samfundsmæssige fejludviklinger, der virker undertrykkende og samtidig undertrykker både menneskelig trivsel og muligheden for at opstille normative idealer for vellykket menneskelig væren (Juul, 2012, s. 320).

Således vil vi i dette projekt læne os op af Honneths ontologiske og epistemologiske idealer om, at der eksisterer en social virkelighed, der kan gennemskues og afdækkes rationelt. Denne

virkelighed skal ikke blot forklares, som den er, men også kritiseres for moralske fejludviklinger, set i lyset af et anerkendelsesideal (Juul, 2012, s. 351). Honneths anerkendelsesideal handler om, at alle mennesker har et eksistentielt behov for anerkendelse, hvorfor anerkendelse opfattes som en betingelse for at skabe det gode liv (Juul, 2012, s. 336). Disse kritiske perspektiver går godt i tråd med specialets ambitioner om at afdække unges trivsel i et samfund præget af præstation. Vores antagelse er, at der er en mulig fejludvikling i samfundet, der påvirker de unges trivsel negativt, hvorfor ovenstående tilgang kan hjælpe os med at afdække dette. Vi vil derfor stille os undersøgende overfor, hvordan de unges sociale virkelighed kan afdækkes og forstås, samt kritisk belyse hvordan samfundsudviklingen påvirker de unges trivsel. Dette gør vi ud fra et anerkendelsesideal. Det vil sige, at vi ønsker at belyse, hvorledes samfundsudviklingen får betydning for unges muligheder for at opnå anerkendelse i forhold til karakterer, sabbatår og sociale medier og dermed opnå det gode liv.

Metodologi og forskningsdesign

Ifølge Monrad og Olesen eksisterer der fire forskellige metodologier, der afspejler den sociale virkelighed forskelligt, og i forlængelse heraf får betydning for, hvordan man som forsker vil undersøge den sociale virkelighed. Det drejer sig om følgende metodologier: *Metodologisk individualisme*, *Metodologisk relationisme*, *Metodologisk kollektivism* og *Metodologisk situationisme* (Olesen & Monrad, 2018, s. 12-16).

Monrad og Olesen påpeger, at det er muligt at tage afsæt i alle fire metodologier i den samme undersøgelse (Olesen & Monrad, 2018, s. 14). Vi finder det relevant at kombinere metodologierne, da vi derved bedre kan besvare vores problemstillinger, som handler om hvordan unges trivsel påvirkes af samfundsmæssige krav og sociale medier.

Ved at kombinere metodologierne får vi viden om, hvad unge tænker om de samfundsmæssige krav, hvordan samfundets krav om præstationer får betydning for deres relationer, og hvorledes kravene påvirker de unges trivsel. Derudover har vi samtidig fokus på unge, der befinder sig i en konkret kontekst, hvilket i denne sammenhæng er folkeskolen og gymnasiet. I nedenstående afsnit uddyber vi, hvorfor vi vælger at kombinere metodologierne.

Der tages udgangspunkt i metodologisk individualisme, eftersom denne metodologiske position omhandler individets tanker, handlinger og valg (Olesen & Monrad, 2018, s. 13-14). Dette er i tråd med vores problemstillinger, da vi har fokus på at forsøge at forstå, hvordan unge giver udtryk for, at deres mistrivsel kan relateres til de samfundsmæssige krav, heriblandt hvilke tanker de gør sig om karakterkrav, præstationer på sociale medier og sabbatår.

Endvidere har vores metodologiske positionering inden for individualismen betydning for vores valg af metode. Individualismen kommer til udtryk ved, at vi finder det relevant at anvende en kvalitativ tilgang. Ved at foretage kvalitative interviews får vi mulighed for at forstå, hvordan de unge oplever de samfundsmæssige krav i dagligdagen, og hvordan den teknologiske udvikling har indvirkning på deres trivsel, idet vi får et indblik i deres tanker, handlinger og valg. Ved at benytte os af den kritiske hermeneutik vil vi acceptere de unges udsagn som sandhed, men også forholde os kritisk til dem.

Derudover tager vi afsæt i metodologisk relationisme, da denne metodologi handler om, hvordan relationer positionerer sig i forhold til hinanden (Olesen & Monrad, 2018, s. 13). Vi kan tilslutte os denne metodologi, da vi er optaget af, hvordan unge påvirkes af den teknologiske udvikling og de samfundsmæssige krav, som de møder i deres dagligdag, og hvordan de som følge af disse krav konkurrerer og præsterer over for hinanden. Det er således også relevant i denne sammenhæng at foretage kvalitative interviews, da vi derved får mulighed for at forstå, hvordan de samfundsmæssige krav har indvirkning på, hvordan de unge positionerer sig i forhold til hinanden. Yderligere vil vores afsæt i et normativt anerkendelsesideal kunne belyse, hvorledes de unges behov for anerkendelse udspiller sig i forhold til deres indbyrdes relationer.

Yderligere tages der i denne projektrapport afsæt i metodologisk kollektivism, der handler om, hvordan samfundsmæssige forhold kan påvirke individet (Olesen & Monrad, 2018, s. 13). Ved at positionere os inden for den metodologiske kollektivism ønsker vi at belyse, hvordan unge i henholdsvis en folkeskole og et gymnasium oplever at blive påvirket af den samfundsmæssige udvikling. Hermed finder vi det relevant at inddrage den kvantitative tilgang i form af en spørgeskemaundersøgelse. I spørgeskemaundersøgelsen fremkommer der spørgsmål, der omhandler, hvorledes de unge føler sig påvirkede af den samfundsmæssige udvikling.

Endeligt tages der udgangspunkt i metodologisk situationisme, der handler om, at der er fokus på en konkret kontekst, hvori der indgår relationer (Olesen & Monrad, 2018, s. 14).

Vi læner os op ad denne metodologi, da vi har foretaget deltagende observationer i en 8. klasse og i en 3.g klasse. Her har fokus været på at observere elevernes relationer i en kontekst, som i denne sammenhæng er skolen.

Mixed methods

I dette projekt benytter vi os af mixed-methods som vores forskningsmetode. Ved brug af mixed-methods benytter vi os både af den kvalitative metode og den kvantitative metode. Vi ser, at mixed-methods er relevant at benytte, da den kan være med til at udligne de svagheder, der måtte opstå ved brug af enten den kvalitative metode eller den kvantitative metode. Ved den kvantitative metode, er der ikke mulighed for uddybende spørgsmål. Ved den kvalitative metode opstår der en begrænsning i mængden af data, da antallet af interviews er begrænset (Olesen & Monrad, 2018, s. 386-387). Vi har valgt mixed-methods, fordi vi ser en styrke i at kunne supplere vores interviews med kvantitative data. Vi har valgt en eksplorativ tilgang, da vi har indsamlet kvalitative data først med det formål at kvalificere vores kvantitative data (Olesen & Monrad, 2018, s. 388). Det har understøttet vores udarbejdelse af spørgeskemaundersøgelsen, hvor vi fik sorteret irrelevante emner fra, såsom unges brug af alkohol til fester og oplevelser om ufrivilligt at blive filmet i påvirket tilstand. Ved brug af mixed-methods ønsker vi at opnå mulighed for nuancere vores analyse og derved opnå en bredere forståelse for den problemstilling, som vi ønsker at besvare.

Mixed methods understøtter muligheden for nuancere (Olesen & Monrad, 2018, s. 389). Vi opnår en generaliseret viden, inden for gruppen af de unge, som vi undersøger, ved brug af spørgeskema og en mere individualiseret viden ved at benytte interviews. Hertil kommer observationerne, der skaber en konkret viden i den specifikke klassekontekst. Tilsammen opnår vi en øget forståelse for kompleksiteten i vores felt. Ny udsathed er et komplekst fænomen inden for socialt arbejde (Katznelson et al., 2021), hvorfor mixed methods kan anvendes til at anskue problemstillinger fra forskellige vinkler (Olesen & Monrad, 2018, s. 388-389).

Kvalitativ forskningsmetode

Som nævnt ovenfor benytter vi os af kvalitativ forskningsmetode, nærmere betegnet deltagerobservation og semistrukturerede interviews.

Adgang til informanter

Ifølge Monrad eksisterer der to forskellige strategier i forhold til udvælgelse af informanter: En tilfældig og en strategisk (Olesen & Monrad, 2018, s. 126-128). Vi vælger en strategisk udvælgelse, da vi gerne vil have adgang til informanter fra folkeskolen og gymnasiet, som på overfladen ser ud til at trives.

Med afsæt i vores problemformulering har vi valgt en folkeskole, da vi antager, at den som udgangspunkt repræsenterer elever med forskellige hjemlige forhold, som dermed også rummer forskellige ressourcer. I modsætning hertil har vi valgt ikke at udvælge informanter fra privatskoler, da vi formoder, at der vil være en anden fordeling af socioøkonomiske kår. Dermed tager vores strategiske udvælgelse afsæt i, at den nye udsathed kan ramme alle fra forskellige samfundslag (Katznelson et al., 2021). Derudover antager vi, at folkeskoleeleverne bliver pressede af reformændringer. Som tidligere nævnt er der i 2016 vedtaget en reform, der stiller krav til, at folkeskoleeleverne, som søger ind på gymnasierne, skal have et karaktergennemsnit på minimum 5 i både dansk og matematik (Gymnasieskolen, 2016). Som følge heraf formoder vi, at dette kan presse de unge i folkeskolen, da reformen medfører et pres om at få et bestemt karaktergennemsnit, der kan få betydning for deres muligheder i livet.

Derudover har vi valgt informanter fra gymnasiet, da vi antager, at deres trivsel blandt andet er påvirkede af, at der gives karakterer. Rapporten *Stress i gymnasiet* påpeger også, at unge i gymnasiet bliver pressede af konstante krav i forbindelse med at præstere (Nielsen & Lagermann, 2017, s. 10). Vi vælger derfor at få adgang til informanter fra gymnasiet, da vi antager, at de er under et særligt stort pres om at skulle præstere, og at de derved er i større risiko for at havne i den nye udsathed.

For at få kontakt til vores informanter, har vi taget kontakt til nogle gatekeepere. En gatekeeper er en person, som kan være behjælpelig med at give adgang til feltet (Olesen & Monrad, 2018, s. 133). Vi har skrevet mails til flere forskellige folkeskoler og gymnasier, herunder ledere og rektorer rundt omkring i landet for at skabe kontakt til mulige gatekeepere, som kunne give os adgang til informanter. Vi fik svar tilbage fra to skoler, som indvilligede i at spørge deres elever, om de ville indgå som informanter i vores projektrapport. Disse ledere og rektorer kan betegnes som gatekeepere (Olesen & Monrad, 2018, s. 133). Hermed gav de os adgang til at kunne interviewe tre folkeskoleelever fra 8. klasse og tre gymnasieelever fra 3g. Yderligere fik vi adgang til at observere i begge klasser. Til vores gatekeepere havde vi oplyst, at vi ikke ønskede at interviewe unge, som har en kendt psykiatrisk diagnose, da disse unge ikke hører under fænomenet: *Ny udsathed*

Vi fik ikke mulighed for selv at udvælge informanterne i 8. klasse, da vores gatekeeper foretog valget for os med afsæt i vores udvælgelseskriterier.

Eftersom vores informanter i 8. klasse er under 18 år, indhentede vi et skriftligt samtykke fra eleverne og deres forældre i forbindelse med afholdelse af interviews.

I 3.g fik vi mulighed for selv at udvælge vores informanter efter at have observeret dem i løbet af to dage i deres klasse. Vi valgte tre elever på baggrund af, at vi observerede, at de var grupperet forskelligt i klassen. Derudover valgte vi en elev, som fremstod meget social og en elev, som virkede mere passiv, samt en elev, som vi oplevede faglig stærk. Vores valg af disse elever er foretaget i forbindelse med, at unge der kæmper med den nye udsathed trives godt på overfladen og ud fra, at den nye udsathed potentielt set kan ramme alle (Katznelson et al., 2021).

Vi fandt det relevant at observere, da vi er optaget af, hvordan samfundets krav påvirker de unge i hverdagen. Herunder hvorledes sociale medier, sociale relationer og karakterer kommer til udtryk i deres dagligdag.

Vores netværk

Kontakten til gymnasiet har vi fået gennem vores netværk. Monrad påpeger, at det kan give problemer at anvende sit netværk til at få adgang til informanter (Olesen & Monrad, 2018, s.132), hvilket vi er opmærksomme på. Et gruppemedlem kontakter sit tidligere gymnasium, hvor rektor kan huske hende. Vi overvejer, om det kan skabe udfordringer, når gatekeeper er en del af ens netværk, men vi vurderer, at denne gatekeeper er en perifer del af netværket, hvorfor vi ikke mener, at det vil skabe nogle udfordringer.

Præsentation af informanter

Som nævnt tidligere har vi udført interviews i 8. klasse og 3.g.

Ronja, 14 år, 8. klasse.

Mille, 15 år, 8. klasse.

Willads, 15 år, 8. klasse.

Cille, 18 år, 3.g.

Anders, 20 år, 3.g.

Helena, 21 år, 3.g.

Kvalitative forskningsinterviews og interviewguide

Vi har valgt at benytte det kvalitative forskningsinterview, da vi vil undersøge, hvordan de unge oplever deres verden (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 19). I forskningsinterviewet ønsker vi at tale med de unge for at opnå viden om, hvordan det er at være ung i et præstationsamfund, da vi ønsker at undersøge, hvordan de unge påvirkes af de samfundsmæssige krav, og heraf

hvilken betydning disse krav har i forhold til deres trivsel. Dermed er vi optaget af deres forståelse af det samfund, som de er en del af.

Vi gør brug af det semistrukturerede livsverdensinterview, hvor formålet er at forstå interviewpersonens perspektiv på sin livsverden. Således får vi mulighed for at fortolke betydningen af deres udsagn (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 49). Denne metode mener vi harmonerer godt med den kritiske hermeneutiske videnskabsteori, som vi benytter i vores projekt, da vi derved kan fortolke på de unges fortællinger. I forbindelse med interviewet kan vi, med afsæt i den kritiske hermeneutik, forholde os kritisk til den kontekst, de unge er en del af, da konteksten har betydning for deres mulighedsbetingelser (Juul, 2021, s. 142). Desuden vælger vi at gøre brug af semistrukturerede livsverdensinterviews, da vi i vores problemformulering er optaget af at forstå de unges oplevelser af de strukturelle krav, og ved at interviewe dem får vi, som nævnt, indblik i deres perspektiv.

Kvale og Brinkmann påpeger, at det er vigtigt at indlede interviewet med at præsentere sig selv, da det er betydningsfuldt for informanten at have en fornemmelse af interviewpersonen, inden interviewet starter (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 183). Derfor indleder vi alle interviews med en præsentation af projektet, en gennemgang af formalia, en præsentation af os selv, og herefter beder vi informanten om at præsentere sig selv.

Desuden har ingen af vores informanter modtaget vores interviewguide inden afholdelse af interviewet. De har været informeret om projektets emne og temaer. Derved oplever vi at få de mest umiddelbare svar fra hver enkelt.

Transskribering

Efterfølgende bliver interviewene transskriberet. Både transskriberingen og lydoptagelsen udgør tilsammen en kontekst, der kan analyseres (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 49-50). I forbindelse med transskriberingen vil vi kode og inddele i temaer/kategorier. Desuden har vi valgt at skrive alle transskriberingerne ordret med alle grammatiske fejl med mere. Dette gør vi for at sikre, at vi får al data med og for ikke at overse detaljer (Harrits, Pedersen, Halkier & Møller, 2020, s. 209-210). Alligevel har vi valgt at udelade *øh*, da dette kan siges mange gange uden betydning. Herefter vælger vi at renskrive citaterne, der bruges i projektet for at gøre dem læsevenlige, men vi er samtidig opmærksomme på at bevare betydningen af informanternes egne ord.

Endvidere er vi bevidste om, at vores informanter kan tale om følsomme emner, hvorfor vi synes, at det er vigtigt at sløre interviewpersonens identitet. Det gør vi ved at benytte et andet navn i transskriberingen. Vi undlader også at nævne, hvilke skoler eleverne går på (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 246).

Meningskondensering

Derudover gør vi brug af meningskondensering og kodning, da vi har afholdt flere interviews. Derfor er der behov for at udvælge det væsentligste fra hvert interview, der skal anvendes, til bedre at kunne besvare vores problemformulering.

Således udvælger vi de meninger, som vores informanter udtrykker og finder essensen af det og tilmed at komprimere de lange udsagn (Brinkmann & Tanggaard, 2015, s. 47). Vi er bevidste om, at der ved brug af meningskondensering kan være elementer, som vi overser, fordi vi leder efter noget specifikt (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 269-270). Vi benytter os af begrebsdrevne koder, vi har fastlagt på baggrund af vores teoretiske viden, samt eksisterende litteratur (Brinkmann & Tanggaard, 2015, s. 47). Således koder vi ud fra nøgleord såsom: Likes, sammenligning, venner, bad/idræt, karakterer og lektier.

Vi har valgt at kode i Microsoft Word, hvor vi gennemlæser interviews og giver farvekoder til citater ud fra de forskellige nøgleord, som vi har fundet.

Deltagende observation

Observationer kan udføres på forskellige måder og har dermed også forskellige formål. Heriblandt eksisterer deltagende observation, der handler om at observere menneskers daglige praksis, mens forskeren selv er deltagende (Brinkmann & Tanggaard, 2015b, s.180). Vores formål med denne metodiske tilgang er således at observere, hvordan unge påvirkes af de strukturelle krav i dagligdagen.

Som tidligere nævnt har vi blandt andet valgt at tage afsæt i metodologisk kollektivism og metodologisk situationisme samt metodologisk relationisme, hvilket får betydning for, at vi vælger at foretage deltagende observation. Ved at anvende deltagende observationer og med afsæt i ovenfor nævnte metodologiske tilgange ønsker vi dermed at få indsigt i, hvordan samfundsmæssige forhold har indvirkning på unges adfærd i skolen. Derfor vil vi observere for at

få et indtryk af, hvordan de unges kommunikation og adfærd udspiller sig i forhold til eksempelvis karakterer og sociale medier i deres dagligdag.

Eftersom vi benytter os af kritisk hermeneutisk videnskabsteori, vil vi være kritiske i forhold til vores observationer af deres kommunikation og adfærd, da vi med udgangspunkt i dette videnskabsteoretiske ståsted mener, at de er påvirkede af den samfundsmæssige udvikling.

Endvidere indleder vi med at lave deltagende observationer, eftersom vi ønsker at observationerne skal gøre os bedre i stand til at stille relevante spørgsmål under vores semistrukturerede interviews (Brinkmann & Tanggaard, 2015b, s. 182). Eksempelvis har vi observeret, at karakterer er et emne, som de snakker om, hvorfor vi var optaget af at få et bedre indblik i, hvordan og hvorfor karakterer fylder i deres hverdag under interviewene.

Vi ønsker således at forstå og analysere, hvordan deres hverdag udspiller sig i en konkret kontekst, som vi formoder påvirkes af samfundsmæssige forhold. Ved at anvende deltagende observationer har vi dermed fået mulighed for at være til stede i deres hverdag og som følge heraf har vi mulighed for at observere deres verbale og nonverbale kommunikation og have fokus på, hvordan deres hverdagsliv udspiller sig samt observere deres indbyrdes dynamikker ud fra vores valgte temaer, der fremgår nedenfor (Brinkmann & Tanggaard, 2015b, s. 182). Vi er derfor til stede i undervisningen og i deres pauser.

Observationsguide

En observationsguide kan anvendes til at bevare fokus under observationerne (Brinkmann & Tanggaard, 2015b, s. 184). Som tidligere nævnt har vi på baggrund af vores forskningsspørgsmål og valg af teori udarbejdet en observationsguide, der er opdelt i følgende temaer:

Sociale medier:

- Venners betydning på sociale medier
- Påvirkning af sociale medier i forhold til udseende
- Hvor meget fylder det i dagligdagen (stress)
- Nul-fejlskultur

Uddannelse:

- Karakterers betydning
- Fremtiden (valg af uddannelse, præstation)
- Prøver/eksamen
- Betyder venners valg af uddannelse noget for den enkeltes valg?
- Forældres påvirkning af de unge? (pres, forventninger)
- Krav fra skolen, samfundet - kommer det frem?

Sociale relationer:

- Er der stor opdeling i klasserne?
- Er der forskel på kønnene?
- Præstation i forhold til venner?
- Hvad tæller i deres indbyrdes relationer?
- Har alle samme "værdi"?
- Venskaber efter skole?
- Samvær på de sociale medier
- Fylder telefonen meget i løbet af dagen

Fritid:

- Har fritidsjob og fritidsinteresser betydning for social status?
- Mulighed for fritidsinteresse

Feltnoterne

Vi har reflekteret over, hvilken påvirkning vores tilstedeværelse har på de unges adfærd i forbindelse med observationerne (Søren Kristiansen, 2017, s. 176). I denne sammenhæng har vi reflekteret over, hvorvidt vi skulle tage noter, mens vi foretog observationerne i praksis, eller om vi skulle vente til bagefter.

På den ene side kan være en fordel at vente med at tage noter, da observanterne kan føle sig mindre overvåget. På den anden side kan det også opfattes som en ulempe, da forskellige detaljer ved observationerne kan gå tabt (Brinkmann & Tanggaard, 2015b, s. 308). Vi har valgt at tage få notater undervejs for at mindske påvirkningen af vores tilstedeværelse. For at sikre

at vi får vigtige detaljer med, benyttede vi vores mobiltelefoner til at skrive notater på. Derudover besluttede vi, at vi ville sætte os forskellige steder i lokalet for ikke at sidde samlet, da vi var optaget af at indgå som en naturlig del af undervisningsmiljøet. Efter hver observationsdag har vi renskrevet vores observationer.

Desuden fandt vi, at det ikke var muligt at observere forældrenes påvirkning af de unge i forhold til præstationspres. Alligevel var vi optaget af dette under vores interviews, da vi havde en antagelse om, at forældre kan medvirke til at øge præstationspresset hos unge i skolen.

Refleksioner over det, vi oplevede ved observationerne

Vores første observation foregik på en folkeskole, hvor klasselæreren præsenterede os for eleverne, hvorefter timen begyndte. Som nævnt ovenfor havde vi bevidst valgt at sætte os forskellige steder i klasserummet, hvilket fungerede godt, da vi på denne måde kunne få en bedre fornemmelse af hele klassen, og ikke kun af den ene del.

I forbindelse med observationer på folkeskolen havde vi en dårlig episode med en af skolelærerne, som ikke forstod, hvorfor vi skrev på vores mobiler. Vi forklarede, at det var en del af vores metodevalg, og at det var bevidst, at vi gjorde det. Dette accepterede hun ikke. Vi valgte at holde fast i vores metodevalg, hvorfor vi fravalgte at deltage i hendes undervisning samme dag.

På gymnasiet startede vores observation med, at vi var med til et støtteevent for Ukraine. Hele gymnasiet var samlet ude foran, hvor der blev holdt taler og sunget. Herefter tog vi op i klassen. Vi valgte efter episoden på folkeskolen at præsentere os selv og fortælle, at vi ville tage noter på telefonen. Alle var indforstået med det, og der var ingen udfordringer i forhold til det på gymnasiet.

Både i folkeskolen og på gymnasiet valgte vi at gå en tur for at få et helhedsindtryk af elevernes skoledag, indretningen med mere. Ligeledes valgte vi begge steder at spise frokost inde i klassen for dermed at kunne observere dem i løbet af pausen. Vi valgte at observere dem i pauserne, da de under pauserne ikke var påvirket af skolelærerens struktur og planlægning af undervisningen, hvorfor deres handlinger og adfærd i denne kontekst fremstod mere umiddelbar. Eksempelvis var der regler om, at eleverne ikke måtte anvende deres mobiltelefoner i undervisningen. Derfor kunne vi bedre observere deres brug af sociale medier i pauserne.

Kvantitativ metode

Spørgeskema

Vi har fremsendt et digitalt spørgeskema til 8. årgang i folkeskolen og 3. årgang på gymnasiet, hvor vi ligeledes har observeret og afholdt interviews. Vi har i alt modtaget 83 besvarelser. Inden vi fremsendte spørgeskemaundersøgelsen, havde vi gjort os nogle overvejelser om problemstillingen, da vi er bevidste om, at det er vigtigt, at problemstillingen er god, således at respondenterne forstår og ved, hvad de forskellige begreber betyder. Hvis der er uklare begreber med i problemstillingen - og i spørgeskemaet - kan det medføre målefejl i den kvantitative undersøgelse. Vi har derfor udarbejdet hjælpetekst ved spørgsmål, hvor der kan være divergerende forståelser for begreber for derved at undgå validitetsproblemer (Hansen, 2020, s. 330-333). Ligeledes har vi benyttet os af *ved ikke* og *andet* svarkategorier for at minimere ledende spørgsmål og mindske risikoen for bortfald af respondenter (Hansen, 2020, s. 337-341).

Etiske refleksioner

Etik handler overordnet om at gøre *det gode*. Som forsker kan man læne sig op ad nogle etiske principper for at gøre *det gode*. Ved at følge disse etiske principper bliver forskeren derved i bedre i stand til at yde god videnskabelig praksis (Olesen & Monrad, 2018, s. 253). I vores projektopgave har vi drøftet, hvordan vi kan medtænke disse etiske principper, som gør sig gældende, uagtet at vi både benytter os af en kvalitativ og kvantitativ tilgang (Olesen & Monrad, 2018, s. 257).

Først har vi reflekteret over, at vi, som tidligere nævnt, har benyttet os af gatekeepere for at opnå adgang til vores informanter. I denne sammenhæng har vi tænkt over, hvorvidt det kan være svært for den enkelte elev at sige nej til at deltage i observationsstudiet og interviewene, da det er henholdsvis en rektor fra et gymnasium og en afdelingsleder fra en folkeskole, der har været gatekeepere (Olesen & Monrad, 2018, s. 259).

For det andet har vi reflekteret over, at det er særlig vigtigt at være opmærksom på de forskningsetiske principper, da vores informanter er unge (Olesen & Monrad, 2018, s. 261). På baggrund heraf har vi tænkt over, hvilke kompetencer vi har i forhold til at tale med unge. Vi mener, at vi har relevante kompetencer, da vi tidligere har arbejdet som socialrådgivere, hvor målgruppen var børn og unge.

For det tredje har vi overvejet, at disse unge muligvis ikke har snakket med andre voksne om dette emne tidligere. Derfor kan det være sårbart at tale om emner, der handler om trivsel, hvorfor det er relevant at overveje, om de skal tilbydes at kunne tage kontakt til os igen efter interviewet, såfremt de oplever at have behov for at snakke/rådgivning (Olesen & Monrad, 2018, s. 262). Vi har sikret, at de unge fra folkeskolen har haft mulighed for at tale med deres klasselærer. På gymnasiet har de unge fået vores kontaktinformationer.

For det fjerde har vi været optaget af at sikre, at vores informanter skal fremstå anonyme alle steder i projektet, hvorfor vi har givet dem nogle andre navne. Derudover har vi valgt ikke at nævne navnene på skolerne for at sikre, at der ikke er genkendelse af andre, der læser specialet.

Afsluttende har vi udarbejdet en skriftlig samtykkeerklæring til gymnasieelever og folkeskoleelever i forbindelse med afholdelse af interviews. Desuden har vi også lavet en samtykkeerklæring til folkeskoleelevernes forældre, da de unge er under 18 år. Det fremgår af samtykkeerklæringen, at vi er kandidatstuderende ved Aalborg Universitet, at de er anonyme, at vi må optage, at vi sletter optagelserne senest efter tre måneder, at deres deltagelse er frivillig, og at de kan vælge at trække samtykket tilbage. Desuden oplyses det, at vi ikke vil anvende oplysningerne, såfremt de trækker deres samtykke. Herudover fremgår det, at deres oplysninger opbevares fortroligt og sikkert i henhold til Persondataloven.

Analysestrategi

Projektets videnskabsteoretiske tilgang er kritisk hermeneutisk. Dette betyder, at der benyttes et hermeneutisk fortolkningsprincip i indeværende projekt. Endvidere tages der udgangspunkt i meningskondensering, som beskrevet tidligere i dette kapitel (Brinkmann & Tanggaard, 2015a, s. 47). Et fortolkningsprincip fra hermeneutikken er den hermeneutiske cirkel. Ved at benytte os af denne, vil der ske en vekselvirkning mellem helheden og dele. Det betyder, at vi undervejs i vores analyse vil udvikle vores forståelse for de enkelte dele og dermed også for helheden. Vi benytter os af udvalgte citater fra vores interviews for derved at bruge den cirkulære forståelse i hermeneutikken. Vi ønsker at fortolke og dermed søge mening ud fra vores informanters oplevelse af at være ung i Danmark. Ved at underbygge den hermeneutiske cirkel med en kritisk tilgang, vil vi opnå en dybere forståelse og indsigt i de unges egne fortællinger, samtidig med at vi forholder os kritisk til den samtid, de befinder sig i. Som tidligere beskrevet, har vores kritiske hermeneutiske normative ideal afsæt i Honneths anerkendelse, som omhandler alle menneskers eksistentielle behov for anerkendelse.

I hermeneutikken findes også forskerens egen forforståelse. Som tidligere nævnt, er vi bevidste om, at vores opfattelse af unges trivsel spiller ind i vores analyse.

Når man hermeneutisk studerer fænomener, i denne sammenhæng unges trivsel i konkurrencestaten, er det vigtigt, at vi ikke alene er tydelige omkring vores forforståelse, men at vi også ved bearbejdning af den indsamlede empiri og fortolkningen af denne opnår en udvidelse af vores egen forforståelse. Målet er, at projektet ender med en sammensmeltning af vores forforståelse og det undersøgte fænomen, *unges trivsel i konkurrencestaten* (Kristiansen, 2017, s. 158-159)

De unge i dag gengiver, som tidligere nævnt, at de oplever dårligt mentalt helbred, og vi undrer os over, hvad der kan ligge til grund herfor? Derfor vil vi i vores analyse se nærmere på de strukturelle forhold, som de unge er underlagt. Vi antager, at når unge fortæller om deres påvirkning af krav og forventninger, er det et udtryk for, at de er en del af præstationskulturen. På denne baggrund vil vi argumentere for, hvorledes vi kan forstå de unges oplevelse og påvirkning af et konkurrencepræget præstationssamfund.

Teoriens samspil med analysen

I dette afsnit vil vi redegøre for, hvordan vores valg af teori kan anvendes til at besvare vores problemformulering. Projektets analyse består af to dele. Fælles for begge analysedele er, at vi har valgt at benytte alle tre teorier til at belyse udvalgte problemstillinger. Vi har truffet dette valg for at komme i dybden med hvert enkelt tema og for derved at opnå en øget forståelse for de enkelte dele af empirien. Vi har, som beskrevet i teori afsnittet, udvalgt begreber fra Hartmut Rosas teori om acceleration, Anders Pedersens teori om præstationssamfundet og Axel Honneth, samt Søren Juul i forhold til anerkendelse.

Med afsæt i vores problemformulering har vi følgende to analysedele med undertemaer:

- *Strukturelle rammer i uddannelsessystemet, herunder karakterer og sabbatår*
Udgangspunktet i første analysedel er en hypotese om, at de unge kan opleve at skulle hurtigt igennem uddannelsessystemet, hvorfor de kan opleve pres over at skulle præstere. Heraf antages det, at de kan være påvirket af karaktergivning, uddannelsesreformer, samt opleve et muligt behov for sabbatår. Vi har derfor i både interviews og spørgeskema spurgt ind til deres oplevelser af karakterer, om de påtænker sabbatår, deres holdning til politiske krav, samt hvilke tanker og oplevelser, der ligger til grund herfor. Med Hartmut Rosas accelerationsteori ønsker

vi at forstå de unges oplevelse af samfundets hastighed, samt hvordan de bliver påvirket heraf. Ved brug af Anders Petersens teori om præstationssamfundet, kan vi fortolke og undersøge de unges følelse af et muligt pres i samfundet, og hvorvidt et pres fører til behov for et sabbatår eller måske tilskynder de unge til at fortsætte deres uddannelsesforløb i en lige linje. Endelig benyttes Axel Honneths teori om anerkendelse til at undersøge, om unge i dag opnår den anerkendelse, de har behov for, for at opnå det gode liv.

- Hvilken påvirkning har sociale medier på unges trivsel?

I anden analysedel vil vi undersøge, hvilken indvirkning sociale medier har på unges trivsel. I vores egen empiri har vi både observeret, hvor meget de unge benytter mobiltelefoner, og vi har derfor også spurgt ind til deres forbrug og påvirkning af sociale medier i vores interviews og spørgeskema. Vi tager igen afsæt i Petersens teori om præstationssamfundet, Honneths anerkendelsesteori og Rosas teori om accelerationssamfundet. Ved at bruge Petersens teori har vi kunnet undersøge, hvordan de unge påvirkes af samfundets normer om præstation, som udfolder sig på de sociale medier. For at skabe en forståelse for udviklingen og påvirkningen fra sociale medier, benytter vi Rosas begrebsapparat. Honneth teori anvender vi til at afdække, om de unge oplever anerkendelse ved brug af deres sociale medier, eller om de oplever det modsatte.

Kapitel 4 - Analyse

Analysen er opdelt i 2 dele, hvoraf første del omhandler de strukturelle krav, karakterer og sabbatår. Anden del har fokus på sociale medier. Begge analysedele benytter sig af ovennævnte teorier, samt eksisterende forskning og egen empiri og begge analyser har en delkonklusion. Efter analysen vil der komme en hovedkonklusion, som vil besvare vores problemformulering: *Hvordan kan begrebet "ny udsathed" være med til at forstå unges trivsel i det moderne samfund?*

Analysedel 1- Strukturelle rammer i uddannelsessystemet

Denne analysedel omhandler de unges oplevelser af et samfund, der er præget af konkurrence og præstationer, samt hvordan det kan påvirke deres trivsel og mentale helbred. Med afsæt i Hartmut Rosas teori om acceleration, Anders Petersens præstationsteori, samt Axel Honneths

anerkendelsesbegreber vil vi i denne analysedel besvare følgende arbejdsspørgsmål: *På hvilken måde giver unge udtryk for, at deres trivsel kan relateres til de samfundsmæssige krav, som de er underlagt?*

Er skolen vigtig for de unge?

De unge, som vi har talt med fortæller samstemmigt, at skolen er vigtig for dem. Således fortæller Cille:

Jeg synes.. Altså for mig der er skolen rigtig vigtigt altså. Det er ligesom min vej videre derfor der er det også vigtigt for mig, at det jeg laver er ordentligt (...) Så altså det kan godt være svært nogle gange at finde overskud til det, men jeg prøver så vidt muligt at stræbe efter at gøre mit bedste (Cille, B. 11 s. 2. 1.41-44).

Ovenstående citat viser, at Cille forsøger at gøre sit bedste på trods af, at det kan være svært at finde overskuddet til det. Samme oplevelse kan Helena fortælle om:

Jo jeg synes det er vigtigt. Og jeg nyder det også rigtig meget. Jeg kan godt lide strukturen. (...) Kulturen på et gymnasie, at det er meget. At det handler meget om, at man skal lære ting. Det det altså skolepresset (...), alle de der afleveringer og sådan noget. Det synes jeg kan være trættende og sådan noget. (...) jeg prøver lidt mere bare på at nyde det, hvilket ikke altid er nemt, fordi det er altså også. Der er gang i sagerne (griner) (Helena, B. 10 s.2. 1.54-61).

Med udgangspunkt i citaterne fortolkes det, at begge informanter oplever at være pressede, men da gymnasiet er vigtigt for dem, kæmper de videre. Eksempelvis fortæller Helena, at hun prøver at nyde sin gymnasietid, men at det er ikke nemt, da hun har travlt med skolearbejdet. Da skolearbejdet fylder meget for dem begge, er vi nysgerrige på, hvad det er, som presser dem så meget? Hvis det blot er mængden af lektier, ville de kunne tale med deres lærere om det og finde en løsning, hvorfor vi formoder, at der må ligge andet til grund for oplevelsen af dette pres. Ifølge Petersen opfordrer præstationssamfundet ikke alene til selvudvikling, men forventer det. Lever de unge ikke op til dette, vil der opstå sanktioner i form af manglende muligheder. I forlængelse heraf fortolkes det, at både Helena og Cille vil være i risiko for at blive sociokulturelt marginaliseret, såfremt de ikke sørger for at hænge på og hver især klare sig på bedste

vis. Deres udtalelser ligger i fin tråd med fund fra Børnerådet, som beskriver, at 74% af de unge i deres undersøgelse føler sig pressede, og det, som presser dem, er præstationer i skolen, og præstationer, som har særlig betydning for deres uddannelse (Børnerådet, 2018, s. 3), hvilket følgende udsagn fra Helena også understreger: *“Jeg har heller ikke lyst til at få fravær og sådan nogle ting. Altså du ved. Jeg synes, jeg tænker meget på skole hele tiden, fordi det nok er, at jeg er bange for, at jeg klarer mig dårligt”* (Helena, B. 10 s. 3. 1.98-100).

Citatet illustrerer, at Helena er bange for at gå glip af undervisning og dermed komme bagud med skolearbejdet. Derved kan vi fortolke, at Helenas oplevelse af fravær kan betyde et fald i karakterer, hvilket igen kan have store konsekvenser for hendes fremtid. Endvidere forstår vi, at hun ikke kan tillade sig at blive syg, da det ødelægger hendes fremtidsmuligheder. De høje krav i forhold til at klare sig godt i skolen, skaber et stort internaliseret pres, hvor Helena alene har ansvaret for at præstere og ikke sakke bagud. Ifølge Petersen, skal Helena for at blive en vinder præstere og arbejde hårdt. Herved vil hun blive feteret og beundret. Det virker som om, at det individuelle pres på Helena øges, og højst sandsynligt påvirker hendes muligheder for egenomsorg.

Helena og Cille går i gymnasiet, men vi har stillet samme spørgsmål til de unge i 8. klasse, fordi vi er nysgerrige på, hvorfor skolen er blevet så vigtig for de unge, at de presses så voldsomt, at det kan gå ud over deres trivsel?

Hertil svarer Mille *“Jeg synes det er ret vigtigt, fordi hvis man skal videre, så jo bedre karakterer man får, så får man også flere muligheder”* (Mille, B. 7 s.2. 1.44-45) og Willads svarer *“Lige nu er det mest vigtigt, at jeg kan blive uddannelsesparat. (...) det føler jeg er lidt vigtigt for mig, at jeg kan blive set som uddannelsesparat”* (Willads, B. 6 s.3. 1.97-98).

For Mille er skolen vigtig, fordi hun skal opnå gode karakterer for at få flest muligheder fremover. Derved fortolkes det, at Mille oplever, at jo dygtigere hun er, jo flere muligheder får hun. Det ligger i fin tråd med Petersens tanke om, at de unge har behov for at blive vindere, for at få flest muligheder. Ydermere kan vi udlede, at det ikke nødvendigvis er tydeligt eller bevidst for Mille, at hun kæmper for at vinde og blive en del af vinderholdet. Det ligger formentlig implicit i hende i forbindelse med hendes møde med de strukturelle rammer og krav, som findes i folkeskolen.

For Willads handler det om, at der er en vurdering af, om han er uddannelsesparat. Det betyder, at uddannelsesvejlederen vurderer Willads på følgende tre parametre; faglige, personlige og

sociale forudsætninger. For at blive uddannelsesparat skal eleverne i 8. klasse have et gennemsnit på mindst 4 (EMU, 2019). Det kan derfor antages, at det er vigtigt for begge, at de præsterer så godt som muligt, således at de ikke bremses allerede efter 9.klasse. Det er tydeligt, at de hver især har taget ansvaret individuelt for at klare sig godt og imødekomme de krav, som er sat. Fordi præmissen i præstationssamfundet er, som Petersen ville sige det, *at kunne*. Alt kan lade sig gøre, når bare man gør en indsats, hvorfor vi kan fortolke, at der skabes et stort pres på de unge, da de selv står med et stort ansvar for at blive duelige samfundsborgere, der lykkes og klarer sig godt, som det forventes. Det virker til, at skolen bliver utrolig vigtig, da den er afgørende for, om de unge opnår det gode liv, hvor en god uddannelse er vejen til et godt arbejde.

Indskrænkelse af det frie valg

I forbindelse med uddannelsesreformerne i midten af 2010'erne, skærpes mulighederne for de unges muligheder for frit valg efter folkeskolen. Her ser vi en direkte ændring af, hvordan folkeskolen opfattes. Med denne nye diskurs, fra prøver til eksamen, skifter narrativet også. Betegnelsen prøve har ikke samme konnotation som eksamen. Der bliver med ændringen fra Folketinget sendt et signal om, at man skal *kunne*. Med afsæt i Petersens teori kan det fortolkes, at samfundet begynder at belønne de unge, som præsterer godt, således at de kan få den ungdomsuddannelse, de drømmer om. Således er der ikke direkte tvang fra samfundets side, men i stedet en indirekte måde at lede de unge i en ønsket retning. Regeringen får på denne måde indført en reform, som understøtter en præstationskultur, hvor alle ikke længere har samme muligheder efter 9. eller 10. klasse. Dermed er det relevant, at både Mille og Willads bekymrer sig om deres fremtidsmuligheder, da de ikke ønsker at blive holdt tilbage på grund af dårlige karakterer. Når de allerede i en alder af 14 år er optaget af at skulle præstere og ved, at hele deres fremtid afhænger af, om de bliver korrekt bedømt, kan vi deducere, at det har en markant indvirkning på de unges selvværd, hvilket kan skabe et enormt pres.

Vi ser også, at det bliver op til den enkelte unge at leve op til de krav, som sættes. Derfor bliver presset højst sandsynligt internaliseret hos de unge, hvilket rapporten fra Børnerådet belyser. I rapporten fra 2018 bekymrer 41% af de unge sig indimellem om fremtiden og 21% bekymrer sig ofte (Børnerådet, 2018, s. 4). Dermed formoder vi, at havde vi talt med flere unge, var der kommet mange udtalelser i samme stil som Mille og Willads'. Når de beskriver, at skolen er vigtig, kan vi formode, at de kan få en følelse af utilstrækkelighed, hvis de ikke opnår de rette karakterer, da det kan få den konsekvens, at de ikke kan starte på den ungdomsuddannelse, som de gerne vil.

Med så mange der bekymrer sig, og når to ud af tre føler sig pressede allerede i 8. klasse, kan vi forstå Helena og Cilles udtalelser i lyset af denne bekymring. Vi kan formode, at dette pres akkumulerer over tid, og at Helena og Cille er påvirket i højere grad her i 3.g end de unge i 8. klasse. De unge vil gerne kunne opnå så mange valg som muligt, men de frie valg kommer på betingelse af, at de har præsteret sådan, som det er fastsat af politikerne.

Vi kan i vores egen empiri se, at de unge er bevidste om, at der stilles krav fra politikerne. I vores spørgeskemaundersøgelse svarer 42% af de adspurgte, at de oplever, at politikere stiller høje krav til unges uddannelse (Bilag 5, s. 5-6). Med krav forstås pensum, karakterkrav og Fremdriftsreform. Yderligere svarer 33%, at de i højere grad føler sig belastet af disse krav, 22% i nogen grad og 12% i høj grad (Bilag 5, s. 6).

I den forbindelse udtaler Helena:

Jeg kan i hvert fald mærke presset fra, at jeg gerne vil have gode karakterer. Selv hvis jeg måske ikke. Jeg kigger ikke på uddannelser, hvor det kræver et højt snit. Men alligevel så er det sådan (Helena, B.10 s. 3. 1.82-85).

Her giver Helena udtryk for, at hun mærker et pres i forhold til karakterer. Citatet fortæller også, at Helena ikke er undersøgende på videregående uddannelser, som kræver et højt snit, men oplever på trods heraf et pres for at få gode karakterer.

I forlængelse heraf kan vi med afsæt i vores spørgeskemaundersøgelse fortolke, at presset som de unge oplever, kommer fra de politiske tiltag, da knapt halvdelen svarer ja til, at de oplever høje krav. Når de unge føler sig presset, er 49% af dem presset af skolearbejdet (Bilag 5, s. .4). Dermed kan vi antage, at presset bunder i politiske reformer, som sætter høje krav til de unge allerede i folkeskolen.

I sammenhæng med spørgsmålet om, hvorvidt de unge har oplevet fysiske tegn, så som hovedpine, mavepine, ændret appetit, uro i kroppen eller oftere er syg inden for de seneste 3 måneder, så svarer 73% ja. 62% af de unge oplever de fysiske tegn dagligt eller ugentligt (Bilag 5, s. 6). Som følge heraf kan det fortolkes, at en meget stor andel af de unge internaliserer det pres, som de oplever, eftersom det kommer til udtryk fysisk. Når Petersen påpeger, at konkurrencestaten har brug for individer, der selvstændigt kan realisere muligheder og skabe det gode liv, bliver det en udfordring, at de unge påvirkes på deres fysiske helbred, da de unge skal klare det med

egne ressourcer. Dermed står de ikke alene til ansvar for sig selv, men også overfor det samfund, de befinder sig i, når de skal præstere i forhold til andre. Således mener Petersen, at samfundets sikkerhedsnet indskrænkes, da kravene om at kunne selv påhviler den enkelte unge, hvilket i denne sammenhæng kan betyde, at de unge lider, ikke kun fysisk, men også psykisk. Det formodes hermed, at det kan blive sværere for de unge at søge hjælp, da det strider imod normen om, at de skal *kunne*. Samtidig svarer 48% af de adspurgte unge i vores spørgeskemaundersøgelse, at de inden for de seneste tre måneder har oplevet enten ensomhed, udfordringer med mad, selvskade, dårligt humør, ængstelse eller angst (Bilag 5, s. 6-7).

Derfor virker det som om, at de unge oplever en stærk internalisering af de krav præstations-samfundet stiller, hvilket kommer til udtryk gennem markante fysiske og psykiske tegn. På baggrund heraf kan der ske en indskrænkelse af unges muligheder for at studere efter folkeskolen i forbindelse med høje karakterkrav, og fordi de påvirkes negativt både fysisk og psykisk af, at samfundets krav bliver internaliseret.

Håndtering af pres

Som nævnt viser ovenstående, at de unge kan internalisere pres. Vores spørgeskemaundersøgelse viser, at to ud af tre unge oplever at have en at tale med om deres problemer. Det kan være en forælder, lærer eller psykolog, hvilket tyder på, at på trods af, at de unge kan have det svært, har mange af dem et sted at gå hen med deres problemer (Bilag 5, s. 7). Derfor kan vi blive nysgerrige på dem, som måske ikke har nogen at tale med. Om der er andre copingmekanismer, de unge kan trække på. Her fortæller Cille om venner, der skal klare pres i forbindelse med eksamen, hvor de benytter sig af euforiserende stoffer:

Jeg tænker, at det er rigtig giftigt at gøre det, fordi det er en rigtig dårlig ting at komme ind i ligeså snart man bliver presset. Men så ryger du hash eller et eller andet. Så tænker jeg, det er rigtig dumt. Men igen det er jo sådan de har valgt at cope med det her pres. Jeg er ikke enig i det, men jeg har heller ikke lyst til at trække mig, fordi de skal jo ikke. Altså jeg har ikke lyst til, at nogle af mine bedste venner, de mister deres venner på et valg, de har taget. Men jeg kan stadig godt være uenig i det, de gør (Cille, B. 11 s. 10. 1.322-328).

Ifølge Cille er der en gruppe af hendes gode venner, som bruger hash eller andet som copingstrategi, hvilket hun ikke synes om. Til det vil Petersen tænke, at det er med afsæt i konkurrencestaten, at det er den enkelte unges eget ansvar og eget valg, hvordan de vælger at håndtere

pres. I denne sammenhæng virker det til, at Cille ikke føler sig forpligtet til at hjælpe sine venner til at træffe andre valg. Derfor kan vi med sandsynlighed formode, at konkurrencestaten påvirker de unges følelse af fælles ansvar for trivsel, hvor egen præstation ikke må hindres af, at de unge stopper op og støtter andre, som har det svært.

Udover Cilles fortælling viser vores empiri også, at unge kan sætte begrænsninger for deres sociale liv for bedre at kunne klare presset. Derfor har vi spurgt dem om, hvor ofte de i løbet af en uge ses med deres venner.

Cille svarer således:

Det er nok sådan 2-3 gange om ugen og primært i weekenderne, fordi i hverdagen er jeg alt for smadret. Så der går jeg bare hjem og lægger mig til at sove. Nogle gange er vi sammen i hverdagene (Cille, B. 11 s. 8, l.250-252).

Med udgangspunkt i citatet kan det fortolkes, at Cille forsøger at håndtere presset i hverdagen ved at se sine venner i weekenden frem for i hverdagene. Det påpeges i rapporten: *Stress i gymnasiet*, at unge konstant har fokus på at præstere i skolen, eftersom deres karakterer har indvirkning på deres muligheder for fremtiden (Nielsen & Lagermann, 2017, s. 10). Som følge heraf kan det fortolkes, at præstationskravet om konstant at præstere bliver vigtigere for Cille end at prioritere at se sine venner.

Herudover kan man ifølge Rosa forstå, at Cille påvirkes af accelerationen af social forandring, da det kan antages, at præstationskravene, som medfører presset, har indvirkning på hendes sociale færden, da de får betydning for, hvornår hun ses med sine venner. Til dette vil Petersen sige, at vi kan udlede, at hendes sociale liv bliver påvirket af forventningerne fra samfundet om, at unge hele tiden skal præstere.

Omvendt forklarer Anders, at han prioriterer at se sine venner, men at han hellere vil bruge sin tid på at arbejde:

(...) Jeg har tendens til at komme til at prioritere vennerne over mit arbejde, selvom jeg egentlig i virkeligheden helst gerne bare vil sidde og lave arbejde, så det kan det hurtigt ende med, fordi man jo bor på en kostskole (Anders, B. 9 s.13. l.358-361).

Citatet illustrerer, hvordan kravene i præstationssamfundet er internaliseret i Anders, eftersom

han føler, at han burde præstere i forbindelse med sit arbejde, når han er sammen med sine venner. Derfor kan det fortolkes, at Anders håndterer presset ved fortsat at se sine venner til trods for, at han har dårlig samvittighed.

Kan de selv ønske sig noget anderledes?

De seks unge mennesker vi har talt med, har ikke udtrykt tydelige ønsker om, at skolen kunne indrettes anderledes. De opleves meget indforstået med, at skolen er på denne måde, fordi det er bestemt således, og det kan man nok ikke gøre noget ved.

Helena åbner dog op for, som den eneste, at der måske godt kunne ske ændringer, men hun har svært ved at se, hvad det skulle være:

(...) Ja altså. Men det er meget svært, fordi jeg kan ikke rigtig se, hvordan man skal gøre det, fordi altså jeg kan godt se pointen med karakterer. (...) men det ved jeg ikke, altså, man kan selvfølgelig godt ændre på det. (...) jo det ville være meget rart, hvis man lavede en gymnasie-oplevelse, der er lidt mere inklusiv, fordi der er jo mange der får, der er jo mange der bliver stressede. Jo jo det ville da være fedt, hvis man kunne gøre (Helena, B. 10 s. 22. 1.708-713).

Helena mener på den ene side, at der nok er et behov for at ændre på nogle ting, da mange bliver stressede. Hun er inde på, at karakterer kan være en årsag. Men Helena har på den anden side ikke konkrete forslag, hvor hun siger, at dét eller dét bør ændres til noget andet. Hermed kan vi med stor sandsynlighed formode, at de strukturelle krav, som de unge mennesker er underlagt, er dybt internaliseret i dem, hvorfor de ikke formår at stille sig kritiske herfor.

Tanker om fremtiden

Flere af de unge, som vi har interviewet, fortæller om fremtiden, og om de valg, som de i denne sammenhæng har truffet.

Anders fortæller: *“Så regner jeg med, at alt det frivillige arbejde jeg har lavet og sidder i rådet og bestyrelsen på skolen og så videre. At det nok vil have en større indflydelse på mine jobmuligheder”* (Anders, B. 9 s. 22. 1.641-643).

Ud fra citatet kan det fortolkes, at Anders har tænkt over, hvorfor han har alt det frivillige arbejde, som han har. Ifølge Petersen skal borgere påtage sig rollen som en god repræsentant

for konkurrencestaten og personliggøre sine handlinger ved hele tiden at præstere i forhold til andre. Det ser vi komme til udtryk hos Anders, da han forsøger at skille sig ud fra mængden ved at påtage sig frivilligt arbejde flere forskellige steder. Vi fortolker ligeledes, at Anders søger sine muligheder for senere at finde et relevant studiejob, da han allerede nu får erhvervs erfaring. Derudover virker det som om, at Anders søger at opnå anerkendelse ved at have frivilligt arbejde, da han derved kan anses for at være ressourcefyldt og dygtig. Anders fortæller i interviewet, at det nok vil have større indflydelse på hans jobmuligheder. Her fortolkes det, at Anders tænker på fremtiden og på, hvordan hans CV kommer til at se ud. Med andre ord gør Anders sig konkurrencedygtig, og når en fremtidig arbejdsgiver læser Anders' CV, vil vedkommende muligvis anerkende Anders for at være arbejdsom.

Desuden har vi i vores interviews spurgt ind til, om de unge har overvejet, om et fritidsjob vil kunne hjælpe med at få et andet job. Hertil svarer Helena:

(...) Det har jeg da været bevidst om. Det er bare sådan et godt job. Så det ved jeg ikke. Jeg synes ikke det er så vigtigt lige nu, men det kan være, at jeg tænker på det, når jeg starter på universitetet, at jeg gerne vil have et job, der er relevant til studiet (Helena, B. 10 s. 20. 1.659-662).

Citatet viser, at Helena ikke synes, det er vigtigt at tænke langt ud i fremtiden, imens hun går på gymnasiet, men at hun muligvis kommer til at tænke mere over det, når hun kommer på universitetet. Hun fortæller, at hun gerne vil have et studierelevant job. Her ser vi, at Helena har gjort sig overvejelser om at være konkurrencedygtig inden for det område, som hun ønsker at beskæftige sig med. I forlængelse heraf fortolkes det, at såfremt Helena får et studierelevant job, vil hun blive mere konkurrencedygtig på området, da hun får mulighed for at erhverve sig flere erfaringer end andre medstuderende, som ikke har et relevant job. Vi fortolker, at Helena vil være mere attraktiv på arbejdsmarkedet som færdiguddannet. Hvis Helena klarer sig godt på både studie og arbejde, vil hun desuden kunne blive opfattet som en vinder, hvorfor hun vil opnå anerkendelse og blive beundret for sine præstationer.

I forlængelse af ovenstående er det også relevant at belyse, hvilken betydning deres fritidsinteresser har for deres fremtid.

I interviewet kommer det frem, at Anders har flere forskellige aktiviteter efter skolen.

Anders fortæller : (...) *Det kunne også være for eksempel ATU* (...) (Anders, B. 9 s. 12. 1.326).

Akademiet for Talentfulde Unge er et tilbud, hvor gymnasieelever med akademisk potentiale kan få et bredere og mere kontinuerligt tilbud med intellektuelle udfordringer og erfaringer (ATU, u.å.). Ved at være en del af ATU skiller Anders sig yderligere ud fra mængden, og vil derfor også have mulighed for at opnå anerkendelse for sin deltagelse i ATU. Udover at opnå anerkendelse for at deltage i ATU, bliver Anders rustet til at konkurrere med andre elever.

Vi fortolker, at Anders ønsker at foretage flere handlinger på kortere tid, hvorfor Rosas begreb om acceleration af livstempoet spiller en rolle. Det ses ved, at Anders er meget aktiv i sin fritid, da han præsterer inden for flere arenaer. Derfor kan vi antage, at Anders kan ende ud med at opleve, at han ikke har tid nok på grund af accelerationen, hvorfor det på sigt er muligt, at Anders kan få symptomer på stress. Tal fra vores spørgeskemaundersøgelse understøtter vores antagelse, da 54% af vores respondenter svarer, at de dagligt eller ugentligt oplever fysiske symptomer som hovedpine, mavepine, hjertebanken, ændret appetit, eller uro i kroppen. Yderligere har 62% svaret, at de dagligt eller ugentligt oplever psykiske symptomer som ensomhed, udfordringer med mad, selvskade, dårligt humør, ængstelse eller angst (Bilag 5, s. 6).

Presser karakterer de unge?

I forbindelse med vores empiriindsamling var vi optaget af, hvilken betydning karakterer har for de unges trivsel. Vores empiri viser, at nogle unge bliver presset af, at der gives karakterer, mens andre unge ikke føler sig presset.

Nedenstående citat illustrerer, hvordan presset om gode karakterer kan have en indvirkning på trivslen. Helena forklarer følgende:

(...) hvis ikke jeg tænkte så meget på karakterer, så ville jeg nok kunne gå tidligere i seng. Jeg ville bruge færre timer på det og sådan, altså.

Så kunne jeg slappe af, hvor jeg slappede af. Så det betyder meget. Jeg kan i hvert fald mærke presset fra, at jeg gerne vil have gode karakterer. Jeg kigger ikke på uddannelser, hvor det kræver et højt snit. Men alligevel så er det sådan. Der er et eller andet værdi i det (Helena, B.10 s. 3. 1.79-85).

Ovenstående citat viser, at Helena oplever et pres over, at hun ønsker at få gode karakterer. Endvidere viser citatet, at hun på den ene side ikke ønsker at søge ind på uddannelser, hvor karaktergennemsnittet er højt, men at hun på den anden side tillægger det en værdi at søge ind på en uddannelse, som kræver højt gennemsnit.

Med afsæt i Honneths teori om anerkendelse, kan Helenas behov for at få gode karakterer udspinde af behovet for at opnå anerkendelse, eftersom gode karakterer kan betragtes som en måde, hvorpå den enkelte opnår anerkendelse. I denne her sammenhæng kan det antages, at Helena både kan opnå anerkendelse inden for *kærlighedssfæren* og inden for den *solidariske sfære*, da nære relationer kan anerkende Helena for et godt resultat i forbindelse med at få en god karakter. Ligeledes kan hun opleve at blive anerkendt af sin klasse for at få gode karakterer. Helena forklarer yderligere, at hun oplever, at det er værdifuldt at blive optaget på en uddannelse, hvor det kræver et højt gennemsnit. Denne oplevelse kan også belyses med udgangspunkt i Honneths anerkendelsesbegreber, da det kan antages, at Helena vil opleve anerkendelse, såfremt hun bliver optaget på en uddannelse, der kræver et højt gennemsnit. Samtidig er Juuls pointe relevant, da han hævder, at unge kan blive belastet af samfundets krav, inden de opnår anerkendelse. Dermed kan det fortolkes, at Helenas trivsel kan blive belastet, inden hun opnår anerkendelse for at blive optaget på uddannelsen, da hun beskriver, at hun i forvejen er presset. Helena fortæller, at hun har svært ved at slappe af, fordi presset om høje karakterer fylder for hende, hermed er hun allerede belastet inden hun kan opnå den ønskede anerkendelse.

I forlængelse af ovenstående viser vores spørgeskemaundersøgelse, at 49% har svaret ja til, at de føler sig presset af skolen, og heraf har 55% svaret, at de ofte føler sig presset. I rapporten fra Børns Vilkår, kommer det ligeledes frem, at flere unge bliver presset af at skulle præstere og få gode karakterer i skolen (Børns Vilkår, 2020a, s. 22), hvorfor Helena langt fra er alene om at føle sig presset. Således er citeret med Helena et eksempel på, hvordan karakterer kan medvirke til, at unge føler sig pressede i hverdagen.

Citatet nedenfor viser, at Mille, i modsætning til Helena, ikke bliver presset over at få karakterer: "*Jeg har det fint nok, men hvis man får en lidt lav karakter, så ved man jo også hvad man skal ændre på, så jeg synes det er fint nok*" (Mille, B. 7 s. 3. l.63-64).

Citatet afspejler, hvordan Mille påvirkes af præstationssamfundets normer om selv-ansvarliggørelse, eftersom Mille forklarer, at hun selv er ansvarlig for at få en bedre karakter.

Desuden fortæller Willads om at få 02: "*Nu har jeg faktisk prøvet at få 2. Og nogle gange bliver man lidt sur, men det er meget fint. (...) Det er også fordi de er dumme*" (Willads, B. 6 s. 4. l.133-134).

Citatet viser, at Willads ikke spørger sine lærere om, hvorfor han har fået en lav karakter eller hvad han skal gøre bedre en anden gang. Det antages, at han eksternaliserer oplevelsen, da han bliver sur, og at han ikke gør mere ved det. På trods af, at Willads tydeligvis ikke bryder sig om at få en dårlig karakter, oplever han ikke, at det påvirker ham.

Som tidligere nævnt opleves det, at Willads en del af dem, som bliver fetereret, hvorfor vi antager, at han ikke har et behov for at handle på en enkelt dårlig karakter.

Modsat Willads viser nedenstående citat, at Ronja også er optaget af at få gode karakterer, og at hun bliver negativt påvirket, hvis karakteren ikke lever op til hendes forventninger:

Altså, det er noget, som jeg ligesom går op i, men det er ikke fordi jeg bliver virkelig påvirket af det, hvis jeg får et eller andet der for eksempel ikke er det, jeg havde regnet med (...) Jeg spørger for eksempel læreren, hvorfor jeg har fået det her og så videre (Ronja, B. 8 s. 3. l.74-76).

Citatet afspejler således, at samfundets krav om præstation, er internaliseret i Ronja, eftersom det kan udledes, at hun har forventninger til sig selv om at præstere godt i forhold til at få gode karakterer. Det kommer til udtryk ved, at hun har forventninger om at få en bestemt karakter, og at hun ubevidst bliver negativt påvirket, hvis hun ikke får den ønskede karakter. Vi ser, at Ronja udviser selvansvar, ved at tale med sin lærer om, hvad hun kunne have gjort anderledes, for at opnå en højere karakter. Hermed vil Petersen påpege, at Ronja kan have et ønske om, at hun formår at øge sin præstation og dermed sine chancer for at blive en del af den vindende skare, der opnår ros og bliver beundret.

Karakterer og konkurrence

Nedenstående citat illustrerer, hvordan præstationskulturen medvirker til konkurrencetendenser blandt de unge:

Han oplever, han har fortalt nogen sådan lidt skrap historie om hvordan at det er, hvordan han spurgte om hjælp til en opgave, som han ikke helt lige forstod og der var ingen der gad og hjælpe ham, fordi alle er så fokuserede på deres egen opgave og sådan noget i den stil (Anders, B. 9 s. 6. l.161-165).

Ovenfor fortæller Anders om sin kammerat, som havde en dårlig oplevelse med at spørge andre i klassen om hjælp i forbindelse med en skoleopgave. Ifølge Anders bliver kammeraten afvist, når han beder om hjælp, fordi de andre er fokuserede på deres egne opgaver. Med afsæt i Rosas teori om acceleration af livstempoet, hvor man skal nå flere ting på kortere tid, kan vi fortolke, at klassekammeraterne oplever at være i tidsnød, hvorfor de siger nej til at hjælpe, da de skal fokusere på deres egne opgaver.

Ovenstående citat kan også ses i lyset af Rosas ene bud på, hvorfor samfundet er havnet i en accelerationsproces. Det kan med udgangspunkt i Rosas teori omhandlende *den sociale motor*, fortolkes, at gymnasieeleverne ikke vil hjælpe hinanden grundet den indbyrdes konkurrence, der er i klassen, hvor de anser hinanden for konkurrenter.

Endvidere er det relevant i denne sammenhæng at inddrage undersøgelsen: *Stress i gymnasiet*, da den pointerer, at de høje krav til karakterer har stor betydning for den indbyrdes konkurrence, der kan opstå i en klasse. Flere unge i undersøgelsen beskriver, at presset omkring det at få gode karakterer og konkurrencen mellem dem, er en helt almindelig del af hverdagen i gymnasiet (Nielsen & Lagermann, 2017, s. 29). Vi kan antage, at det er derfor, at Anders' kammerater ikke formår at hjælpe hinanden.

Denne konkurrencebaserede tilgang, som blandt andet opstår på baggrund af karakterer, medvirker til, at unge sammenligner deres karakterer med hinanden.

Willads forklarer:

Nogle gange sammenligner jeg. Det er kun i vennegruppen, at jeg sammenligner karakterer. Men hvis jeg hører, at der er nogle der har fået 12, så vil jeg gerne vide, hvad det er de har lavet. Og hvordan man så får 12-tallet (Willads, B. 6 s. 6. 1.193-195).

Ovenstående citat afspejler, hvordan Willads sammenligner sine karakterer med andres i håb om, at han finder frem til, hvordan han selv kan opnå at få et 12-tal. Heraf fortolker vi, at Willads forsøger at opnå viden om, hvordan han kan forbedre sin præstation. Ifølge Rosa, vil Willads gerne være foran sine kammerater. Vi ser derfor, at det er vigtigt for ham, at han ikke får dårligere karakterer end de andre. Vi kan fortolke, at der kommer en gensidig positionering mellem Willads og hans venner, når de sammenligner deres karakterer. Vi antager, at det er vigtigt at være foran de andre i klassen, hvorfor Willads kan føle sig nødsaget til at sammenligne sin karakter med de andres for at kunne vurdere, hvor han selv ligger.

Endvidere fortæller Ronja om, hvordan hun bruger sammenligningen med andre til at motivere sig selv til at gøre det bedre:

Ronja: *"Jeg har det okay med det, men sådan jeg bliver lidt motiveret af det så..."*.

Interviewer: *"Ja. Så du bliver motiveret, altså tænker du så du, at du gerne vil gøre det bedre?"*

Ronja: *"Ja, så vil jeg også godt komme derop agtigt, ikke?"* (Ronja, B. 8 s.4. 1.114-118)

Ovenstående citat viser, at Ronja, sammenligner sin karakter for at opnå en motivation. Denne motivation kan Ronja bruge til at præstere bedre, og opretholde sin konkurrenceevne i klassen. I dette tilfælde fortolker vi at det ikke får nogen negative konsekvenser for Ronjas trivsel, tværtimod opleves hun at blive motiveret af at sammenligne sig selv med andre.

Yderligere fortæller Anders, at han oplever, at der er andre unge, der ikke har lyst til at dele deres karakter med nogle. Anders fortæller: *"(...) hvor der er sådan lidt et giftigt miljø omkring karakter, hvor folk ikke har lyst til at sige deres karakter"* (Anders, B. 9 s. 6. 1.146-148).

Til dette vil Honneth muligvis mene, at de ikke har et fællesskab, som opfylder deres behov for anerkendelse, som vi kan mene, der skulle være i et klassemiljø. Vi formoder, at når unge ikke ønsker at dele deres karakterer, handler det om det Petersen beskriver som frygten for at sakke bagud og havne på taberholdet.

Nedenstående citat viser, at Mille nogle gange vælger at sammenligne sine karakterer med andres, men at hun ikke bliver negativt påvirket af at sammenligne: *"Nogle gange, men det er ikke noget der rører mig."* (Mille, B. 7 s. 4. 1.93).

Med afsæt i Petersens teori om præstationssamfundet kan det fortolkes, at Mille er en del af vinderholdet, hvorfor hun ikke behøver at frygte at havne på taberholdet i forbindelse med sammenligningen af karakterer. Vi antager, at det kan handle om, at hun får karakterer, som hun er tilfreds med, og det derfor ikke er ubehageligt at dele dem med andre, eftersom hendes karakterer signalerer, at hun er en del af vinderholdet. Det kan også handle om, at hun med udgangspunkt i den private anerkendelsessfære, har udviklet en basal selvtillid, hvorfor hun ikke bliver negativt påvirket af at sammenligne sine karakterer med andres.

Forældrepres og forventninger

I vores spørgeskemaundersøgelse har vi stillet et spørgsmål omhandlende pres fra andet end skolen, hvortil 39% svarer ”ja” til at de føler sig presset af andet. Efterfølgende har 39% svaret, at det er forældrene, som presser dem (Bilag 5, s. 5).

Langt størstedelen af de unge, som vi har haft kontakt med, oplyser dog, at de føler sig støttet af deres forældre. Alle vores interviewpersoner svarer, at de ikke oplever pres fra deres forældre. Vi kan antage, at vores interviewpersoner muligvis ikke har haft lyst til at sige, at de oplever pres fra deres forældre, selvom det måske kan være, at de oplever det. Alligevel er det også et lavt antal i vores spørgeskemaundersøgelse, som svarer, at de oplever pres fra forældrene. Derfor viser vores empiri, at forældrepres ikke er en stor udfordring for de unge, som vi har talt med.

Cille forklarer, hvordan hun oplever at få støtte fra sin forælder: *“Så ja, men de synes jeg gør det godt og så uanset, hvad jeg gør næsten, så ja så jeg kan ikke rigtig gøre noget forkert, fordi hun synes bare det er skide flot, at jeg er her”* (Cille, B. 11 s. 4 l.115-117).

Ovenstående citat beskriver, hvordan Cille oplever, at hendes mor er stolt af, at hun går på gymnasiet. Heraf kan det fortolkes, at Cille oplever anerkendelse inden for den private sfære, idet hun har en oplevelse af, at hendes mor anerkender hende for at gøre det godt. Helenas forældre er ligeledes stolte af Helena. Helena fortæller følgende:

(...) Så det er ikke fordi, at de har nogle forventninger til, at jeg skal komme på en uddannelse der er svær eller sådan. De tænker, at jeg er god i skolen og så er det det. Men de er ligeglade. Altså de er bare stolte (griner) (Helena, B. 10 s. 5. l.156-159).

Med afsæt i citatet kan det fortolkes, at Helena bliver anerkendt for sit arbejde i skolen, og at forældrene ikke presser hende til at vælge en bestemt uddannelse. Det virker til, at Helenas forældre er stolte af hende, hvilket ifølge Honneth giver hende selvtillid, således at hun bedre kan præstere og fortsætte sin gode indsats i skolen. Højest sandsynligt kan denne tillid også vække et pres i Helena, da hun skal forblive dygtig. Desuden kan vi fortolke, at hun ubevidst kan være bange for at miste anerkendelse fra sine forældre, hvis hun ikke formår at præstere. Og Anders fortæller, at det ikke ville betyde noget for hans forældre, hvis han klarede sig dårligt:

Jamen jeg tror ikke det ville betyde noget, hvis jeg klarer mig dårligt. Jeg tror bare, at de er stolte over, at jeg klarer mig godt på en måde. (...) (Anders, B. 9 s. 7. 1.191-192). Men man kan godt mærke, at når jeg klarer mig godt, så bliver han lidt stolt. Men han prøver hårdt på ikke at gøre det til en stor deal (Anders B. 9 s. 7. 1.188-189).

Selvom Anders fortæller, at forældrene ikke prøver at gøre det store ud af det, så bliver de alligevel mere stolte af ham, når han klarer sig godt. Dette ser vi er en anerkendelse af selve præstationen i skolen, frem for en anerkendelse af Anders som individ. Honneth vil mene, at hvis anerkendelsen inden for den private sfære ikke er tilstrækkelig og gives uden forbehold, kan det medføre, at Anders ikke udvikler sig til et selvstændigt menneske, og derved får han ikke mulighed for at opnå det gode liv.

Egne forventninger

I vores spørgeskemaundersøgelse har vi stillet spørgsmålet *Hvad er en god karakter?* Hvortil respondenterne havde mulighed for at vælge den eller de karakterer fra 7-trinsskalaen, som den enkelte har anset for at være en god karakter. 52% af de adspurgte svarer, at 7 er en god karakter, 75% mener, at 10 er en god karakter, og 55% anser karakteren 12 for at være god. (Bilag 5, s. 3). Dette stemmer overens med udtalelser fra samtlige af vores interviewpersoner, som beskriver, at en god karakter er 7 og derover.

Helena fortæller: *“Altså 7 er nok det laveste af en god karakter, som jeg nok ville have. Hvis jeg fik 4, så ville jeg nok være skuffet eller tænke, at det kunne have været bedre”* (Helena, B. 10 s. 5. 1.141-143).

Citatet illustrerer, hvordan en karakter kan medføre skuffelse. Rosa påpeger, at den konkurrencebaserede tilgang kan optræde i forskellige sfærer, herunder i forbindelse med, at der afgives karakterer. Derfor understøttes vores forståelse af Helenas skuffelse over karakteren 4, da flertallet i vores spørgeskemaundersøgelse mener, at karakteren 7 eller derover bliver betragtet som en god karakter. Som følge heraf kan det betyde, at hun kommer bagud i konkurrencen om at præstere bedst muligt, når hun får karakteren 4. Yderligere vil Petersen i denne sammenhæng påpege, at Helena kan opleve en internaliseret følelse af at skulle gøre mere for ikke at sakke bagud.

Citatet nedenfor er et eksempel på, hvordan det kan være svært for unge at vurdere, hvornår de har ydet tilstrækkeligt. Cille fortæller:

(...) men, at jeg føler at jeg ikke kunne gøre mere, altså at jeg føler, at det her, det var så godt det kunne blive og det kan ikke blive bedre. Og så må jeg jo få den kritik for det jeg har lavet. Hvis jeg så får en lav karakter. Så må jeg tænke nå, men så må der være et eller andet. Og så plejer jeg så at søge hende læreren og er sådan: Hey hvad kunne jeg gøre anderledes, så jeg ligesom kan forbedre det til næste gang (Cille, B. 11 s. 18 1.581-586).

Citatet afspejler, at det er utydeligt og ukonkret for Cille, hvornår hun har gjort tilstrækkeligt, da det fortolkes, at Cille oplever, at nok er nok, når hun føler det. Oplevelsen af, at nu har Cille præsteret tilstrækkeligt, er altså baseret på en følelse. Følelsen hos Cille om at have gjort sit bedste og ikke blive belønnet herfor, kan vi ifølge Petersen fortolkes som en internaliseret oplevelse, hvor Cille, på trods af at hun har arbejdet godt, ikke bliver belønnet med den ønskede karakter. Dermed kan vi antage, at Cille opnår en følelse af utilstrækkelighed, når hun får en lav karakter, og hun samtidig ikke har gjort det godt nok, på trods af at hun inden aflevering havde gjort sit bedste.

Vigtigheden af karakterer

I vores spørgeskemaundersøgelse kan vi se, at 47% har svaret, at karakterer i højere grad er vigtige, og 29% har svaret, at karakterer i meget høj grad er vigtige (Bilag 5, s. 2). Disse tal bliver understøttet af vores interviews, hvor respondenterne har fortalt, at karakterer er vigtige for dem. Herunder forklares det i følgende citater:

(...) Det har jeg altså. Jeg har fokuseret relativt meget på karakterer (Anders, B. 9 s. 4. 1.101-102).

Det er ret vigtigt fordi at hvis man skal videre, så jo bedre karakterer man får, så får man også flere muligheder (Mille, B. s. 2. 1.44-45).

Jeg kan i hvert fald mærke presset fra, at jeg gerne vil have gode karakterer (Helena, B. s. 3. 1.82-83).

Med udgangspunkt i Honneths anerkendelsesteori kan jagten på gode karakterer betragtes som nutidens måde, hvorpå unge kan få anerkendelse af lærere og venner for deres egen præstation.

I denne sammenhæng kan det fortolkes, at Anders, Mille og Helena forsøger at opnå anerkendelse inden for den solidariske sfære, idet fællesskabet giver den enkelte anerkendelse for præstationer. Dermed kan det antages, at de oplever, at karakterer er vigtige for dem, eftersom det giver dem mulighed for at opnå anerkendelse i klassen.

De unge er vokset op i et samfund med konkurrence, som accelerer hele tiden. Dertil vil Rosa påpege, at behovet for karakterer og dermed en bedømmelse af de unge, betyder, at de kan kappes om at forhandle deres sociale position overfor hinanden, hvorfor vi kan antage, at karakterer bliver vigtige for dem.

Ingen karakterer?

I interviewet med de unge, spurgte vi ind til, om karakterkravet skulle ændres, eller om karakterer skulle fjernes. Cille fortæller følgende om karakterer:

Det synes jeg er meget vigtigt, altså sådan meget rart (...) nogle gange at få sat en karakter på, så man ligesom kan se hvor langt man er i sin sådan altså undervisning eller hvordan man lærer og sådan noget, men jeg synes egentlig det gør jeg (Cille, B. 11 s. 3. 1.87-90).

Vi fortolker, at det ligger i Cilles underbevidsthed, at hun skal måles og bedømmes for sine præstationer. Med dette ser vi, at fokus på konkurrence kommer ind i billedet. Vi antager, at konkurrencestaten forventer, at unge kommer igennem uddannelsessystemet, og gerne med gode karakterer, således at Danmark som land ser godt ud - udadtil. Som beskrevet tidligere i projektet, er karakterer en måde, hvorpå eleverne bliver anerkendt for deres præstation i skolen. Derfor antager vi, at det er svært for Cille at give slip på karakterer, da hun ellers ikke ved, hvordan hun ellers kan blive anerkendt i skolen.

Til samme spørgsmål fortæller Helena:

Overordnet ja, ja. Så bliver jeg alligevel sådan. Så tænker jeg det er ukonkret, og så ved jeg ikke helt. (...) fordi nogle gange så skal lærerne være meget gode til at forklare præcis, hvad det er man gør forkert eller hvad der kan gøres bedre, fordi det det. Jeg synes der er nogle lærere. Det kan også være fordi de har travlt. Det er jo også det, at lærerne er pressede, men at nogle gange så får man feedback, hvor det bare er svært at forstå, hvad det er så. Jo hvis der ikke var karakterer så skulle der bare være meget

bedre feedback, og det ville jo også være super fedt (Helena, B. 10, s. 22-23. 1.735-742).

Her beskriver Helena, at det bliver for ukonkret, hvis der ikke gives karakterer. Hun fortæller, at lærerne skal være bedre til at give feedback i form af præcise forklaringer på, hvad der kan gøres bedre. Vi fortolker, at det for Helena kan være uoverskueligt at forholde sig til mundtlig feedback, da det ikke kan måles. Således vil det være svært at sammenligne sig med andre, da der ikke er nogen skala at sammenligne ud fra. Vi ser i lyset af konkurrencestaten, at bedømmelse er internaliseret i de unge, hvorfor det er svært for dem at forestille sig, hvordan det vil blive, hvis man ikke kan sammenligne sig med andre og derved afstemme sin plads.

Yderligere fortæller Helena, at lærerne også er pressede, hvorfor det ville kræve et overskud fra dem at give hver enkelt elev god og uddybende feedback. Her fortolkes det, at Helena fortæller om, at samfundet accelererer i form af, at lærerne skal nå at give fyldestgørende feedback på kort tid.

Derfor formoder vi, at de unge er påvirkede af at være vant til at blive målt, vejret og sammenlignet med andre.

Sabbatår - tilvalg eller fravalg

I folkeskolen bliver de unge præsenteret for at blive vurderet uddannelsesparate i 8. klasse. Det er her, de unge finder ud af, om deres lærer vurderer, at de er klar til at komme på en ungdomsuddannelse (Undervisningsministeriet, 2022b). De unge begynder at gøre sig tanker om, hvad de skal efter 9. klasse. Vores empiri tyder på, at der kan være samfundsmæssige krav og diskurser, der påvirker deres valg af sabbatår eller ej. Yderligere vil denne del af analysen se på, hvorledes et eventuelt behov for præstation kan forstås ud fra både et valg eller et fravalg af sabbatår.

Ud fra vores interview med unge i 8. klasse, er ungdomsuddannelse noget, de fleste ikke alene har gjort sig tanker om, men som de har også taget en beslutning om. Denne beslutning træder først i kraft efter 9. klasse - hvilket vil sige om 1,5 år.

Om sine fremtidsplaner fortæller Willads således:

Altså efter 9. klasse tager jeg en 10. klasse på en efterskole, som er en idrætsefterskole. Så jeg kan spille fodbold. Og så skal jeg få nogle venner dér. Ekstra tid til at lære, hvis det er jeg har brug for det (...) Så har jeg valgt.. Eller jeg vil gerne tage en EUX (Willads,

B. 6 s. 8. 1.238-241) (...). Det er fordi jeg vil hellere hurtigere ud at lave noget med hænderne i stedet for, at jeg bare skal sidde og læse en bog i 3 år. Det magter jeg ikke (Willads, B. 6 s. 8. 1.262-263).

Willads fortæller, at han på en gang har planlagt både efterskole og sin ungdomsuddannelse. Dog giver han udtryk for, at han har brug for en pause fra seriøs læring til venner. Alligevel kan det at nyde et år på efterskole med fodbold og nye venner ikke stå alene, så han får tilføjet, at 10. klasse også skal give ham mulighed for ekstra læring, inden han skal i gang med den rigtige ungdomsuddannelse. Hermed kan vi udlede fra Willads' citat, at han ikke overvejer en mulighed for at være i tvivl eller holde pause med uddannelse. Det kan derfor fortolkes, at Willads muligvis er præget af et samfund, hvor det handler om at komme hurtigt igennem uddannelsessystemet, da han skal vide, hvad han vil. Samfundets acceleration i forhold til uddannelse påvirker højst sandsynligt Willads til at træffe et valg meget tidligt i grundskolen. En så væsentlig beslutning, der af Willads kan opleves meget skæbnesvanger, kan også skabe et voldsomt pres hos Willads. Rapporten fra Børnerådet beskriver i denne sammenhæng, hvorledes børn fra 8. klasse oplever et stort pres i forhold til at træffe afgørende uddannelsesmæssige beslutninger. De unge i 8. klasse oplever ikke, at de er klædt godt nok på til at træffe en beslutning (Børnerådet, 2018, s. 1), hvilket Willads muligvis også oplever, og han derfor vælger 10. klasse. Dette valg kan give Willads et pusterum inden han skal træffe den endelige beslutning om EUX. Det er tydeligt, at Willads oplever at have det godt, og han træffer beslutninger, som virker rimelige for ham. Men det er ikke nødvendigvis synligt for ham, at han direkte er påvirket af pres og acceleration, når de samfundsmæssige krav er internaliseret i ham og hans valg.

Vigtigheden af ungdomsuddannelse er også gældende for Ronja og Mille. De ved også godt, hvad de skal efter 9. klasse og fortæller således:

Efter 9. klasse, ja så tager jeg i gym tænker jeg ja (Ronja, B. 8 s. 7. 1.216). (...) Ja. det tror jeg. (...) Fordi det er det, jeg føler der er sådan flest muligheder (Ronja, B. 8 s. 7. 1.220-224).

Altså, jeg ved at efter 9. skal jeg på efterskole og efter det tror jeg gerne, at jeg vil på noget gymnasie, men jeg ved ikke lige helt hvad for noget (Mille, B. 7 s. 5. 1.117-118).

(...) Jeg ved ikke, hvad jeg skal bruge det til. Det har jeg ikke sådan undersøgt (Mille, B. 7 s. 6. 1.132).

Gældende for både Willads og Mille er, at de fortæller, at de skal i 10. klasse, men at de begge allerede ved, at de så skal på henholdsvis EUX og gymnasiet. Ronja fortæller, at hun er klar til gymnasiet efter 9. klasse. Både Ronja og Mille giver udtryk for, at de ikke helt ved, hvad de skal med gymnasiet, men for Ronja er det hendes klare oplevelse det, som åbner flest muligheder for hende. Mille har ikke undersøgt det, men tænker, at gymnasiet er noget hun gerne vil. Det kan være svært at sige præcis, hvorfor Mille tænker, at det lige er gymnasiet, hun gerne vil. Gymnasiet er noget, som ligger 2,5 år ude i fremtiden, men det kan fortolkes, at hun og de to andre er præget af det, som Rosa kalder en social acceleration, hvor der sker en stadig hurtigere afvikling af erfaringer og forventninger i forhold til det at være ung i det danske samfund. Hermed kan det deduceres, at for ikke at komme bagud på præstationer og for ikke at sakke bagud i forhold til jævnaldrende, har alle tre en opfattelse af, at det er vigtigt, at de kommer i gang med en ungdomsuddannelse med det samme efter folkeskolen. Ingen af de tre er tøvende over for eller giver udtryk for at have brug for en pause fra skolen, hvilket kan tyde på, at den sociale acceleration er internaliseret i de unge, og de dermed ikke stiller sig kritisk i forhold til deres egne behov, men knokler på for at opfylde det man skal. Dette ligger i tråd med Børnerådets fund om det forventningspres, de unge oplever (Børnerådet, 2018, s. 2). Børnerådet belyser, at de unge i højere grad skal tage ansvar for eget liv, da de skal vælge den rigtige uddannelse med det samme og dygtiggøre sig. Der er ikke plads til fejl og omvalg. Mange unge klarer det fint, men ikke alle har ressourcerne til at klare det. Desuden øges presset, fordi alle unge ikke kan få de gode jobs, de høje karakterer og den perfekte krop. De bliver i højere grad bedt om at tage ansvar for eget liv, vælge den rette uddannelse med det samme og dygtiggøre sig.

Mille fremstår som mere usikker end Ronja, da hun ikke helt ved, hvad hun vil. Mille har endnu ikke undersøgt, hvad der skal ske efter 10. klasse, men hun ved, at hun skal videre i skole. Derfor fortæller hun, at hun nok skal på gymnasiet. Muligvis svarer Mille det, som hun regner med, at vi ønsker at høre, da det er de forventninger, hun oplever samfundet har. Hun er højst sandsynligt blevet spurgt om dette mange gange, og der er med det nuværende uddannelsessystem og forventninger i forhold til at påbegynde uddannelse ikke plads til at svare, at hun reelt ikke ved det. Det kan tænkes, at Mille har, ligesom alle andre, et behov for at blive anerkendt, hvorfor hun kommer med en plan for uddannelse, som hun ikke har tænkt igennem. Til dette vil Rosa nok sige, at Mille ønsker det gode liv, som man kan opnå ved et rigt liv, et liv fyldt

med alt det, man kan opnå gennem uddannelse, arbejde og sociale relationer, hvorfor hun ikke stopper op, end ikke overvejer at tage et år fri.

Yderligere kan man udlægge, at alle tre unge giver udtryk for, at de ikke vil gå glip af noget. Med afsæt i Rosas begreb om samfundets høje hastighed og pres, kan vi fortolke, at de alle tre er bevidste om, at muligheden for at stoppe op og arbejde i et år ikke er realistisk. De føler derimod, at de skal planlægge deres uddannelse - og dermed også deres fremtid - allerede inden 8. klasse er slut. Hvis de efter 9. klasse stopper op, så fortsætter deres klassekammerater ud ad højhastighedsbanen, og de kommer til at stå stille i et år. Således kommer Rosas begreb *den kulturelle motor* til udtryk i alle tres overvejelser omkring ungdomsuddannelse.

Alle tre unge virker til at være klar over, hvilken ungdomsuddannelse, de ønsker at tage, men ingen af dem har en klar ide om, hvad de skal bruge den til. Ronja fortæller, at gymnasiet vil give hende flest muligheder. Det er korrekt, hvis hun drømmer om at læse på universitetet (UddannelsesGuiden 2022b). Ud fra Ronjas citat kan vi formode, at Ronja har fået denne viden fra sine forældre, der på den måde får nudget Ronja i en akademisk retning. Ronjas forældre må antages at være socialiseret i et samfund, der ønsker en god uddannelse for sine børn. Til dette vil Petersen påpege, at samfundsnormen har rykket sig således, at forældrene tilskynder deres børn til at præstere, uden selv at være bevidste om det. Ronja oplever selv, at hun vælger det, der giver mest mening, flest muligheder, og hun derfor er klar til at komme videre i uddannelsessystemet.

De unge i 8. klasse er i det moderne samfund i dag ikke præget af et moralsk samfund, som man var tidligere, hvorfor de unge kan mærke et behov for at leve livet hurtigt. Rosa mener, at de unge kan opleve, at verden har uendelig meget at byde på, og derfor kan vi fortolke, at en pause fra uddannelse får de unge til at føle, at de går glip af muligheder, oplevelser og erfaringer. Den enkelte unge kan føle sig på glatis, når konkurrencesamfundet er præget af det, som Rosa kalder en accelererende social forandring. De unge vil derfor kunne føle, at et afbræk er ensbetydende med at blive forældet. Det kan formodes, at de unge vil opleve at blive efterladt på perronen, mens deres kammerater fortsætter med uddannelse.

Adspurgt fortæller Ronja, at hun ikke oplever et pres fra sine forældre, og at de støtter hende i hendes valg. Hun fortæller yderligere, at hendes forældre går op i, at hun får gode karakterer, og det ville hun også gøre over for sine børn, fordi man ønsker det bedste for sine børn (Ronja, B. 8 s. 6). Det kan være vigtigt for Ronja at få anerkendelse fra sine forældre for at udvikle

både sin selvtilid og sit selvværd. Det er anerkendelse inden for det, som Honneth betegner som den private sfære. For Ronja er det vigtigt, at hendes forældre bliver stolte af hendes valg og præstationer, så hun forsøger at leve op til de forventninger, de har, hvorved at hun kan opnå den anerkendelse, der er så vigtig for hendes gode liv.

Ud fra Ronjas udtalelse kan vi ligeledes fortolke, at hun har behov for at præstere, da hun gerne vil opnå anerkendelse fra både samfundet og forældre. Den bevidste og ubevidste konkurrence mellem de unge, som Petersen påpeger, kan højst sandsynligt have en betydning for, at Ronja vil klare sig godt og forsøge at opnå beundring af sine omgivelser. Ronja er derfor forpligtet til at acceptere præmissen om, at for at blive en vinder, for at stå forrest, så kræver det hårdt arbejde og disciplin. Når Ronja siger, at hun mener, der er flest muligheder med en STX, vil Rosa mene, at den samfundsnorm, hun navigerer ud fra, er at mulighederne for uddannelse skal være akademiske, som er lig med højere løn og dermed også flere goder og højere status.

Til denne pointe fra Rosa vil Petersen tilføje, at der ikke er plads til at vælge om eller vælge forkert i moderne unges liv, da man skal holde sig først fremme blandt sine jævnaldrende. Derfor kan det være problematisk, når Ronja er så fast besluttet på sit valg. Her kan vi formode, at det ikke for Ronja handler om at gå glip af muligheder, men om ikke at komme bagud. Med afsæt i Rosas accelerationsteori vil Ronja ikke risikere at opleve, at når de andre fortsætter deres uddannelse, og hun eventuelt skal starte forfra, så vil hun blive *efterladt på perronen* og dermed sakke bagud.

Det kan dermed udledes, at når de unge i folkeskolen bruger deres ungdomsuddannelse til afklaring af deres fremtidige karrierevalg, kan de blive låst i afgrænsede muligheder, hvorfor det kan antages, at for nogle unge vil et sabbatår mellem folkeskole og ungdomsuddannelse kunne give mere klarhed og retning. Sabbatår ses nærmest ikke efter folkeskolen, hvorimod billedet ser anderledes ud efter gymnasiet. Det fortæller Cille således:

Jeg tror, jeg tager et sabbatår. Ikke fordi at sådan jeg egentlig har lyst til, jeg har egentlig ikke rigtig lyst til at tage sabbatår, men jeg tror det det bedste for mig lige nu er at tage et sabbatår. Jeg ved godt, hvad jeg vil. Jeg vil gerne på universitetet og læse (...) men lige nu tror jeg bare det bedste for mig. Jeg lige tager en pause. Jeg kunne fokusere på mit arbejde og mine venner og sådan noget, altså lige tage et lille pusterum ja (Cille, B. s. 4. 1.127-130).

Cille fortæller, at hun ikke har lyst til at tage et sabbatår, men det vil nok være bedst for hende. Cille er ikke i tvivl om, at hun gerne vil læse på universitet, hvorfor man kan undre sig over, hvorfor hun så skal have et sabbatår, når hun godt ved, hvad hun skal efter gymnasiet. Det kan fortolkes, at Cille ønsker at opleve og prøve så meget som muligt. Ved at tage direkte på universitetet kan Cille således opleve en begrænsning af sine muligheder, da hun derved har valgt en retning og karrierevej, hun skal følge. Cille kan opleve at blive fastlåst på en vej, som hun ikke er klar til at følge. Cille vil sikre sig, at hun ikke fejler på universitetet, og derfor vælger hun et sabbatår, hvor hun selvfølgelig skal arbejde. Ifølge Petersen betyder dette, at hun skal gøre noget, hun skal arbejde, da det at præstere er vigtigere end selve præstationen. Men hvorfor så vælge et sabbatår, hvis hun reelt ikke ønsker det? Det kan bunde i, at Cille oplever stress og pres i gymnasiet og har brug for en pause fra skole, hvor lektier, præstationer og karakterer presser i hverdagen. Det formodes, at det kan være meget svært at indrømme, at man som ung i Danmark har brug for et pusterum. At man ønsker at stå af præstationsræset og koncentrere sig om sin egen trivsel, da der med konstante lærings- og udviklingsplaner, samt Fremdriftsreformen, ikke har været denne mulighed tidligere i deres uddannelsesforløb. Cilles oplevelse af pres er i fin tråd med rapporten fra Aarhus Universitet, hvor der beskrives, at gymnasieelever tiltagende oplever stress, som bunder i lektier og karakterer (Nielsen & Lagermann, 2017, s. 10). Konsekvenserne, når de unge rammes af stress, er, at de ikke kan præstere, selv om de gerne vil. Yderligere beskriver rapporten, at lektier og skole kommer først i de unges liv, hvorfor overskuddet til sociale relationer eller egenomsorg er minimale. På baggrund heraf kan vi formode, at Cille har brug for at prioritere andet end skole i en periode, samt at hun gerne vil passe på ikke at få stress.

Når samfundet til stadighed er præget af præstation, formår Cille på den ene side at honorere denne kultur ved at arbejde og dermed stadig bidrage til samfundet. På den anden side opleves Cille undskyldende over for behovet for et sabbatår. Vi kan formode, at Cille fravælger accelerationen for at skabe plads og rum til at kunne dyrke sig selv og få en pause fra præstationspresset.

Helena svarer således på spørgsmålet om, hvorvidt hun skal have et sabbatår:

Altså det tænker jeg. (...) ja jeg havde lidt en idé om, at jeg bare skulle direkte på universitet, men det er også bare, så jeg ved, at det her med at studere religion, at det er ikke noget jeg kommer til at ændre mening om, hvis jeg kommer ud (Helena B. 10 s.

23. 1.750-754). (...) Jeg har sådan lidt gymnasie-hjerne. (...) altså du ved, jeg tænker det er meget rart at komme væk og sådan (...) jeg kan ikke rigtig huske, hvordan det er ikke at gå i skole (Helena, B. 10 s. 23. 1.758-760).

Helena er i modsætning til Cille bevidst om, at hun har brug for en pause fra at gå i skole. Helena er eksplicit omkring, at hun gerne vil prøve ikke at gå i skole i en periode. For Helena handler sabbatåret, ligesom hos Cille, ikke om, at hun ikke ved, hvad hun vil læse. Det handler om behovet for en pause. Ifølge Petersen kan vi fortolke, at Helena oplever et stort præstationspres, som en samfundskultur, hvor de som vinder og som klarer sig godt, bliver beundrede, fetere og populære. I tråd med Cille, oplever Helena ikke at blive efterladt eller komme bagud ved at tage et sabbatår.

Vi formoder, at Helena gerne vil være en del af vinderholdet, og ved at tage et sabbatår kan vi udlægge, at Helena gerne vil skærme sig fra et muligt nederlag og at gøre et forsøg på at øge sine chancer for at vinde. Når Helena siger, at hun ikke kan huske, hvad det vil sige ikke at gå i skole, kan der udledes, at hun er presset og ikke har haft tid til andet end at gå i skole og præstere. Dette oplevede pres hos unge i gymnasiet er også beskrevet i rapporten fra Aarhus Universitet (Nielsen & Lagermann, 2017, s. 10). Her uddybes det, at et øget antal unge oplever stress, der påvirker både deres fysiske og psykiske velbefindende. Det, som presser dem mest, er skolen, herunder lektier og karakterer. Rapporten påpeger yderligere, at pigerne i højere grad oplever pres, hvilket jo passer godt hos Helena. Dermed kan vi antage, at Helena passer på sig selv, når hun trækker sig fra presset, ved at tage et sabbatår.

Modsat Helena og Cille, har Anders en anden tilgang og ønsker ikke et sabbatår:

Jeg har jo valgt at gå direkte fra gymnasiet til uddannelse, hvor at jeg ved, at jeg kommer til at være en af de yngste på uddannelse som 20-årig. (...) Så ved jeg, at uden et sabbatår så kommer jeg til at være en af de yngste. Jeg tror gennemsnittet for sociologien ligger på 22 komma et eller andet, så jeg kommer til at være lidt yngre, og derfor har jeg besluttet mig for, at jeg tager lige en buffer på en eller anden måde, altså selvom det er mit første år på uddannelse så giver jeg mig lov til og måske vælge en anden uddannelse (Anders, B. 9 s. 8. 1.211-218).

Anders tilføjer yderligere:

Sociologi har også interesseret mig enormt meget, hele det samfundsvidenskabelige område, men det kan være altså lige nu ligger det sådan til at jeg studerer sociologi lige efter sommerferien. Efter et år, så vil jeg så bedømme om jeg skal blive på sociologi, eller om jeg skal skifte til en uddannelse der hedder Business Administration Sociology på CBS (Anders B. 9 s. 9. 1.238-242).

Det at vise, at man kan præstere og positionere sig selv, ser vi hos Anders med disse udtalelser. Anders konstaterer, at han vil være en af de yngste på studiet, når han starter, og som kan anses som en præstation i sig selv. Ved at starte direkte på en videregående uddannelse, opretholder Anders en konkurrenceevne, hvor han hurtigt vil blive færdiguddannet og kan komme i arbejde før sine medstuderende på gymnasiet. Vi kan dermed fortolke, at på et samfundsplan, vil Anders bidrage til økonomi og konkurrence, men også på det individuelle plan er Anders præget af det som Rosa betegner som *den sociale motor - konkurrence*. Anders vil øge sine personlige muligheder for at opnå høj status i samfundet. Det gør han ved en uddannelse, hvor vi kan antage, at han forventer en høj indkomst, da det er en lang videregående uddannelse han vil påbegynde. Anders åbner også op for, at han kan vælge en anden uddannelse, der lidt ligner hans første valg. Førstevalget er sociologi på Københavns Universitet, hvorimod Business Administration Sociology læses på Copenhagen Business School. Her kan vi formode, at Anders er klar over, at CBS er kendt som et sted, hvor man læser, hvis man ønsker at opnå arbejde med høj indkomst. Muligvis en højere indkomst end ved sociologi. Dog kan vi antage, at det for Anders ikke direkte handler om den ene uddannelse frem for den anden, men derimod vigtigheden af at have en plan og følge den, således at han ikke sækker bagud. Ifølge Rosa kan Anders, ved at opnå en høj indkomst, positionere sig overfor andre jævnaldrende ved at have opnået arbejdsmæssig succes og muligheden for forbrugsgoder af en højere værdi hurtigere end dem, som vælger et sabbatår. Anders kan opnå direkte konkurrencefordele ved at forøge hastigheden, hvormed han bliver færdig med et studie. Den præstation, Anders yder, defineres ifølge Rosa som arbejde per tidsenhed, hvorfor det, at han påbegynder sin videregående uddannelse med det samme, betyder, at han overhaler de andre fra gymnasiet, som tager sabbatår, og bliver hurtigere færdiguddannet end dem.

Anders forventer, at det betyder noget, at han er en af de yngste på studiet, og han udlægger dette faktum som en positiv ting. Anders vil på sit studie opnå anerkendelse fra sine medstuderende i kraft af sin unge alder og at han alligevel kan bidrage positivt til fællesskabet. Denne form for solidarisk anerkendelse vil ifølge Honneth bidrage til Anders' øgede selvværd og selvtillid og understøtte hans muligheder for at leve det gode liv.

Anders vælger sociologistudiet og føler sig rimelig sikker. Men han giver også sig selv en udvej, hvis nu det ikke er ham. Anders ønsker ikke sabbatår, men giver sig selv lov til at vælge om, hvis han skulle få lyst til et andet studie. Dermed forsøger Anders at eliminere en eventuel risiko for at sakke bagud eller gå i stå. For *at kunne* i præstationssamfundet er det ifølge Petersen vigtigt, at Anders bliver ved med at holde sig i gang, ellers kan han risikere at blive en taber. Vi kan fortolke, at Anders indordner sig under præstationskulturens præmisser, hvor flid og hårdt arbejde er væsentligt. Det kan derfor være afgørende for Anders at få anerkendelse for at præstere og blive dygtig. For at Anders kan opnå sit mål, kan vi antage, at det falder ham naturligt, at han må bringe nogle ofre - i dette tilfælde et sabbatår. Vi kan ligeledes fortolke, at Anders ikke tør risikere at tage et sabbatår, da konsekvenserne for ham vil blive, at han kommer bagud og mister status og konkurrenceevne. Anders siger også, at han har et andet studie han vil søge ind på, såfremt sociologien ikke er det, han forventer. Dermed kan Anders holde sig igang og fastholde sin position forrest i feltet. Anders' fravalg af et sabbatår er for ham et bevidst fravalg, men ud fra en antagelse omkring nødvendigheden for at skulle præstere og ikke komme bagerst i køen. Da konkurrencestaten kører på højtryk, bliver Anders' valg ikke længere et frit valg. Vi kan antage, at konkurrencen og det at præstere er internaliseret i Anders, således at han blot følger en samfundsnorm.

Dermed er Anders' opfattelse af sabbatår og behov herfor diametralt modsat af Cilles og Helenas.

Hvor mange tager sabbatår?

I vores spørgeskemaundersøgelse kan vi se, at 32% af vores informanter svarer, at de skal have et sabbatår og 42% svarer, at de ikke ved det. Ifølge Danmarks Statistik havde 86% af de studerende, der påbegyndte en videregående uddannelse i 2018, taget et sabbatår. Denne tendens har været stigende siden 2012 (Danmarks Statistik, 2019). Vores tal er en del lavere, hvilket formodes at hænge sammen med andelen af 8. klasser, der har besvaret spørgeskemaet. Hvis vi lægger tvivlere og ja-sigere sammen, så passer tallet dog til Danmarks Statistiks niveau. Samtidig kan vi se i den nyeste undersøgelse fra Sundhedsstyrelsen (Sundhedsstyrelsen 2022a), at et rekordhøjt antal unge oplever dårligt mentalt helbred og øget stress, og at denne tendens er stigende. Hermed kan vi med høj sandsynlighed sige, at de unges dårlige mentale trivsel hænger sammen med et stort behov for et sabbatår. Vi kan antage, at det høje pres, som udløser stress, betyder, at de unge har brug for at puste ud og passe på sig selv, inden de læser videre.

Cille og Helena passer godt ind i statistikken med, at mange unge tager et sabbatår.

Det er bare det der man skal lave lektier hver dag. Jeg føler ikke, at jeg slapper rigtig af, når jeg slapper af. Jeg føler ikke, at der sådan er pauser og sådan. Det er også det her med afleveringer. De kører bare over lang tid. Altså nu får vi en lige efter SRP, hvor vi så skal sidde i vores påskeferie og skrive den. 10 timers aflevering altså du, ikke. Det er det med, at det er svært ikke at have pauser. Helena (Helena B. 10 s. 7. 1.206-211).

Helenas udtalelse ovenfor viser tydeligt, hvorfor de har brug for en pause. Det virker som om Helena opbygger stress, da hun ikke kan slappe af, selv når hun forsøger at tage det roligt. Stress er en belastningstilstand, som kommer til udtryk ved blandt andet søvnproblemer, hjertebanken og koncentrationsbesvær (Psykiatrifonden, u.å). Helena oplever, at når en opgave er færdig, så er der næste opgave, og sådan bliver det ved - og det har været sådan hele gymnasiet. Dette pres oplever hun som en konstant, hun ikke kan slippe fra. Helenas udtalelse sammenholdt med Sundhedsstyrelsens undersøgelse (2022a) kan argumentere for, at presset på de unge op gennem folkeskolen og gymnasiet kan øge deres dårlige trivsel og behov for en pause fra det, som Petersen betegner som præstationspresset. Deres oplevelse af pres er internaliseret og presset, Helena oplever, er en del af hende. Når pauser fra lektier og andet skolearbejde ikke er en mulighed, bliver behovet for ikke at gå i skole større, hvorved et sabbatår bliver relevant for Helena, så hun kan puste ud og stå af uddannelsesræset for en kort periode.

De unge fortæller, at de skal mange forskellige aktiviteter i deres sabbatår. Cille fortæller, at hun skal arbejde, og i vores spørgeskemaundersøgelse, hvor de har kunne vælge flere svarmuligheder, er der gengivet mange grunde. Hele 93% svarer, at de skal have en pause fra skolen. Hertil er de næste tre topscorere, at de unge skal arbejde, rejse eller blive sikker i fremtidigt studievalg (Bilag 5, s. 5). Da der er mulighed for at afgive flere svar i spørgeskemaundersøgelsen, kan vi forstå ud fra disse tal, at stort set alle, som vælger et sabbatår, har brug for en pause fra skolen. Forskelligheden kommer i forhold til, hvad de vælger at bruge pausen på. Her ligger der formodentlig også årsager omkring økonomi bag, da alle ikke har råd til rejser og højskole. Vi finder det meget interessant, at 59% af de unge skal arbejde (Bilag 5, s. 5). Her kan vi tænke, at de unge måske ønsker at afprøve deres kompetencer på andre arenaer, inden de igen skal studere. Det kan overvejes, at de unge oplever en arbejdsuge på 37 timer som mindre presset end en uge på et studie, da der på arbejdet ikke er lektier og andre krav efter endt arbejdstid.

Delkonklusion

Ved brug af Hartmut Rosas accelerationsbegreber, Anders Petersens teori om præstationssamfundet og Axel Honneths teori om anerkendelse, har vi belyst de strukturelle forhold, som de unge er underlagt, herunder karakterkrav og uddannelsesreformer. Det har vi gjort for at afdekke, hvorledes de unge oplever disse politiske krav og hvordan de håndterer dem. Derudover har vi undersøgt, om sabbatår er noget, de unge benytter sig af. Ligeledes har vi belyst, hvordan de unge oplever at blive påvirket af et konkurrencepræget samfund. Hermed kan vi besvare, hvorvidt de unges stigende dårlige mentale helbred og strukturelle rammer har en empirisk sammenhæng.

Ved inddragelse af egen empiri, både interviews og spørgeskema viser analysen, at størstedelen af de unge i 8. klasse og 3.g oplever, at skolen er en vigtig faktor i deres liv, da den er determinerende for, hvordan de kommer til at kunne leve deres voksenliv.

I analysen ses det, at de unge, vi har talt med, er bevidste om de krav, der bliver stillet fra politikernes side, men kravene er så internaliseret hos de unge, at de unge selv ser det som en forventning, et eget ansvar, de skal leve op til - at de skal præstere bedst muligt.

Vores analyse viser, at de unge måler sig med hinanden ved at sammenligne karakterer, hvilket skaber et præstationspres blandt de unge. Dette ser vi skyldes, at de lever i konstant acceleration og i et konkurrencesamfund, hvor alt handler om at præstere bedst muligt og dermed opnå bedst mulige resultater.

Desuden viser analysen, at det er svært for de unge at give slip på karakterer. En af vores interviewpersoner siger direkte, at skolen bliver for ukonkret, hvis ikke der gives karakterer. Med dette ser vi, at bedømmelsen i form af karakterer, er internaliseret, da det er svært for dem ikke at blive målt. De unge har brug for at vide, at de gør det godt og at de har værdi, hvorfor en eksternaliseret handling er blevet internaliseret, da de har behov for at afsøge, hvordan deres position er i den konstante konkurrence med andre.

Vi kan med afsæt i Honneths anerkendelsesteori udlede, at de unge opnår anerkendelse ved at gå på en uddannelse med højt karaktergennemsnit. Hertil ses det yderligere, at de unge kan blive belastet af at jage anerkendelse, og vi ser det især udfordrende, at de unge jager anerkendelse, selvom de har svært ved at slappe af på grund af presset.

De unges egne forventninger fylder ligeledes meget, dette ser vi skyldes samfundsnormen om selvansvarliggørelse, at unge skal være vindere og bidrage til samfundet. Derudover fremkommer det, at de unge, vi har talt med, ikke bliver presset af deres forældre, men at forældrene derimod støtter og hepper på de unge.

Med udgangspunkt i Rosas accelerationsteori vises det, at de unge ikke har tid eller overskud til at hjælpe andre medstuderende, idet de skal tænke på sig selv og deres plads i konkurrencen. Yderligere viser analysen, at det kan være svært for de unge at opnå anerkendelse inden for den private- og solidariske sfære, da det ikke er muligt at knytte tætte venskaber, fordi de unge anser hinanden som konkurrenter. Denne konkurrencebaserede tilgang, der opstår på baggrund af karakterræset, gør, at de unge sammenligner karakterer med hinanden for at vide, om de er vindere eller ej. Vi møder unge, som må antages at være på vinderholdet, da de opnår høje karakterer. De giver udtryk for, at de ikke er berørt af, at der sammenlignes karakterer. Det er vi skeptiske overfor, da analysen viser, at karakterræset er dybt internaliseret i dem, hvorfor de ikke er bevidste om, at de bliver berørte. Hertil viser analysen, at de unge ikke bliver påvirket grundet en veludviklet basal selvtillid.

Afslutningsvis viser analysen, at unge i dag bliver påvirket af den samfundsacceleration og præstationskultur, som de befinder sig i. Flere af de unge trænger til et pusterum fra hverdagens ræs, hvorfor en overvejende del planlægger et sabbatår mellem gymnasiet og en videregående uddannelse. De, som ikke ønsker et sabbatår, er nervøse for at sakke bagud i forhold til andre. Vi konstaterer, at flere unge får symptomer på stress og dårligt mentalt helbred, hvilket kan resultere i, at vi får en ungdomsgeneration, som ikke har det godt, ikke opnår deres fulde potentiale og dermed ikke får bidraget til samfundsøkonomien, som er formålet med konkurrencestaten.

Desuden fremgår det af vores spørgeskemaundersøgelse, at de unge oplever et pres på flere forskellige arenaer. Det er ikke alene skolen, der presser dem, men også sociale medier. I spørgeskemaundersøgelsen svarer 22%, at de oplever et pres i forhold til sociale medier, hvorfor vi vil undersøge dette nærmere i næste analysedel.

Analysedel 2 - Hvilken påvirkning har sociale medier på unges trivsel?

I nærværende analyse vil vi forsøge at besvare følgende arbejdsspørgsmål: *Hvilken påvirkning har de sociale medier på unges trivsel?* For at besvare arbejdsspørgsmålet vil vi anvende Petersens teori om præstationssamfundet, Rosas teori om accelerationssamfundet og Honneths teori om anerkendelse.

Vedvarende aktivitet

I følgende afsnit viser vores indsamlede empiri, at informanterne har forskellige oplevelser af, hvilken betydning sociale medier har på deres trivsel i hverdagen. I citatet nedenfor beskriver Anders, hvordan YouTube medvirker til, at han oplever, at det bliver en dårlig dag:

Men det ender ofte med - desværre - at jeg kommer hjem og så sidder jeg bare på YouTube og stener efter skole, fordi jeg er træt efter skole. Så bliver jeg lidt ærgerlig over mig selv. Den ideelle dag bliver en øv-dag og er sådan lidt en dag, hvor jeg ikke har lavet så meget (...) (Anders, B. 9 s. 12. 1.334-337).

Citatet illustrerer, at Anders oplever, at han bliver negativt påvirket af at bruge tid på YouTube efter skole, da han dermed ikke får lavet andre aktiviteter i løbet af dagen. I citatet ses det ved, at han beskriver sin dag som en øv-dag, hvis han ender med at bruge tiden på YouTube. Dette oplever han til trods for, at han forklarer, at han er træt efter skole. Endvidere er det også væsentligt at fremhæve, at citatet viser, at det er vigtigt for Anders at foretage flere aktiviteter inden for kort tid. Med kort tid menes der i løbet af en dag.

Citatet viser i denne sammenhæng, at Anders oplever, at det er vigtigt konstant at være produktiv, og at det som følge heraf er vigtigt ikke at spille sin tid på YouTube. Dette er i tråd med Petersens forståelse af præstationssamfundet, da Petersen hævder, at præstationssamfundet er karakteriseret ved, at individet konstant skal befinde sig i en *vedvarende aktivitet*. Det betyder, at det er vigtigt for individet at undgå at stoppe op, da det kan bevirke, at man kommer bagud og i sidste ende havner på taberholdet. Derfor ønsker Anders at undgå at stoppe op, da det kan få betydning for, at han sakker bagud i et samfund præget af konkurrence. Det er således vigtigt for Anders, at han ikke spiller sin tid på YouTube, da det medfører, at han ikke formår konstant at være aktiv. Desuden er det ligeledes vigtigt for ham ikke at stoppe op, da han dermed ikke indgår i en konkurrence med andre. Det skal ses i sammenhæng med, at præstationssamfundet fokuserer på konkurrencetendenser, og at man ved at indgå i en konkurrence kan

blive en del af vinderholdet. Vi fortolker hermed, at Anders ønsker at forblive en del af et vinderhold, men at han har brug for pauser, hvilket giver ham en øv-dag.

Det er også væsentligt i denne sammenhæng at fremhæve Petersens budskab om, at det kræver hårdt arbejde at indgå i en konkurrence med andre og på baggrund heraf at kunne blive opfattet som en vinder. Anders' udtalelse illustrerer, at det er hårdt at konkurrere med andre i et præstationssamfund, da han oplever, at han burde være aktiv i forhold til at lave mere fornuftige og produktive ting til trods for, at han er træt. Dermed gør Anders sig selv ansvarlig for, at han sommetider ikke formår at præstere efter skole.

Yderligere udleder vi, at samfundets krav om præstation er internaliseret i Anders, hvorfor han ikke stiller sig kritisk overfor behovet for at koble af, da han ikke ser det som en legitim grund til at slappe af. Vi kan antage, at Anders vil have det bedre med at slappe af, hvis han brugte tiden til mere produktive aktiviteter. Vi ser, at Anders ikke ønsker at slappe af med det formål kun at slappe af. Anders fortæller, at han tidligere har spillet meget klaver (Anders, B. 9 s. 7. 1.194-197), hvilket han fik penge til af sin far. Her bliver en fritidsinteresse, som ellers ville kunne bruges til afslapning - til en præstation. Derfor kan vi formode, at selv om Anders ikke ønsker at erkende det, eller ikke kan erkende det, er hans dag med YouTube god for ham, og at han har brug for det afbræk, det giver ham.

Derudover illustrerer citatet, at Anders bliver påvirket af den sociale acceleration, da det kan fortolkes, at han ønsker at gøre flere erfaringer på kortere tid. Derfor oplever Anders, at han ikke bør spille sin tid på ligegyldige ting som YouTube, da han oplever det sociale medie som en tidsrøver. Anders oplever ikke, at det er gavnligt for ham at bruge YouTube til trods for, at det kan bruges til at få input og oplysninger.

I modsætning til Anders' oplevelse af, at sociale medier kan have en negativ påvirkning på hans trivsel, forklarer Cille, hvordan hun oplever, at sociale medier påvirker hendes trivsel positivt:

(...) Mig og en af mine veninder, vi sidder nogle gange sådan bare og ser TikTok i sådan halvanden time eller to timer i stedet for at se en serie. Fordi man (...) er proppet med sådan content. Ja. Det er meget hyggeligt, så kan man bare slukke for det lige pludselig (Cille, B. 11 s. 15. 1.485-488).

Citatet ovenfor afspejler, hvorledes sociale medier også kan benyttes til at holde en pause fra en indholdsrig hverdag. I dette tilfælde er det påfaldende, at Cille i modsætning til Anders oplever, at det er positivt at benytte sociale medier med det formål at holde en pause. Det ses ved, at Cille forklarer, at hun oplever, at det er hyggeligt at tilbringe tid på sociale medier sammen med sine veninder. I forlængelse heraf kan det antages, at Cille ikke oplever det som et problem, at hun ikke konstant befinder sig i en vedvarende aktivitet, hvorimod Anders oplever det som et problem. Derfor kan det med afsæt i citatet fortolkes, at Cille ikke er bekymret for at sakke bagud i præstationssamfundet, mens hun anvender sociale medier. Ydermere kan det antages, at det har en positiv betydning for Cille, at hun anvender TikTok sammen med sine veninder. Det kan antages, at det påvirker hende positivt, at hun ikke er alene om at sakke bagud i præstationssamfundet, da hun deler det med sine veninder.

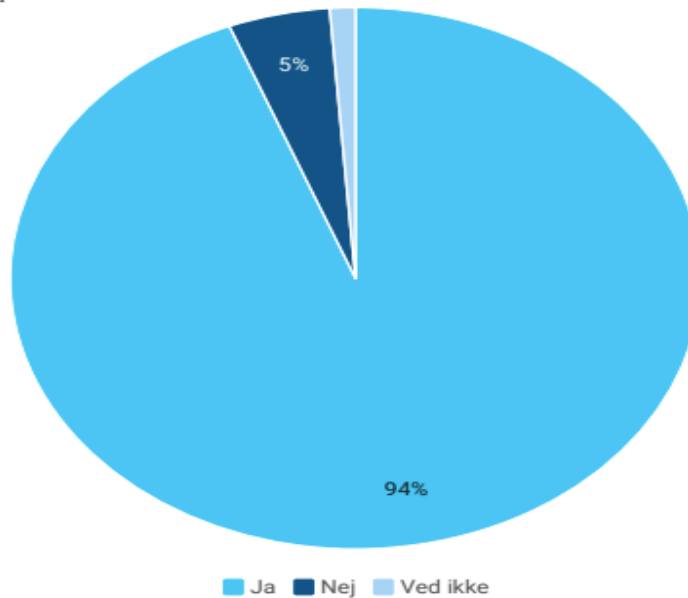
I artiklen *Picture Perfect, Præsteringer blandt unge i forskellige ungdomslivskontekster* fra 2017 beskrives det, at fokus på præsteringer er baseret på et balanceprincip. Hermed menes der, at det kan være svært for unge at finde balancen i, hvornår nok er nok (Sørensen, Pless, Katznelson & Nielsen, 2017, s. 42-43). Det vil sige, at det kan være vanskeligt for dem at vurdere, hvornår de oplever at have præsteret tilstrækkeligt, da de befinder sig i et konstant pres om, at de hele tiden kan forbedre sig eller gøre mere. For Anders kommer balanceprincippet til udtryk ved, at det er svært for ham at finde en balance i forhold til, hvornår han oplever at have præsteret tilstrækkeligt i løbet af en dag, da han beskriver, at han er træt efter en skoledag, men at han bør gøre mere fremfor at være på YouTube.

Imidlertid kan det fortolkes, at Cille i denne sammenhæng har lettere ved at håndtere balanceprincippet, da hun bedre kan afklare, hvornår nok er nok, idet hun ikke oplever det som et problem at bruge tid på sociale medier i stedet for konstant at præstere.

Perfekthedskultur på sociale medier

I vores spørgeskemaundersøgelse har vi modtaget 83 besvarelser til spørgsmålet: *Er du på sociale medier?* Heraf svarer 94% af de adspurgte elever, at de benytter sociale medier og 5% svarer nej til spørgsmålet. Dermed benytter flertallet af de adspurgte elever sociale medier (Bilag 4, s. 14). Se nedenstående:

Er du på sociale medier?

Figur 1 (Bilag 4. s. 14)

Eftersom flertallet af unge i vores spørgeskemaundersøgelse benytter sociale medier, vil vi belyse omfanget af, hvor meget sociale medier fylder i deres hverdag, da unges brug af sociale medier har betydning for deres trivsel. I tidligere nævnte rapport fra Børns Vilkår fremgår det, at præstationskravet er accelereret i forbindelse med den teknologiske udvikling, da sociale medier gør det muligt at fremstå perfekt udadtil (Børns Vilkår, 2020a, s. 47). Det beskrives også i rapporten, at unge bliver presset af perfektionskulturer på sociale medier (Børns Vilkår, 2020a, s. 8-9). Derfor har vi en antagelse om, at unge er i højere risiko for at blive påvirket negativt, hvis sociale medier fylder meget i deres hverdag, da de dermed i et stort omfang indgår i perfektionskulturen.

Vores empiri viser, at alle vores informanter har det til fælles, at sociale medier fylder i et væsentligt omfang i løbet af en dag:

Interviewer: (...) Og hvor meget tid bruger du om dagen på det? Hvis du skal sige sådan cirka?

Mille: 3-4 timer, måske (Mille, B. 7 s. 13. 1.315-317).

Endvidere fortæller Willads:

Så plejer jeg bare at stå op, og så sidder jeg måske 5 min på TikTok eller et eller andet. Så tager jeg tøj på. Og så hvis jeg spiser, så tjekker jeg, hvad det er, så ser jeg hvem der er vågen. Så plejer jeg at kigge på, hvem det er som nok kommer i skole.” (Willads, B. 6 s. 18. 1.587-590).

Ronja fortæller: “(...) *det er bare sådan, hvis man keder sig, så tager man den lige op og kigger*” (Ronja, B. 8 s. 17. 1.532-533).

Cille fortæller også:

Nej ikke Instagram, men vi sidder tit sådan. Mig og en af mine veninder vi sidder nogle gange sådan bare ser sætte TikToks i sådan halvanden time 2 timer i stedet for at se en serie (...) (Cille, B. 11. s. 15 1.485-486).

Derudover forklarer Helena, at hun oplever, at sociale medier fylder meget i hendes hverdag:

Ja altså, jeg synes det fyldte rigtig meget. Bare det der med, at jeg trængte hele tiden til at gå ind på instagram og det der med (...) altså igen at jeg synes, at jeg ikke har så meget overskud til at lave skoleting. Jeg synes bare, at jeg kan mærke, at kroppen er stresset, fordi man ikke lader den slappe af. (...) Så det var sådan. Og (...) jeg synes det er vigtigt for kroppen, at man giver hjernen lov til at slappe af (Helena, B. 10 s. 15. 1.505-510).

Yderligere fortæller Anders: “ (...) *Jeg er relativ impulsiv, når det kommer til at tjekke mine sociale medier og sådan noget. Jeg kan tjekke hele tiden.*” (Anders, B. 9 s. 18. 1.517-518).

Eksempelvis fortæller Mille, at hun bruger sociale medier i 3-4 timer dagligt og Willads forklarer i et andet citat, at han bruger sociale medier, fra han vågner om morgenen. Derfor fortolker vi, at de unge oplever at skulle være på hele tiden. Det kommer til udtryk ved, at de alle sammen fortæller, at de tjekker sociale medier i flere timer om dagen.

Samlet for dem alle gælder det, at på grund af den teknologiske udvikling er der en forventning om at være tilgængelig på disse medier. De bruger alle sammen deres mobiltelefon, som altid er lige ved hånden. Som Anders forklarer, kan han tjekke sociale medier hele tiden. I forlængelse heraf kan det antages, at Anders konstant bliver påvirket af perfektionskulturen på sociale

medier, der baserer sig på nul-fejl og perfektion (Børns Vilkår, 2020a, s. 47). Desuden fortolkes, at det kan betyde, at selvværdet bliver påvirket, og at det samtidig kan øge behovet for anerkendelse, da unge kan opleve ikke at kunne leve op til de idealer om at være perfekt, som Instagram og TikTok medvirker til. Dermed vil de ikke få opfyldt deres grundlæggende behov inden for den solidariske sfære. Denne fortolkning tager afsæt i, at Honneth hævder, at individet opnår anerkendelse gennem eksempelvis et fællesskab, hvilket kan medvirke til, at individet bliver i bedre stand til at værdsætte sig selv. I denne sammenhæng kan sociale medier betragtes som et fællesskab. Det formodes derfor, at sociale medier kan have en negativ påvirkning på unges trivsel, da det ved brugen af sociale medier bliver vanskeligere for de unge at opbygge et godt selvværd, hvis de ikke lever op til idealet om at fremstå perfekt inden for fællesskabet på sociale medier.

På baggrund af ovenstående er det relevant at fremhæve følgende citat, hvori Mille fortæller om, at en af hende venner kan tage mange billeder, inden de postes på Instagram:

Altså en af mine venner er venner med en fra en anden skole og nogle dage eller sådan i weekenden tager de sammen ud og tager en masse billeder. Ja og det er uden filter, men så bruger de i hvert fald ret lang tid på at tage nogle gode billeder (Mille, B. 7 s. 18. 1.439-442).

Citatet afspejler, hvordan Milles venner er en del af en perfektionskultur på sociale medier. Det kommer til udtryk ved, at hun forklarer, at vennen tager mange billeder, inden der udvælges et billede, som vurderes at være godt nok til at blive postet. Mille forklarer også, at vennen ikke redigerer billederne, inden de postes. Alligevel kan der argumenteres for, at antallet af billeder der tages, inden det rette billede bliver valgt til at blive uploadet, kan betragtes som en form for redigering.

Herudover fortæller Cille, at hun ikke redigerer sine billeder, inden hun poster dem: *“Nej nej aldrig. Jeg redigerer dem heller ikke, heller ikke med lys eller noget som helst”* (Cille, B. 11. s. 14. 1.466-467).

Samtidig forklarer hun, at hun fjerner billeder, som hun ikke betragter som pæne:

Det er egentlig bare mere sådan, hvis jeg ikke synes det er pænt (...) så tager jeg det ned. Men (...) jeg har nogle billeder der får rigtig mange likes, og så har jeg nogle der ikke får så mange. Men hvis jeg synes det er pænt, så lader jeg det være (Cille. B. 11 s. 15. 1.475-578).

Ovenstående citater illustrerer, at det kan være vigtigt for unge at fremstå perfekt på sociale medier. Eksempelvis ses det ved, at Cille sommetider vælger at fjerne billeder fra sociale medier, såfremt hun ikke finder billederne tilstrækkeligt pæne. Dermed fortolkes det, at det er vigtigt for hende at fremstå perfekt udadtil.

Endvidere får Mille spørgsmålet om, hvorvidt det er vigtigt for hende at fremstå på en bestemt måde på sociale medier, hvortil hun svarer: *“Nej, altså jeg poster ikke ting”* (Mille, B, 7 s. 13. 1.333). I denne sammenhæng kan der alligevel argumenteres for, at Mille påvirkes af perfektionskulturen på sociale medier til trods for, at hun ikke selv poster. Selvom Mille ikke er aktiv på sociale medier, indgår hun i perfektionskulturen, da hun oplever, at andre fremstår perfekte på sociale medier. Dette budskab fremgår ligeledes i rapporten fra Børns Vilkår, hvori det beskrives, at perfektionskulturen på sociale medier kan medvirke til, at unge oplever, at andre lever et bedre liv end dem selv (Børns Vilkår, 2020a, s. 48).

Yderligere kan vi fortolke, at Mille ikke ønsker at opleve et nederlag, når hun poster på Instagram, hvorfor hun fravælger at være aktiv. Dermed kan det antages, at Mille skærmer sig selv fra en risiko for ikke at opnå anerkendelse eller at fremstå som en, der ikke kan præstere det samme som de andre.

Unge brug af TikTok

I følgende afsnit vil vi belyse, hvordan det sociale medie TikTok, påvirker unges trivsel ved at anvende Rosas teori om den sociale acceleration.

I forrige afsnit forklarer Cille, at hun anvender TikTok i stedet for at se serie, når hun er sammen med sine veninder under en pause i hverdagen. Formålet med TikTok er, at det er muligt at se korte videoer på op til 60 sekunders varighed, hvorfor der kan argumenteres for, at der sker et

øget udbytte per tidsenhed, når hun tilbringer tid sammen med veninderne, hvilket er i tråd med Rosas første kategori om den teknologiske acceleration.

På den ene side kan det i denne sammenhæng antages, at Cille er vant til at bruge sociale medier, og at hun derfor ikke forholder sig kritisk til, hvilken påvirkning det kan have på hendes trivsel, at hun bruger TikTok, hvor der vises flere videoer inden for kort tid.

Ydermere kan der med afsæt i Rosas teori om, at der sker et øget udbytte per tidsenhed, stilles spørgsmålstegn ved, hvordan Cilles trivsel bliver påvirket heraf? Der tages udgangspunkt i, at sociale medier giver mulighed for et øget udbytte per tidsenhed, da der eksempelvis kan streames mange serier og film per tidsenhed. Med andre ord kan vi undre os over, hvilken indvirkning, det har på hendes trivsel, at hun udsættes for flere indtryk på TikTok inden for kort tid i forbindelse med hendes pause? Og endvidere om hun reelt set opnår en pause, eftersom hun udsættes for mange input. Det formodes at kunne påvirke Cilles trivsel negativt, hvis kvaliteten af pausen er dårlig, da hun modtager mange input og oplysninger. Det kan antages, at det er nødvendigt med pauser, hvor antallet af input er begrænset, i et accelererende samfund.

På den anden side påpeger Rosa, at den teknologiske udvikling også giver en udvidelse af fritiden, og at der dermed frigives mere tid til pauser, hvorfor den enkelte vil opleve at få mere tid. Derfor kan der argumenteres for, at TikTok bevirker, at Cille opnår et større udbytte af sin pause og bliver informeret om alt muligt, som hun anser for at være vigtigt for hende, da hun oplever at få mulighed for at se flere videoer på kortere tid.

Derudover viser citatet i forrige afsnit med Cille, hvordan sociale medier kan påvirke sociale interaktionssmønstre. Som tidligere nævnt forklarer Cille, at hun kan bruge tid på at se TikTok sammen med sine veninder. Den teknologiske udvikling i forhold til sociale medier har dermed indvirkning på interaktionen mellem Cille og veninderne, da de vælger at bruge tid på sociale medier, når de tilbringer tid sammen.

Endvidere illustreres det i nedenstående citater, hvordan unge anvender sociale medier, når de tilbringer tid sammen med andre unge.

Ronja fortæller:

“Ja, eller hvis for eksempel, at jeg sidder og kigger. Så er der nogen der lige kigger med eller sådan noget på TikTok.” (Ronja B. 8 s. 17. 1.539-540).

Willads fortæller også om, at han bruger sociale medier sammen med andre:

Hvis vi keder os og vi prøver at finde på noget at lave (...) eller prøver at komme på idéer. (...) Så er der enten nogle der sidder på TikTok, som prøver at finde ud af et eller andet (...) (Willads, B. 6 s. 19. l 610-612).

Det kan udledes, at sociale medier bliver en platform eller et fællesskab, hvor de kan mødes, når det passer dem, uanset hvorhenne de befinder sig. Ifølge Rosa danner kategorierne et selvforstærkende feedback-system. Det betyder, at den teknologiske acceleration kan påvirke accelerationen af social forandring. Med andre kan den teknologiske acceleration derfor eksempelvis have indvirkning på sociale interaktionsmønstre, hvilket ovenstående citater er et eksempel på.

Derudover har vi i forbindelse med vores deltagerobservation i folkeskolen observeret, at tre elever sidder alene med hver deres telefon. Der sidder også en større gruppe elever i samme rum, der snakker på baggrund af indholdet på deres telefoner (Bilag 12, s. 5. l.139-140). Endvidere observeres det i pausen på gymnasiet, at eleverne sidder med deres telefoner. De sidder og synger sammen ud fra indholdet på deres telefoner (Bilag 12, s. 11. l.350-351).

Dermed afspejler vores observationer, hvordan sociale medier fylder i de unges hverdag i folkeskolen og på gymnasiet, da de i sociale sammenhænge enten sidder med hver deres telefon eller er fælles om at være på sociale medier på den samme telefon.

Nedenfor fortæller Anders om, hvordan sociale medier anvendes individuelt, men at man samtidig er fysisk til stede sammen:

Ikke rigtigt (...) altså vi sidder jo alle sammen med vores telefoner, lidt sådan den sociale virkelighed vi lever i lige nu, desværre (...) Kommunikationen er ikke fælles, det er mest bare sådan at vi sidder og lige kører vores egne samtaler med folk, som du ved, vi skriver lidt frem og tilbage. Det er ikke sådan, at der er en social sammenhæng med det omkring sociale medier, eller man kan sige det er sådan to forskellige sfære, der så er adskilt når vi er sammen (Anders, B. 9 s. 20. l.556-562).

I citatet beskriver Anders, hvordan han oplever, at to mennesker kan tilbringe tid sammen, men at de samtidig befinder sig i hver sin sfære på grund af sociale medier.

Med udgangspunkt i ovenstående citater kan der argumenteres for, at den teknologiske udvikling derfor påvirker sociale interaktionsmønstre, da unge både oplever at anvende sociale medier i fællesskab med andre, og at de derudover også oplever at være fysisk til stede sammen og samtidig benytter sig af sociale medier. Kort fortalt får sociale medier en betydning for, hvordan unge tilbringer deres tid sammen.

I forlængelse heraf kan det, med udgangspunkt i ovenstående citat, også fortolkes, at unge har behov for at tilgå sociale medier for at indgå i konkurrencen om at præstere bedst muligt. Det antages at være tidskrævende at fremstå perfekt på sociale medier.

Med afsæt i Rosas pointe om, at der konkurreres i forskellige sfærer, kan det fortolkes, at der hos de unge opstår et behov for at tilgå sociale medier for at være en del af konkurrencen til trods for, at de er sammen med andre. Det kan antages at medføre, at de ikke mentalt er til stede, når de er sammen med andre, eftersom de er mere optaget af konkurrencen på sociale medier end af at være nærværende, når de tilbringer tid sammen med eksempelvis deres venner.

Ydermere er det relevant at fremhæve, at der hersker en tilgængelighedsnorm på sociale medier, der kan få unge til at føle sig pressede over, at det forventes af dem, at de skal være tilgængelige på sociale medier (Børns Vilkår, 2020a, s. 8-9). Deraf kan det fortolkes, at presset om at være tilgængelig, kan få betydning for, hvordan unge er sammen.

Dermed antager vi, at konkurrencen om at præstere bedst muligt og tilgængelighedsnormen på sociale medier får betydning for deres sociale interaktionsmønstre, da dette medfører, som tidligere nævnt, at de anvender sociale medier, mens de er sammen med andre. Ifølge Honneth fik individer førhen anerkendelse i forbindelse med det fællesskab og samfund, som de var en del af. Dette har ændret sig til, at individet opnår anerkendelse for egne præstationer, hvilket påvirker de sociale interaktionsmønstre. Denne ændring i forhold til sociale interaktionsmønstre kan antages at få betydning for unges oplevelse af at føle sig alene, da sociale medier medvirker til, at unge er mere optaget af præstere på sociale medier frem for at være til stede mentalt sammen med andre. Denne fortolkning tager udgangspunkt i rapporten fra Børns Vilkår, hvori det beskrives, at presset om at præstere hele tiden kan give følelsen af ensomhed (Børns Vilkår, 2020a, s. 12).

Dernæst er det væsentligt at inddrage citatet, hvori Helena forklarer, at hun oplever ikke at have overskud til at lave skolearbejde, fordi sociale medier fylder for meget i hendes hverdag. Ifølge

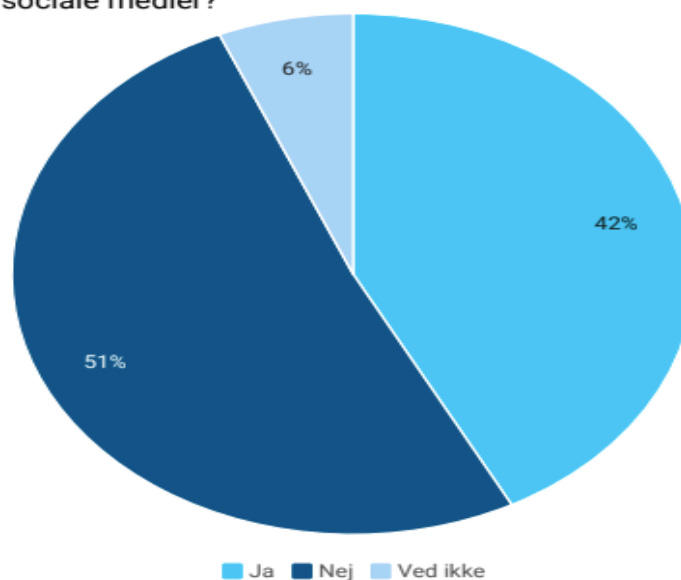
Rosa kan det enkelte menneske opleve, at tiden er knap og have symptomer på stress som følge af acceleration af livstempoet. Dette illustreres også i citatet, da Helena beskriver, at hun kan mærke, at kroppen er stresset, og at hun formoder, at det vil være hjælpsomt at mindske sit brug af sociale medier. Deraf kan vi antage, at Helena føler sig presset af sociale medier. Derfor er dette i tråd med Rosas pointe om, at der er en empirisk sammenhæng mellem den teknologiske acceleration og acceleration af livstempoet. Med afsæt i Rosas teori om den sociale acceleration afspejler citatet den teknologiske udvikling i forhold til, at der sker en acceleration af livstempoet ved brug af sociale medier.

Samtidig vil vi fremhæve, at Cille beskriver, at det er hyggeligt at benytte sociale medier i en hverdag der indeholder mange indtryk. I denne sammenhæng kan den teknologiske acceleration, ifølge Rosa, også betragtes som en løsning på accelerationen af livstempoet, da den teknologiske acceleration bidrager til, at Cille oplever, at hun får en hyggelig pause i en hverdag, som flere unge oplever som forjaget og stressende. Med udgangspunkt i Rosas teori kan det fortolkes, at teknologien i denne forbindelse kan opfattes som en løsning på accelerationen af livstempoet, da Cille oplever at få et frirum fra det høje livstempo.

Hvorfor poste på sociale medier?

I vores spørgeskemaundersøgelse, svarer 51% af de adspurgte elever nej til, at de lægger noget op på sociale medier, og 42% svarer ja til spørgsmålet. Besvarelsen af spørgsmålet viser således, at over halvdelen af de adspurgte elever svarer nej til, at de poster noget på sociale medier (Bilag 4, s. 14):

Lægger du noget op på sociale medier?

Figur 2 (Bilag, 4, s. 14)

Resultatet fra spørgeskemaundersøgelsen giver anledning til flere diskussioner. Dels hvorfor nogle unge vælger at poste på sociale medier? Dels hvorfor andre unge vælger ikke at poste?

Nedenstående citat viser, at Willads poster på sociale medier, og at han ikke er bekymret for, hvorvidt han får nok likes:

(...) Jeg plejer normalt at få ret gode likes. Men hvis det er, at jeg ikke selv synes, eller hvis billedet er gammelt, så plejer jeg bare at slette det. Så poster jeg bare et eller andet nyt, hvis det er for gammelt (Willads, B. 6 s. 19. 1.623-626).

Desuden fortæller en 15-årig dreng i spørgeskemaundersøgelsen i rapporten: *Pres og stress, Krop, køn og digital adfærd – hvordan mindsker vi presset på børn og unge?* fra Børns Vilkår 2020 om, hvordan antallet af likes fylder i hans hverdag:

I øjeblikket har jeg 155 likes på mit profilm billede, men vil gerne have mange flere. Jeg har aldrig haft en kæreste i mit liv og tænker lidt på, om det måske er fordi, jeg ikke har så mange likes, betyder det noget for pigerne, at drengene skal have likes på deres profilm billeder? (Børns Vilkår, 2020a, s. 47).

Citaterne afspejler, at både Willads og den 15-årige dreng sammenligner deres likes med andres. Hvordan kan Willads ellers komme frem til, at han får gode likes? Dermed antages det, at han må sammenligne sine likes med andres for at få denne oplevelse. Samtidig kan man stille spørgsmålet, hvad Willads betragter som gode likes? Oplever han, at nogle likes bliver bedre, alt efter hvem der giver dem? Med andre ord om han får anerkendelse fra personer, der betyder noget, gennem likes, og at han dermed oplever at disse likes er gode?

Citatet med den 15-årige dreng viser også, hvordan antallet af likes gør det muligt at måle sin popularitet, eftersom han stiller spørgsmålstejn ved, om antallet af likes har betydning for hans mulighed for at få en kæreste. I samme rapport fra Børns Vilkår beskrives det, at sociale medier medvirker til at gøre det let at sammenligne sig selv med andre, da det er muligt at måle sin popularitet på baggrund af antallet af likes og kommentarer (Børns Vilkår, 2020a, s. 47). Som nævnt i forrige afsnit medvirker sociale medier til, at unge kan opnå anerkendelse for egne præstationer. Tilsyneladende opnår Willads anerkendelse for sine likes, eftersom han er tilfreds med antallet af likes, men hvad sker der, når unge oplever ikke at få nok likes? Citatet med den

15-årige dreng viser, at han belastes af ikke at være tilfreds med antallet af likes, eftersom han stiller spørgsmålstejn ved, om det har betydning for, at han ikke har en kæreste. Den 15-årige drengs oplevelse viser også, at når han ikke får nok likes, giver det ham en oplevelse af at være utilstrækkelig og en følelse af ikke at være god nok. Derved opnår han ikke anerkendelse inden for den solidariske sfære, hvorfor han ikke får udviklet og understøttet sin selvtillid og sit selv-værd.

I modsætning hertil fortæller Mille, at hun vælger ikke at poste på sociale medier, fordi hun ønsker at undgå at tænke over, hvad andre tænker om hende: *“Altså jeg har ikke lyst til at skulle tænke over hvad andre tænker om det, og så har jeg heller ikke lige sådan lyst til at tage billeder.”* (Mille, B. 7 s. 17. 1.429-530).

Citatet afspejler, at Mille vælger at undlade at poste på sociale medier, da hun derved undgår at sammenligne sig selv med andre.

Ydermere fortæller Ronja om, at hun ikke poster på sociale medier særlig ofte, og at hun godt kan finde på at slette et billede, hvis ikke det har fået nok likes: *“Altså det er ikke så tit jeg poster”* (Ronja, B. 8 s. 18. 1.576).

Ovenstående citater viser, at Mille og Ronja fravælger at poste på sociale medier, hvilket giver anledning til diskussion, da unge på den ene side kan opnå individuel anerkendelse ved at være aktiv på sociale medier. På den anden side er Honneths anerkendelsesbegreb, væsentlig at inddrage. Det gælder især den private sfære, som kommer til udtryk gennem kærlighedsforhold til andre, heriblandt for eksempel til familiemedlemmer og venner. Desuden er anerkendelse inden for den private sfære forudsætningen for, at individet opnår selvtillid og opnår evnen til at være sig selv (Honneth, 2006, s. 11-12). I denne forbindelse kan det antages, at Mille og Ronja har stærke følelsesmæssige bånd til andre vigtige personer i deres liv, hvilket har medvirket til, at de har selvtillid, og at de har følelsen af at kunne være sig selv. Derfor kan det fortolkes, at Ronja og Mille ikke har behov for at poste på sociale medier for at opnå anerkendelse, da de i forvejen har selvtillid.

Som tidligere nævnt bidrager sociale medier til, at unge sammenligner sig med hinanden (Børns Vilkår, 2020a, s.47). Valget om ikke at poste kan derfor betragtes som en måde at sige fra overfor den tendens, hvor man i højere grad sammenligner sig med andre på sociale medier. Omvendt kan vi også fortolke, at Ronja og Mille er usikre på, om de kan opnå anerkendelse på sociale medier, hvorfor de undgår at sætte sig selv i en situation, hvor de kan blive vurderet af

andre. Derfor kan vi antage, at de forsøger at mindske risikoen for at få det dårligt ved at fravælge at poste.

Pause fra sociale medier

Nedenstående citat viser, hvordan Anders forsøger at håndtere præstationssamfundets krav om konstant at præstere ved at have behov for at holde en pause fra sociale medier:

Altså her i sidste uge der tog jeg en pause, hvor jeg praktisk talt slettede alt, med undtagelse af Messenger. (...) Jeg havde bare lyst til en pause, fordi jeg havde to terminsprøver og en avis der skulle sendes til tryk, så der var en del (...) (Anders, B. 9 s. 18. 1.509-513).

Yderligere fortæller Anders:

Discord som er sådan et gaming socialt medie (...) jeg spiller ikke rigtig selv computer, men det bruger jeg udelukkende til for eksempel sådan noget aktivisme (...) for bevægelsen eller sådan, altså det er vores kommunikationsplatform. Det sletter jeg for eksempel ikke, fordi det ser jeg mere som arbejde eller som en email (Anders, B. 9 s. 19. 1.527-531).

Ydermere fortæller Helena om, at hun forsøger at stoppe med at benytte Instagram, og det medfører, at hun i stedet anvender TikTok:

Det var lidt et forsøg på at komme mindre på sociale medier. Så stoppede jeg med at tjekke Instagram. Så det var åbenbart det nemmeste. Så i lang tid har jeg ikke været på Instagram. Nu er jeg bare rigtig meget på TikTok. Så det hjælper ikke (griner) (Helena, B. 10 s. 15. 1.497-500).

Yderligere i interviewet med Helena:

Interviewer:

Ja, og hvordan kan det være, at du vil være mindre på for eksempel Instagram?

Helena:

Ja altså, jeg synes det fyldte rigtig meget. Bare det der med, at jeg trængte hele tiden til at gå ind på Instagram og det der med (...) altså igen at jeg synes, at jeg ikke har så meget overskud til at lave skoleting. Jeg synes bare, at jeg kan mærke, at kroppen er stresset, fordi man ikke lader den slappe af (...) Jeg synes kroppen, at det er vigtigt man giver hjernen lov til at slappe af. Så det var derfor jeg gerne ville (Helena, B. 10 s. 15-16. l.505-510).

Citaterne ovenfor illustrerer, hvorledes både Anders og Helena oplever, at de sociale medier tager for meget tid fra skolearbejdet. Samtidig viser citaterne, at de ønsker at benytte sociale medier mindre, da det vil frigive mere tid til at lave skolearbejde.

I denne sammenhæng er det relevant at inddrage pointen fra Børns Vilkår rapport om, at unge føler sig presset af, at det forventes, at de skal være tilgængelige på sociale medier (Børns Vilkår, 2020a, s. 8-9). I rapporten henvises der til en undersøgelse fra 2017 om gymnasieelevers digitale vaner. Det konkluderes i undersøgelsen, at 56% svarer på beskeder inden for et kvarter. Samtidig konkluderes det, at over halvdelen af gymnasieeleverne mente, at der ikke må gå mere end en time, før andre svarer på ens beskeder (Børns Vilkår, 2020a, s. 51). Med afsæt i rapporten fra Børns Vilkår kan det fortolkes, at Anders og Helena er nødsaget til at holde en pause fra sociale medier, da der i det moderne samfund eksisterer en norm om, at unge skal være tilgængelige på sociale medier, hvilket giver dem en oplevelse af at føle sig stressede. Samtidig kan det antages, at de på grund af tilgængelighedsnormen bruger meget tid på sociale medier, men at kravene i præstationssamfundet gør det vanskeligt for dem at holde en pause fra at være tilgængelig. Dette skal ses i lyset af, at Petersen hævder, at det er vigtigt for individet i præstationssamfundet konstant at være aktiv for ikke at komme bagud. På baggrund heraf kan Anders og Helena opleve, at det ikke er muligt for dem at holde en pause fra sociale medier, da alternativet er at komme bagud, hvilket også er pinefuldt for den enkelte. Rapporten påpeger også, at normen om at være tilgængelig, er opstået i forbindelse med udbredelsen af sociale medier (Børns Vilkår, 2020a, s. 50), hvorfor Rosas teori om den sociale acceleration også kan

bidrage til at belyse, hvorfor vores informanter ønsker at holde en pause fra sociale medier. I denne forbindelse kan det med udgangspunkt i Rosas pointe om, at der skulle frigives mere tid på grund af opfindelsen af internettet, udledes, at Anders nemt og hurtigt kan sende og modtage beskeder på Discord, hvilket er paradoksalt, da formålet med den teknologiske udvikling netop var, at den enkelte skulle opleve at få mere tid. I stedet for har Anders i denne sammenhæng en oplevelse af, at sociale medier tager for meget af hans tid, hvilket medfører behovet for en pause.

Yderligere kan det fortolkes, at Helena forsøger at leve op til normerne om at være tilgængelig, men at hun bliver stresset af, at hun ikke kan sige fra. Det kommer til udtryk ved, at hun fortæller, at hun kan mærke, at kroppen er stresset, hvorfor hun vil forsøge at give kroppen mere ro ved at holde en pause fra sociale medier. Det kan derfor antages, at Helena er en del af statistikken, som præsenteres i rapporten fra Sundhedsstyrelsen: *Danskernes sundhed – Den Nationale Sundhedsprofil 2021*. Heri påpeges det, at stressskalaen blandt kvinder er høj, eftersom de udgør en andel på 33,6% (Sundhedsstyrelsen, 2022a, s. 11). Med afsæt i Rosas kategori om acceleration af social forandring kan de unge, som tidligere nævnt, blive påvirket af, at der er vokset en tilgængelighedsnorm frem på de sociale medier, hvilket medfører en acceleration af livstempet. I forlængelse heraf vil flere unge opleve at være i tidsnød, eftersom der foretages flere handlinger per tidsenhed, hvilket kan formodes at øge behovet for at holde en pause.

Desuden afspejler citaterne, at Anders og Helena har det tilfælles, at det ikke er muligt for dem at holde en pause fra alle sociale medier. Eksempelvis udtrykker Anders i citatet, at han ikke kan holde en pause fra Discord, da han anvender Discord i forbindelse med sit arbejde. Helena fortæller, at hun har forsøgt at stoppe med at tjekke Instagram, men at det bevirker, at hun oftere benytter TikTok. I rapporten fra Børns Vilkår anvendes begrebet FOMO: Fear Of Missing Out, der handler om frygten for at gå glip af noget. Heriblandt frygten for at gå glip af sociale fællesskaber, hvis ikke man er tilgængelig på sociale medier (Børns Vilkår, 2020a, s. 50).

Derfor kan deres mislykkede forsøg på at være mindre på sociale medier udspringe af flere forskellige grunde. For det første er det væsentligt at fremhæve, at kommunikationen på eksempelvis Anders' arbejde sker på sociale mediers platforme, hvorfor det gør det mere vanskeligt at sige fra, da han er afhængig af at benytte Discord for at være i stand til at udføre sit arbejde. For det andet kan det handle om, at de er påvirket af frygten for at gå glip af noget. Det kan antages, at frygten for at gå glip af noget kan hænge sammen med Petersens budskab

om præstationssamfundets krav om konstant at være aktiv for at undgå at sakke bagud og være en taber.

Unge undgår at tage et bad efter idræt

I vores empiriindsamling havde vi fokus på at belyse, hvilken betydning perfektionskulturen på sociale medier har i forhold til andre sfærer, som unge også er en del af. Vores empiri viser, at flere unge ikke vælger at tage et bad efter idræt, hvis det indebærer at være sammen med andre unge. Vi ønsker at belyse dette, da vi antager, at perfektionskulturen på sociale medier bevirker, at unge får et dårligere forhold til deres egen krop, hvorfor de ønsker at undgå at tage et bad sammen med deres klassekammerater, da de derved bedre kan skjule, at de ikke er perfekte. Vi er således optaget af, hvilken betydning perfektionskulturen på sociale medier har i forhold til unges oplevelser af at tage et bad sammen med andre unge.

Nedenstående citater viser, at Cille og Anders tidligere har oplevet, at de ikke er komfortable med at tage et bad sammen med deres klassekammerater:

Nej altså det var det rigtig meget i 1.g. Jeg kan huske, da jeg startede. Anden dag her på skolen, der skulle vi have idræt og jeg frygtede den dag. Jeg havde virkelig ikke lyst til at møde op. Jeg klædte om ude på badeværelset (Cille, B. 11 s. 11-12 1.371-374).

Anders: *“Men så når man kommer op i de ældre klasser, så går man i bad. Der, der følte jeg mig lidt utilpas, det vil jeg da gerne indrømme”* (Anders, B. 9 s. 16. 1.462-464).

Cille forklarer i citatet, hvordan hun i 1.g oplevede, at det var ubehageligt at klæde om sammen med sine klassekammerater, hvorfor hun valgte at klæde om ude på badeværelset. Anders fortæller også om, hvordan han følte sig utilpas i forbindelse med at tage et bad sammen med andre unge.

I rapporten fra Børns Vilkår påpeges det, at sociale medier har medvirket til at skabe en kultur, hvor kroppen er i fokus, og at det ved hjælp af sociale medier er muligt at få kroppen til at fremstå perfekt (Børns Vilkår, 2020a, s. 36). Sociale medier giver altså mulighed for at redigere og påvirke sine omgivelser i forhold til at fremstå perfekt udadtil. Det er omvendt ikke muligt at redigere og bruge et filter i et omklædningsrum.

Derfor kan det fortolkes, at perfektionskulturen på sociale medier medvirker til, at Cille og Anders oplever et ubehag i forbindelse med at tage et bad efter idræt sammen med klassekammerater, da det ikke er muligt at fremstå perfekte i denne sammenhæng. Vi kan også fortolke, at Cille skærmer sig selv fra risikoen for ikke at fremstå perfekt ved at klæde om ude på badeværelset, hvor hun har mulighed for at klæde om alene.

Samtidig er det væsentligt at fremhæve, at det ikke er alle unge, der giver udtryk for at opleve, at det er ubehageligt at gå i bad sammen med andre. For eksempel giver Willads udtryk for følgende: *“(...) Helt ærligt, ikke. Jeg ville ikke have noget problem med at gå i bad. Jeg magter det virkelig bare ikke”* (Willads, B. 6 s. 14. 1.670-471).

I citatet forklarer Willads, at han ikke ville have nogle udfordringer med at tage et bad sammen med andre, men at han fravælger badet af praktiske grunde. Med afsæt i Honneths anerkendelsesbegreber kan det fortolkes, at Willads har selvtillid og et godt selvværd, hvilket bevirker, at han ikke oplever det som et problem at tage et bad sammen med andre.

Delkonklusion

I ovenstående analyse har vi undersøgt, hvilken påvirkning sociale medier har på unges trivsel. For at belyse problemstillingen har vi anvendt Petersens teori om præstationssamfundet, Rosas teori om accelerationssamfundet og Honneths teori om anerkendelse.

Analysen viser, at sociale medier både har en negativ og positiv indflydelse på de unges trivsel. Den negative indvirkning forekommer, når sociale medier er med til at fastholde unge i ikke at lave andre aktiviteter, da de bliver optaget af at bruge deres tid på sociale medier. Det ses i eksemplet hos Anders, der ønsker at undgå at komme bagud i forhold til andre, hvorfor han risikerer at havne på taberholdet, når han anvender sociale medier. Endvidere finder vi, at sociale medier kan have en positiv indvirkning på unges trivsel. Eksempelvis fortolkes det, at Cille anvender sociale medier til at afholde en hyggelig pause i en indholdsrig hverdag. Analysen viser også, at samfundets krav om at præstere og udvikle sig, er internaliseret i Anders, hvorfor han ikke kan se nødvendigheden i at koble helt af og få slappet af, mens han bruger sociale medier.

Ydermere kan vi med udgangspunkt i vores spørgeskemaundersøgelse og interviews udledes, at flertallet anvender sociale medier, og at de bruger dem i et større omfang. I denne sammenhæng ses det også, at de unge oplever, at det er nødvendigt konstant at være online, og at det ligeledes forventes, at de er tilgængelige hele tiden.

Desuden finder vi, at sociale medier får betydning for, hvordan unge tilbringer deres tid sammen. Det kommer til udtryk ved, at de anvender sociale medier hver for sig, når de er sammen eller bruger sociale medier sammen.

Herudover finder vi, at flere unge fravælger at poste på sociale medier. På baggrund heraf finder vi, at de ønsker at tage afstand fra perfektionskulturen på sociale medier, da de ikke ønsker at blive bedømt af andre. Alligevel har vi også belyst, at unge er en del af perfektionskulturen, selvom de ikke poster på sociale medier, da de observerer, at andre unge fremstår perfekte. Samtidig finder vi, at nogle unge kan tage flere billeder, før der udvælges et billede, der kan lægges op. Dette betragtes som et tegn på, at de er en del af perfektionskulturen på sociale medier, da det er vigtigt for dem at fremstå fejlfri.

Dernæst har vi fundet frem til, at likes kan opfattes som en måde, hvorpå unge kan få anerkendelse. Vi ser ligeledes, at sociale medier bidrager til, at unge kan sammenligne sig med hinanden, hvilket vi vurderer kan belaste unges trivsel, da sammenligningen kan bidrage til, at de føler sig utilstrækkelige og ikke gode nok.

Yderligere viser analysen, at nogle unge forsøger at holde en pause fra sociale medier for bedre at kunne fokusere på skolerelateret arbejde, men at dette er udfordrende, da de bliver påvirket af tilgængelighedsnormen på sociale medier.

Afsluttende ses det, at flere unge vælger ikke at tage et bad efter idræt, og at det kan hænge sammen med perfektionskulturen på sociale medier. Det ses ved, at sociale medier giver unge mulighed for at påvirke deres omgivelser i forhold til at fremstå perfekte udadtil, da billeder kan redigeres. Hvorimod det ikke er muligt at fremstå perfekt i et omklædningsrum.

Konklusion

I dette speciale har der været fokus på at undersøge, hvordan begrebet *Ny udsathed* kan være med til at forklare mistroivsel blandt unge, som ellers med begreber inden for klassisk udsathed kan vurderes at trives godt. Denne undren har været baseret på vores forforståelse af, at unges trivsel er præget af et samfund, hvor der er et konstant krav om, at den enkelte skal præstere. Konkret har vi arbejdet med følgende problemformulering:

Hvordan kan begrebet "ny udsathed" være med til at afdække og forstå unges trivsel i det moderne samfund?

For at besvare problemformuleringen har vi benyttet Rosas teori om accelerationssamfundet og Petersens teori om præstationssamfundet. Herudover anvendes Honneths anerkendelsesbegreb for forstå, hvordan de unge opnår anerkendelse i et samfund, der er præget af acceleration og krav om præstation. Endvidere består specialets empiri af observationer, interviews og en spørgeskemaundersøgelse blandt unge der går i 8. klasse og 3.g for at undersøge de unges egne oplevelser af deres trivsel. Metodisk har vi anvendt den kritiske hermeneutiske tilgang for blandt andet at have et kritisk blik på vores forforståelser og unges fortællinger, eftersom de bliver påvirkede af den kontekst, som de befinder sig i. Eftersom vi er kritisk hermeneutiske, har anerkendelsesidealet været udgangspunktet for vores analyse.

Ud fra den opstillede teoretiske og metodiske ramme har vi i første analysedel belyst arbejds- spørgsmålet: *På hvilken måde giver unge udtryk for, at deres trivsel kan relateres til de samfundsmæssige krav, som de er underlagt?* Analysen viser, at uddannelsesreformer har skærpet optagelseskravene til ungdomsuddannelser ved hjælp af karakterkrav. Dette har medført, at de unge er bevidste om, at deres præstationer i skolen, og hermed deres karakterer får afgørende betydning for deres fremtidig uddannelsesvalg. Yderligere viser analysen, at de politiske krav skaber en præstationskultur, som er blevet internaliseret i de unge således, at de ikke stiller sig kritiske eller i opposition til disse krav. Præstationskulturens normer kommer til udtryk ved indbyrdes konkurrence i klassen, hvor de unge sammenligner karakterer for at kunne måle sig med hinanden, og for at de unge kan finde ud af, om de er på vinder- eller taberholdet. I analysen ser vi også, at de unge ubevidst gør sig selv ansvarlige for at leve op til politikernes krav, hvilket presser dem i deres ungdomsliv. Presset, de unge oplever, kommer til udtryk ved tegn som stress og dårligt mentalt helbred.

I analysen ses det, at anerkendelsesbetingelserne har forandret sig i forbindelse med et øget fokus på præstation og konkurrence, da unge skal konkurrere med andre for konstant at bevare deres plads på vinderholdet. I skolen oplever unge anerkendelse ved at opnå en høj karakter. Samtidig finder vi, at unge kan blive belastet af at jage anerkendelsen, da vores empiri viser, at unge kan opleve pres i forbindelse med at opnå en god karakter.

Herudover finder vi frem til, at konkurrencetendenserne i skolen og accelerationen i samfundet medvirker til, at unge er mere optaget af at præstere end at hjælpe hinanden.

Vores empiri viser, at flere unge har et ønske om et sabbatår efter gymnasiet. Analysen viser, at ønsket kan bunde i et behov for et pusterum fra skolens forventninger og pres. Derfor kan et arbejde opleves som en befrielse, da arbejdstiden er afgrænset. Herudover kan de unge opleve et behov for at prøve sig selv af og udvikle nye kompetencer socialt og fagligt, inden de påbegynder en uddannelse.

Endelig viser analysen, at de unge, som ikke ønsker et sabbatår, kan være bekymrede for, om de kommer bagud i konkurrencen, hvorfor de undlader et sabbatår.

I analysedel 2 har vi belyst arbejdsspørgsmålet: *Hvilken påvirkning har sociale medier på unges trivsel?*

Analysen viser, at flertallet af unge benytter sociale medier, hvilket betyder, at de påvirkes af tilgængeligheds- og perfektionskulturen, som de er en del af. Hertil ses det, at sociale medier både kan have en positiv og negativ indvirkning på unges trivsel. Det positive ved sociale medier er, at det kan give en pause fra kravet om konstant at være produktiv. Det negative ses ved, at unge kan opleve, at sociale medier medvirker til, at de sakker bagud.

I forhold til perfektionskulturen, viser analysen, at flere fravælger at poste på sociale medier. Hermed forsøger unge at tage afstand fra denne kultur for derved ikke at blive bedømt af andre. Alligevel ser vi, at de bliver påvirket af, at andre poster på sociale medier, da de bliver passive tilskuere til andres "perfekte liv".

Derudover kommer det frem i analysen, at perfektionskulturen optræder i forskellige sfærer, heriblandt i forbindelse med, når unge skal tage et bad efter idræt. Konsekvensen af dette er, at unge fravælger bad efter idræt, da de ikke har mulighed for at sætte filter på deres krop, hvorfor det kan opleves ubehageligt at gå i bad med andre.

Endvidere finder analysen, at sociale medier har betydning for unges sociale interaktionsmønstre, da sociale medier får betydning for, hvordan de tilbringer deres tid sammen.

Vi ser også, at antallet af likes på sociale medier har betydning for de unges oplevelse af anerkendelse. Derfor vælger nogle unge at redigere deres billeder, inden de lægges op, således at de kan sammenligne sig med hinanden og fremstå bedst muligt. Dermed er anerkendelse på de sociale medier baseret på en virkelighed med filter, hvilket påvirker de unges selvbillede.

Samlet konkluderes det, at begrebet *Ny udsathed* rummer markører, som man ikke tidligere har været opmærksom på. Dette åbner op for en ny forståelse af unges trivsel.

I vores speciale finder vi markører i form af stress, pres og en perfektionskultur, som i høj grad påvirker de unges trivsel.

De unge udviser tegn på stress og pres, og hertil fortæller de blandt andet, at det kan være svært at slappe af eller få tid til at være sammen med deres venner. Derfor konkluderes det, at de unges hverdag er præget af acceleration og forventningen om konstant at være produktiv.

Vi kan ud fra vores analyse ikke konkludere, hvem der bliver ramt af den nye udsathed, da den rammer bredt og ikke kun er forbeholdt de klassisk udsatte. Ligeledes kan vi ikke konkludere, hvorvidt denne form for pres, er en langvarig belastning.

Endeligt konkluderes det, at presset som de unge mærker, påvirker deres mentale helbred.

Litteraturliste

Bøger og rapporter:

Brinkmann, S. & Tangaard, L. (2015a) *Kvalitative metoder*. København: Hans Reitzels forlag

Brinkmann, S. & Tangaard, L. (2015b) *Kvalitative metoder*. København: Hans Reitzels Forlag - IBOG

Børnerådet (2018). Pres på ungdomslivet. *Børneindblik*, 5 årgang (1/18), s. 6-7) Lokaliseret fra: https://www.boerneraadet.dk/media/227848/BRD_Boerneindblik_Nr1_2018_Pres_pa%CC%8A_ungdomslivet.pdf

Børns Vilkår (2020a). *Pres og stress, Krop, køn og digital adfærd – hvordan mindsker vi presset på børn og unge?* Lokaliseret fra <https://bornsvilkar.dk/wp-content/uploads/2020/06/Pres-og-stress-Krop-k%C3%B8n-og-digital-adf%C3%A6rd.pdf>

Børns Vilkår (2020b). *Pres og stress, Skolen og det trygge klasse miljø – hvordan mindsker vi presset på børn og unge?* Lokaliseret fra <https://www.flipsnack.com/bornsvilkar/pres-og-stress-skolen-og-det-trygge-klasse-milj-x9qtwgblqb/full-view.html>

Görlich, A., Pless, M., Katznelson, N., Graversen, L., (2019). Ny udsathed i ungdomslivet – 11 forskere om den stigende mistrivsel blandt unge. København: Hans Reitzels Forlag.

Hansen, K.M. (2020). Spørgeskemadesign I: K. M. Hansen, L.B. Andersen & S. W. Hansen (red.) *Metoder i statskundskab* (3. udg., s. 327-352). København: Hans Reitzels Forlag

Harder, M (2013). Anerkendelse, empowerment og brugerinddragelse. I S. J. Hansen (red.) *Sociologi i socialrådgivning og socialt arbejde* (s. 159-177). København: Hans Reitzels Forlag.

Harrits, G.S., Pedersen, C.S., Halkier, B. & Møller, A.M. (2020). Indsamling af interview-data. I: K. M. Hansen, L.B. Andersen & S. W. Hansen (red.) *Metoder i statskundskab* (3. udg., s. 180-211). København: Hans Reitzels Forlag

Honneth, A. (2006) *Kamp om anerkendelse - Sociale konflikters moralske grammatik* (Jørgensen, A, oversættelse). København: Hans Reitzels Forlag. (Original udkom i 1992).
http://www.vidensraad.dk/sites/default/files/boern_unge_mentale_digi_01_0.pdf . Slået op 18.02.22

Juul, S. (2012). Hermeneutik. I: S. Juul & K.B. Pedersen. *Samfundsvidenskabernes videnskabssteori - En indføring*. s. 108-146. København: Hans Reitzels Forlag

Katznelson, N., Pless, M., Görlich, A., Graversen, L., & Bank, N., (2021) Ny udsathed: nuancer i forståelser af psykisk mistrivsel. *Nordisk tidsskrift for ungdomsforskning*, (årg. 2), s. 83-103. Lokaliseret fra: <https://www.idunn.no/doi/10.18261/issn.2535-8162-2021-02-01?fbclid=IwAR0cPwfgQfxDj1OwtLFUx9e6LeqEfplKM7bOUwjWvZUnrxOcOeTdACyV-MEU>. Slået op 10.05.22

Kristiansen, S. (2017). Hermeneutisk analyse. I M. Järvinen & N. Mik-Meyer (red.) *Kvalitativ analyse - syv traditioner*. (s. 125-213). København: Hans Reitzels Forlag

Kvale S. & Brinkman S. (2015). *Interview - Det kvalitative forskningsinterview som håndværk*. København: Hans Reitzels Forlag

Monrad, M. (2018). Analyse af tal. I M. Monrad, & S. P. Olesen (red.) *Forskningsmetode i socialt arbejde* (s. 203-230). København: Hans Reitzels Forlag.

Nielsen, A.M. & Lagermann, L.C. (2017). *Stress i gymnasiet - Hvad der stresser gymnasieelever og hvordan forebyggelse og behandling virker med 'Åben og Rolig for Unge'*. Lokaliseret fra https://edu.au.dk/fileadmin/edu/Udgivelser/E-boeger/Ebog_-_Stress_i_gymnasiet_-_FINAL_2017.pdf

Olesen, S.P & Monrad, M. (2018) *Forskningsmetode i socialt arbejde*. København: Hans Reitzels Forlag

Pedersen, O. K. (2011) *Konkurrencestaten*. København: Hans Reitzels Forlag

Petersen, A. (2016) *Præstationssamfundet*. København: Hans Reitzels Forlag

Petersen, A. (2016). *Præstationssamfundet*. København: Hans Reitzels Forlag

Petersen, K. E. (2016). Udsatte børn og unge - teoretiske perspektiver på og forståelser af udsathed. I Lund, J. H. (red). *Tværprofessionelt samarbejde om udsatte børn og unge - en studiebog* (s. 39-68). Turbine Akademisk.

Rosa, H. (2014) *Fremmedgørelse og Acceleration*. København: Hans Reitzels Forlag
Slået op 21.04.22

Sundhedsstyrelsen (2018b). Danskernes sundhed – Den Nationale Sundhedsprofil 2017. Lokaliseret fra https://www.sst.dk/-/media/Udgivelser/2018/Nationale-Sundhedsprofil2017.ashx?sc_lang=da&hash=E3510C2C5B93D64BAD8DACB005FFEC55. Slået op 6.05.22

Sundhedsstyrelsen, (2022a). Danskernes sundhed – Den Nationale Sundhedsprofil 2021. Lokaliseret fra <https://www.sst.dk/-/media/Udgivelser/2022/Sundhedsprofil/Sundhedsprofilen.ashx>

Sørensen, N. U., Pless, M., Katznelson, N. & Nielsen, M. L (2017). *Picture Perfect - Præstationsorienteringer blandt unge i forskellige ungdomslivskontekster*. Lokaliseret fra https://vbn.aau.dk/ws/portalfiles/portal/270857596/2568_8655_1_SM.pdf

Vidensråd for forebyggelse (2020). *Mental sundhed og sygdom hos børn og unge i alderen 10-24 år - Forekomst, udvikling og forebyggelsesmuligheder*. Lokaliseret fra VIVE (2018a). *Børn og unge i Danmark - Velfærd og Trivsel*. Lokaliseret fra <https://www.vive.dk/da/udgivelser/boern-og-unge-i-danmark-velfaerd-og-trivsel-2018-10762/>

VIVE (2018b). *Forebyggende indsatser til unge i psykisk mistrivsel*. Lokaliseret fra <https://www.vive.dk/media/pure/10315/2163082>

Warming, H (2019). Tillid til systemet. I: A. Görlich, M. Pless, N. Katznelson & L. Graver-
sen (red) *Ny udsathed i ungdomslivet – 11 forskere om den stigende mistriivsel blandt unge*
(63-78). København, Hans Reitzels Forlag.

Internetkilde:

ATU (u.å). *Formål*. Lokaliseret fra <https://atusyd.dk/formaal>. Slået op den 20.05.22

Bøgh, P. (2022, 1. april). *Psykolog om mistriivsel: De unge er ikke blevet mindre robuste – det handler om samfundet*. Berlingske Tidende. Lokaliseret fra <https://www.bt.dk/samfund/psykolog-om-mistriivsel-de-unge-er-ikke-blevet-mindre-robuste-det-handler-om>. Slået op den 27.04.22

Danmarks statistik (2019). Rekord få studenter læser videre med det samme. Lokaliseret fra <https://www.dst.dk/da/Statistik/nyheder-analyser-publ/bagtal/2019/2019-06-11-faerre-studenter-laeser-videre-med-det-samme> Slået op den 3.05.2022

EMU - Danmarks læringsportal (2019). *Uddannelsesparathedsvurdering: Lovgivning og vejledning*. Lokaliseret fra <https://emu.dk/grundskole/overgange/uddannelsesparathed/uddannelsesparathedsvurdering-lovgivning-og-vejledning>. Slået op 18.05.22

Folkehøjskolernes forening (2014). *Fremdriftsreformen: Hvad er op og ned?* Lokaliseret fra <https://ffd.dk/vejledning/temaartikler/vejledning-og-uddannelse/fremdriftsreformen-hvad-er-op-og-ned> Slået op 18.02.22

Gymnasieskolen (2016). *Overblikket: Her er dne nye gymnasiereform*. Lokaliseret fra <https://gymnasieskolen.dk/overblikket-her-er-den-nye-gymnasiereform-0>. Slået op 18.02.22

Psykiatrifonden (u.å.) Stress. Lokaliseret fra https://psykiatrifonden.dk/viden/temaer/stress?gclid=CjwKCAjw7IeUBhBbEiwADhiEMRRuwM-GfvOHx8L4SbVTHQaID3RBHFncWLSZLNKCJmE9ksWo43rBLBoCylEQAvD_BwE
Slået op 17.05.22

Regeringen (2016) *Højere adgangskrav skal løfte faglighed i gymnasiet*. Lokaliseret fra <https://www.regeringen.dk/nyheder/2016/hoejere-adgangskrav-skal-loefte-fagligheden-i-gymnasiet/>

Uddannelses- og Forskningsstyrelsen (u.å.) *SU til maksimalt 5 ungdomsuddannelser*. Lokaliseret fra <https://www.su.dk/su/om-su-til-ungdomsuddannelser-gymnasium-hhx-mv/su-til-maksimalt-5-ungdomsuddannelser/>

Uddannelsesforbundet (2021). *Karakterkrav har medført frygtet fald i optag på EUD*. Lokaliseret fra <https://www.uddannelsesforbundet.dk/nyheder/2021/maj/karakterkrav-har-medfoert-frygtet-fald-i-optag-paa-eud>. Slået op 18.02.22

UddannelsesGuiden (2022a). *EUX*. Lokaliseret fra <https://www.ug.dk/uddannelser/artikleromuddannelser/omerhvervsuddannelser/eux>

UddannelsesGuiden (2022b). *Almen studentereksamen (STX)*
<https://www.ug.dk/uddannelser/gymnasialeuddannelser/almen-studentereksamen-stx> Slået op 5.05.22

Undervisningsministeriet (2013a). *Reform af SU-systemet og rammerne for studiegennemførelse*. Lokaliseret fra <https://ufm.dk/lovstof/politiske-aftaler/reform-af-su-systemet-og-rammerne-for-studiegennemforelse/reform-af-su-systemet-og-rammerne-for-studiegennemfoerelse.pdf>. Slået på 18.02.22

Undervisningsministeriet (u.å.b). *Uddannelsesparathed*. Lokaliseret fra <https://www.uvm.dk/vejledning-og-stoettemuligheder/vejledning/ungdomsuddannelse/uddannelsesparathed>. Slået op 5.05.22

Bilagsliste

Bilag 1 – Observationsguide

Bilag 2 – Interviewguide

Bilag 3 – Spørgeskema

Bilag 4 – Cirkeldiagram

Bilag 5 – Søjlediagram

Bilag 6 – Willads

Bilag 7 – Mille

Bilag 8 – Ronja

Bilag 9 – Anders

Bilag 10 – Helena

Bilag 11 – Cille

Bilag 12 - Feltnoter